

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ TECHNOLOGIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS**

**GITANA RUDINSKIENĖ
TEISĖS EDUKOLOGIJOS MAGISTRANTŪROS
IŠTĖSTINĖS STUDIJOS**

**ANTI KORUPCINIS ŠVIETIMAS
LAZDIJŲ MOTIEJAUS GUSTAIČIO GIMNAZIJOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: *Doc. dr. Romas Prakapas*

Vilnius, 2015

**MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY
SOCIAL TECHNOLOGIES FACULTY
EDUCOLOGICAL AND SOCIAL WORK INSTITUTE**

**GITANA RUDINSKIENE
LAW EDUCOLOGICAL MASTER DEGREE
PART-TIME STUDIES**

**ANTI-CORRUPTION EDUCATION IN
LAZDIJAI MOTIEJAUS GUSTAICIO GYMNASIUM**

Master's thesis

Thesis supervisor: *Doc. dr. Romas Prakapas*

Vilnius, 2015

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	2
IVADAS	4
1. ANTIKORUPCINIO ŠVIETIMO LAZDIJŲ MOTIEJAUS GUSTAIČIO GIMNAZIJOJE TEORINIAI ASPEKTAI.....	7
1.1. Korupcijos samprata	7
1.2. Antikorupcinis švietimas kovos su korupcija kontekste	18
1.3. Kova su korupcija švietimo srityje užsienio šalyse	28
1.4. Antikorupcinis švietimas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose	34
2. ANTIKORUPCINIO ŠVIETIMO LAZDIJŲ MOTIEJAUS GUSTAIČIO GIMNAZIJOJE ĮVERTINIMO TYRIMAS	42
2.1. Empirinio tyrimo metodologija	42
2.1.2. Tyrimo instrumentai	45
2.1.2.1. Klausimų mokiniams pagrindimas	45
2.1.2.2. Klausimų mokytojams pagrindimas	47
2.1.2.3. Klausimų mokinių tėvams pagrindimas	48
2.1.3. Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos specifiškumas, veikla.....	49
2.2. Korupcijos supratimas ir identifikavimas mokinių, mokytojų ir tėvų grupėse	51
2.3. Antikorupcinio švietimo vykdymas mokinių, mokytojų ir tėvų grupėse	56
2.4. Korupcijos atsiradimo vertinimai skirtingo amžiaus berniukų ir mergaičių tarpe	59
2.5. Korupcijos elementų vertinimas ir nuostatų palyginimas mokinių, mokytojų ir tėvų grupėse.....	60
IŠVADOS	70
REKOMENDACIJOS	72
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	74
SANTRAUKA	84
SUMMARY	85
PRIEDAI	86
Priedas Nr. 1. Apklausos anketa (mokiniam)	86
Priedas nr. 2. Apklausos anketa (mokinių tėvams)	91
Priedas Nr. 3. Apklausos anketa (mokytojams).....	96

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Tarptautiniai projektai švietimo srityje.....	31
2 lentelė. Metodinės priemonės	39
3 lentelė. Metodinės veiklos konkursai	40
4 lentelė. Projektai	40
5 lentelė. Tėvų, mokinių ir mokytojų pasiskirstymas tiriamojoje imtyje.....	43
6 lentelė. Tyrime naudoti statistiniai kriterijai.....	44
7 lentelė. Klausimų mokiniams pagrindimas	46
8 lentelė. Klausimų mokytojams pagrindimas	47
9 lentelė. Klausimų mokinių tėvams pagrindimas.....	48
10 lentelė. Mokinių pasiskirstymas skirtingose klasėse skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis).....	51
11 lentelė. Korupcijos veikų suvokimas skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)	51
12 lentelė. Tėvų ir mokytojų supratimas, apie jų vaikų / mokinių korupcijos suvokimą (proc., dažnis).....	52
13 lentelė. Šaltiniai, iš kurių sužinoma, apie korupcines veikas skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)	53
14 lentelė. Veikų, priskiriamų korupcijai, atpažinimas skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis).....	53
15 lentelė. Tėvų ir mokytojų nuomonė, apie vaikų / mokinių veikų pripažinimą korupcijos požymiais (proc., dažnis).....	54
16 lentelė. Tėvų ir mokytojų nuomonė, apie tai, iš kur jų vaikai / mokiniai turėtų sužinoti, apie korupcijos veikas (proc., dažnis)	54
17 lentelė. Laikotarpis arba vieta, kuomet gimnazijoje vykdomas antikorupcinis švietimas skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)	55
18 lentelė. Veiklos po pamokų, kuriose turėtų būti stebimos antikorupcinio švietimo apraiškos skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)	56
19 lentelė. Laikotarpis arba vieta, kuomet gimnazijoje vykdomas antikorupcinis švietimas vyrų ir moterų grupėse (proc., dažnis)	57
20 lentelė. Veiklos, kuriose turėtų būti integruotos antikorupcinio švietimo apraiškos skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)	58
21 lentelė. Veikos, kurios suprantamos, kaip korupcija skirtingose mokinių grupėse (pagal lytį) (proc., dažnis).....	59
22 lentelė. Veikos, kurios suprantamos, kaip korupcija skirtingose mokinių grupėse	

(skirtingose klasėse) (proc., dažnis)	60
23 lentelė. Asmeninė patirtis dėl korupcijos skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis).....	61
23 lentelė. Asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo / davimo nusirašinėti skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis).....	62
24 lentelė. Tėvų ir mokytojų nuomonė, apie jų vaikų / mokinių asmeninę nuostatą dėl nusirašinėjimo / davimo nusirašinėti (proc., dažnis)	63
25 lentelė. Tėvų ir mokytojų nuomonė, apie jų vaikų / mokinių nuomonę, dėl to, kas daro nusikaltimą nusirašinėjant	64
26 lentelė. Korupcinio pobūdžio veikų vertinimai skirtingose tiriamųjų grupėse	65
27 lentelė. Korupcinio pobūdžio veikų vertinimai skirtingose tiriamųjų grupėse	66
28 lentelė. Korupcinio pobūdžio veikų vertinimai skirtingose tiriamųjų grupėse	67
29 lentelė. Antikorupcinio švietimo poveikio vertinimai skirtingose tiriamųjų grupėse	68

IVADAS

Aktualumas, naujumas bei ištirtumas. Remiantis „Europos barometro“ 2013 m. apklausos duomenimis, 25 proc. Lietuvos respondentų teigia, kad savo artimoje aplinkoje patyrė ar matė korupcijos apraiškas. O Europos Sąjungos mastu tai reiškia, kad didžiausia gyventojų dalis yra patyrusi korupcijos apraiškas būtent Lietuvoje, ne kitoje Europos Sąjungos šalyje narėje. Be to, Lietuvoje, kaip vienoje iš Europos Sąjungos šalių, galbūt yra didžiausia korupcija lyginant su kitomis Europos Sąjungos šalimis (ES kovos su korupcija ataskaita, 2014). Negana to, Lietuvoje žmonės korupciją pripažįsta kaip vieną iš rimtesnių problemų (Lietuvos korupcijos žemėlapis, 2011). Taigi korupcija Lietuvoje tampa vis aštresne socialine problema. Sprendžiant korupcijos problemą, būtina kova su ja. Antikorupcinis visuomenės švietimas yra pagrindinė priemonė, užtikrinant kovos su korupcija ir privačiame, ir viešajame sektoriuje veiksmingumą (Palidauskaitė, Vaisvalavičiūtė, 2005), antikorupcinis švietimas tampa aktualus dėl korupcijos prevencijos svarbos.

J. Palidauskaitė ir A. Vaisvalavičiūtė (2005) teigia, kad yra svarbiau šviesti visuomenę, nei kovoti su korupcijos pasekmėmis. Jos pastebi, kad ne tik bažnyčia, tačiau ir kitos socialinės institucijos, tarp jų ir mokykla, privalo stiprinti dorovinius visuomenės pagrindus. Antikorupcinis švietimas kovos su korupcija kontekste pasireiškia kaip viena iš korupcijos prevencijos formų – reikia šviesti visuomenę valstybėje, pradedant jau nuo bendrojo ugdymo mokyklos, vykdant kovos su korupcija prevenciją.

Antikorupcinis švietimas aktualus mūsų valstybei, visuomenei, verslui ir kiekvienam piliečiui. Dauguma Lietuvos gyventojų ir verslininkų, paklausti, ar duotų kyšį, be didelių abejonių sako – „Taip“ (Lietuvos korupcijos žemėlapis, 2014, p. 13). Beveik kiekvieną dieną televizija informuoja apie korupcijos apraiškas ne tik valstybės valdymo aparate, bet ir privačiame gyvenime (Piliponytė, 2006). D. Penkauskienė (2005) yra pastebėjusi, kad Lietuvoje visuomenė ir verslo atstovai pripažįsta korupciją kaip pakankamai didelį trukdį visuomenės gyvenimui ir verslui. Tačiau kaip apibrėžti bei paaiškinti daugialypį, o gal net dviprasmišką korupcijos fenomeną ir ką pilietinė visuomenė turėtų daryti? Koks turėtų būti antikorupcinis švietimas, kad jis tinkamai prisidėtų prie kovos prieš korupciją?

Mokslininkai pastaruoju metu korupcijos reiškinį tiria įvairiais aspektais. Pavyzdžiui, A. Boeckman (2005) yra analizavęs kovos su pasauline korupcija problematiką. D. Aboubacar ir K. Sylwester (2015) nagrinėja korupcijos problemas pokomunistinėse valstybėse. Atskiri Lietuvos mokslininkai – A. Dobryninas (2004), V. Justickis (2001). J. Piliponytė (2006) – analizavo bendruosius su korupcijos fenomenu susijusius klausimus; V.

Pruskus (2007) – korupcijos atsiradimo priežastis ir raiškos formas švietime; R. Prakapas (2011) antikorupcinio švietimo problemas tiria, kaip teisinio švietimo dalį.

A. Vaisvalavičiūtė ir J. Palidauskaitė (2005) analizavo antikorupcinio švietimo Lietuvoje svarbą. A. Vaisvalavičiūtė (2007), analizuodama bendrą antikorupcinio švietimo situaciją Lietuvoje, įvertino, kad bendrai ji balansuoja per vidurį. V. Lamanaukas (2006) yra kėlęs degraduojančio švietimo problemas. Garnelis (2005) yra aptaręs antikorupcinio ugdymo problemas aukštojoje mokykloje. L. Liukinevičienė ir G. Krutinytė (2014) aptarė antikorupcinę sistemą aukštojoje mokykloje gero valdymo kontekste. Šiuolaikinių didikų centras (2005) yra parengęs metodinę priemonę apie antikorupcinio ugdymo galimybes bendrojo ugdymo mokyklose. Taigi moksliniu ir praktiniu lygiu yra aptariami bendrieji kovos su korupcija, korupcijos prevencijos klausimai, antikorupcinio švietimo pagrindai, tačiau, konkrečios bendrojo ugdymo institucijos lygmeniu problema tirta nepakankamai.

Mokslinė problema. Bendrojo ugdymo mokykla yra viena iš svarbiausių įstaigų, kurioje yra formuojamos mokinių vertybinės nuostatos, mąstymas, požiūris į save ir kitus. Jau mokykloje dedami pagrindai visuomenei, nepakančiai korupciniam reiškiniams. Todėl jau bendrojo ugdymo mokykloje reikia vykdyti antikorupcinį švietimą, antikorupcinio švietimo elementus integruojant į dorinio ir socialinio ugdymo dalykus. Tai priklauso ugdymo turinio oficialiam teisiniam reguliavimui. Tačiau vis dėlto lieka neaišku, koks mokytojų, mokinių ir jų tėvų požiūris į antikorupcinį švietimą bendrojo ugdymo mokykloje?

Objektas – antikorupcinio švietimo Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje raiška.

Tikslas – atskleisti antikorupcinio švietimo Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje ypatumus.

Uždaviniai:

- 1) apibūdinti korupciją kaip reiškinį;
- 2) apibrėžti antikorupcinio švietimo sampratą;
- 3) pristatyti antikorupcinio švietimo Lietuvoje prielaidas;
- 4) įvertinti antikorupcinio švietimo Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje būklę.

Tyrimo metodai. Šiame magistro darbe yra naudojami teoriniai, empiriniai ir statistiniai metodai. Prie teorinių metodų, naudojamų šiame darbe, yra priskirtini: literatūros metodas, tyrimų ir dokumentų analizės metodas, sisteminis metodas, loginis metodas, istorinis-lyginamasis metodas, lyginamasis metodas, teleologinis metodas, lingvistinis metodas. Literatūros, tyrimų ir dokumentų analizės metodas yra taikomi analizuojant literatūrą, tyrimus ir dokumentus antikorupcinio švietimo tematika, apibūdinant korupcijos

reiškinį. Sisteminis metodas yra naudojamas sistemiškai aiškinant teisės aktus, reguliuojančius kovą su korupcija ir antikorupcinį švietimą, formuluojant antikorupcinio švietimo sampratą. Loginis metodas pasitelktas formuluojant šio magistro darbo apibendrinimus ir išvadas, atsakant į klausimą, kaip vykdomas antikorupcinis švietimas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje. Istorinis-lyginamasis metodas naudojamas istoriškai aiškinant antikorupcinio švietimo procesus, reikšmingus šiandienai ir lyginant su šiandienos antikorupcinio švietimo būkle. Lyginamasis metodas pasitelktas lyginant skirtingų šalių antikorupcinio švietimo bendrojo ugdymo mokyklose patirtį su situacija Lietuvoje. Teleologinis tyrimo metodas pasitelktas aiškinant įstatymų leidėjo tikslus, apibrėžiant korupcijos sampratą. Lingvistinis tyrimo metodas pasitelktas aiškinantis kalbines atskirų sąvokų reikšmes, antikorupcinio švietimo sampratą. Iš empirinių tyrimo metodų yra naudojamas sociologinės anketinės apklausos metodas, apklausiant mokytojus, mokinius ir mokinių tėvus dėl antikorupcinio švietimo Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje. Iš statistinių metodų yra taikoma aprašomoji statistika, analizuojant empirinius tyrimo duomenis.

1. ANTIKORUPCINIO ŠVIETIMO LAZDIJŲ MOTIEJAUS GUSTAIČIO GIMNAZIJOJE TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Korupcijos samprata

Analizuojant korupcijos sampratą, svarbu apibrėžti pačią pagrindinę sąvoką. Atsižvelgiant į nagrinėjamo reiškinių specifiškumą, prasminga pradėti nagrinėti atsižvelgiant į tai, kaip jis apibrėžiamas teisės aktuose ir kaip jis aiškinamas teisės doktrinoje.

Nagrinėjant Lietuvos Respublikos teisiniuose, strateginiuose ir programiniuose dokumentuose pateikiamus apibrėžimus, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme (Žin., 2002, Nr. 57-2297) nėra pateikiamas tiesioginis korupcijos apibrėžimas. Šio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje yra apibrėžiamos korupcinio pobūdžio veikos kaip prekyba poveikiu, kyšininkavimas, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas, siekiant kitiems asmenims naudos sau: įgaliojimų viršijimas arba piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, sukčiavimas, komercinės paslapties atskleidimas, tarnybos paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pelną, pajamas ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens ar valstybės tarnautojo veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama papirkimo, kyšio arba užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą ar nuslėpti. Tačiau šių išvardytų korupcijos apraiškų nepakanka apibrėžti korupcijai, todėl reikia analizuoti ir kitus dokumentus. Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija strategijoje (Žin., 2001, Nr. 77-2702) taip pat nėra pateikiamas konkretus korupcijos apibrėžimas, tačiau pagal šio strateginio dokumento 8 p. į korupcijos apibrėžimą turėtų būti įtraukta ir korupcija privačiame sektoriuje. O štai pagal Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos (Žin., 2002, 10-355) 3.1 punktą yra pateikiamas korupcijos apibrėžimas, neminint konkrečių korupcijos apraiškų, tačiau pateikiant korupcijos požymius, apibrėžiant, kad korupcija yra „bet koks asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje (valstybės politiko, teisėjo, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ir kito jam prilyginto asmens) elgesys, neatitinkantis jiems suteiktų įgaliojimų ar teisės aktuose nustatytų elgesio standartų, ar tokio elgesio skatinimas, siekiant naudos sau ar kitiems asmenims ir taip pakenkiant piliečių ir valstybės interesams“.

Taigi apžvelgiant teisiniuose, strateginiuose ir programiniuose dokumentuose

pateikiamus apibrėžimus, galima išskirti tokius 6 korupcijos požymius:

- 1) elgesys arba elgesio skatinimas tų asmenų, kurie dirba valstybinėje tarnyboje;
- 2) šis elgesys ar elgesio skatinimas vykdomas su tikslu gauti naudos ar sau ar kitiems asmenims;
- 3) toks elgesys ar elgesio skatinimas pakenkia valstybės ir piliečių interesams;
- 4) šis elgesys ar elgesio skatinimas neatitinka šiems asmenims priskirtų įgaliojimų ar teisės aktuose numatytų elgesio standartų;
- 5) korupcija turėtų būti pripažįstamos veikos tiek privačiame sektoriuje, tiek viešajame sektoriuje;
- 6) korupcija pripažįstamos tokios konkrečios veikos, kurios nurodytos Korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje.

Nagrinėjant pirmąjį išskirtą korupcijos požymį pastebimos nuostatos Nacionalinės kovos su korupcija 3.1 punkte dėl asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje, blanketiškumas. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas (Žin., 2002, Nr. 45-1708) apibrėžia asmenis, dirbančius valstybinėje tarnyboje – valstybės tarnautojus – fizinius asmenis, einančius pareigas valstybės tarnyboje bei atliekančius viešojo administravimo veiklą.

Korupcija privačiame ir viešajame sektoriuje. Taigi šiuo aspektu atkreipiamas dėmesys į korupcijos aprėptį, atsižvelgiant į viešąjį sektorių ir privatųjį sektorių. Remiantis aukščiau pateiktu valstybės tarnautojo apibrėžimu, privačiame sektoriuje valstybės tarnautojai nedirba.

Korupcija yra priskiriama viešajam sektoriui, tačiau tai egzistuoja ir politinių partijų sektoriuje, privačiame sektoriuje ir nevyriausybinių organizacijų sektoriuje (Anticorruption Strategy, 2005). J. Palidaukaitė, A. Raudonienė (2004) pastebi korupciją privačiame versle bei administracinę ir politinę korupciją. I. Michailovič (2004) pastebi, kad plačiąja prasme korupcija pastebima daugelyje sričių: politikoje, žiniasklaidoje, privačiame sektoriuje. Korupciją privačiame sektoriuje pagal J. Palidaukaitę ir A. Raudonienę (2004) nagrinėja ekonomistai, kuomet viešojo administravimo mokslininkai analizuoja tik politinę ir administracinę korupciją. Pasaulio bankas (2000) irgi pripažįsta, kad korupcija skirstoma į administracinę ir politinę. Pagal J. Pope (2000) administracinė korupcija pasireiškia, kai valstybės tarnautojas gauna neteisėtą atlygį veikdamas įstatymo vardu ir atlikdamas savo pareigas arba pažeisdamas įstatymą. Dėl politinės korupcijos R. Ališauskienė, A. Dobryninas, L. Žilinskienė (2005) pastebi, kad ji daro įtaką visos valstybės gyvenimui, kai ji tarnauja vienai interesų grupei. Politinė ir administracinė korupcija vis dar yra rimta problema. Vis dėlto nusikaltimai valstybei visada buvo laikomi pavojingesnio pobūdžio nei nusikaltimai privačiam sektoriui (Justickis, 2001). Taigi negalima visiškai paneigti

korupcijos egzistavimo ne tik viešajame sektoriuje, tačiau ir privačiame. Todėl korupcijos apibrėžimo formulavimas, remiantis vien tik viešosios tarnybos pareigų koncepcija, turėtų trūkumą korupcijos apimtį požiūriu. Nors korupcija viešajame sektoriuje yra pavojingesnė už korupciją privačiame sektoriuje, tačiau šiuolaikinės korupcijos reiškinio aprėptis turėtų apimti ne tik administracinės ir politinės korupcijos atmainas, besireiškiančias viešajame sektoriuje, tačiau ir korupciją privačiame sektoriuje.

Reikia atkreipti dėmesį į valstybės tarnautojo ir privataus asmens galimą sutapimą – Lietuvos laisvosios rinkos institutas (2010) pastebi, kad valstybės tarnautojas, pažeidžiantis teisės aktus, ir privatus asmuo, siekiantis sau naudos, gali būti vienas ir tas pats asmuo. Todėl korupcijos apibrėžimas, besiremiantis viešosios tarnybos pareigų koncepcija, tampa sąlyginiu, kadangi tokiu atveju viešosios tarnybos pareigų vykdymas ir privačios naudos siekimas yra įgyvendinamas viename asmenyje.

Vis dėlto pastebima, kad korupcijos privačiame sektoriuje įtraukimas į korupcijos apibrėžimą yra siekinys, pagal kurį pripažįstama, kad iki to laiko korupcija privačiame sektoriuje dėl vienokių ar kitokių priežasčių į šį apibrėžimą nebuvo įtraukiama. Tačiau pagal aktualų reguliavimą korupcija pripažįstama tiek viešajame sektoriuje, tiek privačiame sektoriuje. Kitaip sakant, šiuo metu į korupcijos apibrėžimą Lietuvoje patenka politinė, administracinė korupcija ir korupcija viešajame sektoriuje.

Korupcijos negatyvus aspektas. Atsižvelgiant į korupcijos apraiškų uždraudimą baudžiamuoju įstatymu, reikia atkreipti dėmesį į korupcijos daromą žalą teisiniams gėriams. Korupcija kaip trukdis valstybėje plėtojamiems, kuriamiems ir didinamiems dalykams yra įvardijama Korupcijos prevencijos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią pastebimas įstatymų leidėjo korupcijos prevencijos srityje siekis, kad korupcija būtų kuo mažesnis trukdis ekonomikai ir demokratijai plėtoti, socialinei gerovei kurti, nacionaliniam saugumui stiprinti, viešųjų paslaugų teikimo kokybei didinti. Pagal Nacionalinės kovos su korupcija programos (TAR, 2015, Nr. 3856) 1 skyriaus 5 punktą, korupcija sukelia pavojų žmogaus teisėms, demokratijai ir teisinei valstybei, iškreipia socialinį teisingumą, sąžiningą konkurenciją, verslo sąlygas, mažina ekonomikos augimą, kelia pavojų valstybės valdymui, valstybės ar savivaldybių įstaigų stabilumui ir visuomenės moralei.

Korupcijos negatyvus aspektas aptariamas ir korupcijos reiškinio teorinio lygmens analizėje. Štai E. Stasiukevičiūtė ir R. Vonžodaitė (2012) pastebi, kad korupcija yra kenksminga viešajam interesui, visuomenei. Korupcijos daromą žalą apibūdina A. Drakšienė ir I. Michailovič (2008). Pagal šias autorese, korupcija demoralizuoja, nuskurdina, mažina pasitikėjimą valdžia, daro įtaką valstybės valdymo chaotiškumui ir kuria neprognozuojamą visuomenę. E. Stasiukevičiūtė, Vonžodaitė R. (2012) pastebi korupcijos fenomeno Lietuvoje

ekonominius ir socialinius-politinius padarinius bei pasitikėjimo valstybiniu sektoriumi sumažėjimą. Prie ekonominių padarinių priskiriamas verslo plėtros sumažėjimas dėl iškreiptų rinkos mechanizmų. Prie socialinės-politinės padėties pasekmių yra priskiriamos sumažėjusios įplaukos į valstybės biudžetą, mažesnės lėšos socialinei atskirčiai mažinti ir kt. (p. 4). Tai reiškia, kad korupcija yra nepageidaujamas visuomenėje reiškinys. Todėl korupcija yra neabejotinai žalinga su viešuoju interesu susijusiems dalykams. Taigi visuomenė, norėdama išsaugoti viešojo intereso atnešamą gerį, privalo kovoti su korupcija.

Korupcijos nauda atskiriems subjektams. Pastebima tai, kad vis dėlto korupcija nėra tik įstatymais formalizuotas reiškinys. Kaip matome, Lietuvoje yra sukurta antikorupcinė teisinė bazė. Ir vis dėlto korupcija išlieka problema, su kuria įstatymų leidėjas kovoja iki šiol. G. Šatienė, J. Baltrūnienė ir L. Jokša (2011) pastebi, korupcija yra neigiamas socialinis reiškinys. Tačiau šie autoriai neanalizuoja korupcijos teikiamos naudos tam tikriems subjektams. Tai, kad korupcija neabejotinai daro žalą su viešuoju interesu susijusiems geriams, jau konstatavome aukščiau. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į korupcinių nusikaltimų subjektų motyvaciją daryti nusikaltimus, pripažįstamus korupcijos apraiškomis. Štai Klitgaard, Maclean-Aboroa, Parris (2005) pastebi, kad korupcijos atveju gautas atlygis yra didesnis nei valstybės pareigūnui teikiamos paskatos priemonės. Tokiu atveju valstybės pareigūnui būti pagautam yra maža tikimybė, ir bauda yra pakankamai švelni. Be to, paprastai ir kitas asmuo, kuris linkęs į korupcinį sandorį, taip paprastai siūlo atlygį, kuris vis tiek yra mažesnis nei gaunama nauda. Todėl pastebima, kad korupcijos reiškinys paprastai teikia asmeninę naudą valstybės tarnautojui ir privačiam subjektui, kai padaroma žala piliečiams ir valstybei, paminant jų interesus.

Kadangi korupcinis elgesys ar elgesio skatinimas kenkia valstybės ir piliečių interesams, tačiau toks elgesys ar elgesio skatinimas vykdomas su tikslu gauti naudos sau ar kitiems asmenims, korupcija nagrinėjama atsižvelgiant į jos ryšį su visuomenei teikiama nauda ir žala. Aptariant gaunamą naudą, pastebima tai, kad ji neprivalo būti materiali – G. Šatienė (2005) aiškina, kad ją reikėtų suprasti ir plačiau. Nauda gali būti ir tokia: galimybė siekti karjeros, atsakomoji paslauga arba netgi prestižas. Tačiau A. Dobryninas (2005) akcentuoja, jog politinė valdžia būna suteikiama išimtinai viešiesiems reikalams tvarkyti. Todėl valstybės tarnautojai pirmiausia turi rūpintis ne savo ar artimųjų reikalais, o veikti visuomenės interesams.

Korupciniai nusikaltimai. Veikos, pripažįstamos korupcinėmis, yra skirstomos į 3 grupes. Pirmoji grupė šių nusikaltimų veikų visada yra pripažįstamos korupcinėmis. Remiantis jau minėtu Korupcijos prevencijos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 57-2297) 2 str., tiesiogiai korupciniais nusikaltimais yra pripažįstamos 3 korupcinės veikos, kurios

formalizuojamos Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK):

- 1) kyšininkavimas – BK 225 str.,
- 2) prekyba poveikiu – BK 226 str.,
- 3) papirkimas – BK 227 str. (Žin., 2000, Nr. 89-2741).

Antroji grupė korupcinėmis veikomis pripažįstama esant tam tikroms, toliau aptariamoms sąlygoms. Korupcijos prevencijos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 57-2297) 2 str. korupcinio pobūdžio veikomis taip pat pripažįsta ir kitas nusikalstamas veikas su ta sąlyga, kad jos įvykdytos teikiant viešąsias paslaugas arba viešojo administravimo sektoriuje turint tikslą siekti naudos sau ar kitiems asmenims (Žin., 2002, Nr. 57-2297). Pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 2 str. (Žin., 2002, Nr. 57-2297), korupcinėmis veikomis yra numatomos tokios nusikalstamos veikos, kaip:

- 1) piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, numatytas BK 228 str.;
- 2) piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais – BK 123 str.;
- 3) dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas – BK 300, 305 str.;
- 4) sukčiavimas – BK 182 str.;
- 5) turto pasisavinimas ar iššvaistymas – BK 183, 184 str.,
- 6) tarnybos paslapties atskleidimas – BK 297 str.,
- 7) komercinės paslapties atskleidimas – BK 211 str.,
- 8) pateikimas neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą – BK 220 str.,
- 9) nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas – BK 189 str.;
- 10) kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą – BK 288 str. (Žin., 2000, Nr. 89-2741).

Trečioji grupė nusikalstamų veikų nėra tiesiogiai įvardijamos, tačiau jos gali būti pripažįstamos korupcinėmis, jeigu atitinka tam tikras sąlygas. Pagal Korupcijos prevencijos įstatymą (Žin., 2002, Nr. 57-2297), korupcinėmis veikomis gali būti pripažįstamos taip pat ir kitos nusikalstamos veikos, kuomet alternatyviai arba „tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo“ arba „nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą“. Pastebėtina tai, kad pastaroji nusikalstamų veikų grupė įvardijama apibrėžiant kyšio, papirkimo reikalavimu arba užmaskavimu ar nuslėpimu kyšio ar papirkimo. Lingvistiškai aiškinant, „kyšio“ ir „kyšininkavimo“ šaknys yra tapačios, kuomet apie papirkimą ir apie papirkimo nusikalstamą veiką šioje normoje yra kalbama skirtingais kontekstais. Todėl reikalinga išnagrinėti kyšininkavimo apibrėžimą įstatyme: pagal BK 225 str., kyšininkavimo nusikalstama veika pripažįstama, kai valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo savo ar kitų naudai tiesiogiai arba netiesiogiai pažada ar susitaria priimti kyšį, provokuoja ar

reikalauja duoti vienokios ar kitokios vertės kyšį už teisėtą ar neteisėtą veikimą vykdant įgaliojimus. Pagal 227 str., papirkimas yra tokia nusikalstama veika, kuomet nusikalstamos veikos subjektas netiesiogiai ar tiesiogiai pasiūlo, pažada ar susitaria duoti kyšį valstybės tarnautojui [ar asmeniui, prilygintam valstybės tarnautojui] arba trečiajam asmeniui už pageidaujamą valstybės tarnautojo [ar jam prilyginto asmens] teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus. Taigi pastebėtina tai, kad įstatymų leidėjas uždraudė tiek valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmus, susijusius su kyšio ėmimu tiek, ir asmens veiksmus su papirkimu, kyšio davimu tuomet, kai yra pageidaujama tam tikra valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėta ar neteisėta veika vykdant įgaliojimus. Bet kuriuo atveju trečioji grupė nusikalstamų veikų yra susijusios su kyšio reikalavimu, provokavimu duoti kyšį, jo priėmimu, pažadėjimu, siūlymu, pažadėjimu ar susitarimu jį priimti ar duoti.

Įstatymų leidėjas numato nebaigtinį korupcinių veikų sąrašą. Tačiau kyšininkavimas, prekyba poveikiu ir papirkimas visada bus laikomi korupcinėmis veikomis, o įgaliojimų viršijimas arba piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, matavimo priemonių ar dokumentų sukčiavimas, suklastojimas, turto iššvaistymas ar pasisavinimas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, pateikimas neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą bus pripažįstamos korupcinėmis tik tuomet, kai jos įvykdytos teikiant viešąsias paslaugas arba viešojo administravimo sektoriuje turint tikslą siekti naudos sau ar kitiems asmenims.

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo (Žin., 2000, Nr. 41-1162) 2 straipsnio 2 dalyje korupcija yra suprantama 3 atvejais:

1) valstybės tarnautojo ar valstybės tarnautojui prilyginto asmens tiesioginis arba netiesioginis reikalavimas, siekimas ar priėmimas turtinės ar kitokios asmeninės naudos (paslaugomis, pažadais, dovanomis, privilegijomis) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas;

2) valstybės tarnautojo ar valstybės tarnautojui prilyginto asmens veika siekiant ar reikaujant dėl turtinės arba kitokios asmeninės naudos kitam asmeniui ar sau priimant šią naudą;

3) siūlymas – nesvarbu, netiesioginis ar tiesioginis – ar suteikimas valstybės tarnautojui, tokiam statusui prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos – pažado, privilegijos, paslaugos, dovanos – už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal

valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas.

Taigi korupcinio pobūdžio veikomis yra pripažįstama bent jau 13 nusikalstamų veikų. Todėl analizuojami korupcijos daugialypiškumo, daugybiškumo, sistemiškumo aspektai. Pagal G. Šatienės, J. Baltrūnienės ir L. Jokšo (2011) korupcijos pateikiamą supratimą, korupcija yra pateikiama kaip nusikalstamų veikų sistema. O štai J. Piliponytė (2004, p. 84) atkreipia dėmesį į konkrečias korupcijos apraiškas: nepotizmą¹, kyšininkavimą, klientizmą², protekcionizmą³, neteisėtą paskirstymą ir perskirstymą visuomenės resursų, neteisėtą lobizmą⁴, neteisėtą privatizaciją⁵, neegzistuojančių projektų steigimą, neteisėtą rinkliavų kaupimą, mokesčių nuslėpimą, balsų pirkimą, neteisėtą politinių partijų finansavimą ir kt. Taigi pastebima, kad korupcija yra galbūt ne viena veika. Todėl ne be reikalo įstatymuose yra įtvirtinama ne viena korupcinė veika, o mažiausiai 13, kadangi korupcija reiškiasi ne kaip viena nusikalstama veika, o kaip sistema korupcinius požymius atitinkančių veikų. G. Šatienė (2005) pastebi tai, kad korupcija reiškiasi ne kaip pavienis kyšis, o kaip kyšininkavimas, vykdomas vienokiu ar kitokiu nuolatinumu, kuris būdingas žmonių grupei ar žmogui. Taigi korupcijos sistemiškumo požymis skleidžiasi ne tik todėl, kad korupcija apima sistemą nusikalstamų veikų, tačiau ir todėl, kad ji apima ir nevienkartinį veiksmą.

Analizuojant teisinę nuostatą, pateikiamą Lietuvos korupcijos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 57-2297) 2 straipsnio 2 dalyje, pastebima, kad korupcinio pobūdžio veikos yra apibrėžiamos kaip tam tikros nusikalstamos veikos. O štai J. Piliponytė (2004) mano, kad pareigūno veika yra korupcinė tik tuomet, kai tai yra įstatymo uždrausta. Pagal tokį korupcijos aiškinimo atvejį, jeigu korupcinio pobūdžio veika nėra įstatymo uždrausta, tokia veika nėra pripažįstama korupcine. Pagal G. Šatienę, J. Baltrūnienę ir L. Jokšą (2011), korupcija yra nusikalstamų veikų sistema. Taigi, pagal tokį aiškinimą, kitus korupcijos požymius atitinkančios veikos neturėtų įeiti į korupcijos apibrėžtį, nors jos būtų neteisėtos,

¹ Nepotizmas [lot. nepos (kilm. nepotis) — vaikaitis; palikuonis] apibūdinamas kaip tarnybinės padėties naudojimas, skirtas giminėms proteguoti. Tokia korupcijos forma buvo būdinga XV—XVI a. popiežiams (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985)

² Klientizmas (arba klientelizmas) yra apibūdinamas kaip priklausomybė nuo galingo globėjo, įsipareigojant remti be klausimų (Kavolis V.). Klientelizmas pasižymi ir asmeninio pavaldumo ir asimetrinio valdžios galių paskirstymo principais, kuomet nelygiavertės veikimo sąlygos ir galimybės daryti įtaką šio politinio proceso veikėjams – klientui ir globėjui – sudaromos“. (Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2006; Politikos mokslų enciklopedinis žodynas, 2007). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad klientelizmo pasireiškimas tokiose pokomunistinėse šalyse, kaip Lietuva, yra pakankamai reikšmingas. Jis formuoja ryšį tarp piliečio, privataus sektoriaus bei valstybės (Gutauskas, Ragauskas, Stračinskienė ir kt., 2005).

³ Protekcionizmas – valstybės ekonominė politika, kuria nacionalinė ekonomika saugoma nuo kt. šalių konkurencijos arba kuria plečiamos jos užsakomos rinkos (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985).

⁴ Aptariant neteisėtą lobizmą, svarbu išsiaiškinti paties lobizmo sąvoką. Lobizmas yra apibrėžiamas kaip veikla tų interesų grupių, kuomet yra siekiama pakeisti, panaikinti ar priimti šioms interesų grupėms svarbūs teisės aktai ar būtų padaryti kiti politiniai sprendimai (Politikos mokslų enciklopedinis žodynas, 2007).

⁵ Privatizacija – „valstybės nuosavybės pavertimas privačia“ (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985).

neetiškos, moralios ar kitaip nepriimtinos. Taigi pagal tokią korupcijos apibrėžtį pastebima tai, kad nenusikalstamos veikos neturėtų įeiti į korupcijos apibrėžtį. Esant tokioms autorių pateikiamoms korupcijos sampratoms, kyla klausimas dėl įstatymo uždraustos veikos santykio su nusikalstama veika. O juk įstatymas uždraudžia ne tik nusikalstamas veikas, bet ir kitus teisinius deliktus. Tačiau įstatyme aiškiai nurodyta, kad korupcinės veikos yra nusikalstamos veikos. Taigi J. Piliponytės (2004) teigimas dėl įstatymo draudžiamo korupcijos reiškinių yra iš dalies teisingas, tačiau nėra tikslus, kadangi pagal tokį korupcijos supratimą patektų ir nenusikalstamos veikos, įstatymo uždraustos ir atitinkančios kitus korupcijos požymius, veikos. Todėl jeigu veika yra uždrausta įstatymo, tačiau nėra nusikalstama ir atitinka korupcijos požymius, ji nebus pripažįstama korupcine.

Nagrinėjant korupcijos požymius pagal teisinį reglamentavimą Lietuvoje, problema kyla dėl asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje, bei korupcijos ne tik viešajame sektoriuje, bet ir privačiajame sektoriuje. Pagal pirmąjį korupcijos požymį, išskirtą remiantis Nacionalinės kovos su korupcija programos (Žin., 2002, 10-355) 3.1 punktu, korupcija neturėtų būti laikomas elgesys ar elgesio skatinimas, atitinkantis kitus požymius, jeigu tas elgesys ar elgesio skatinimas asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje. Todėl šiuo atveju nėra aišku, ar tokia apimtimi apibrėžiant korupciją yra taikytinas Nacionalinės kovos su korupcijos programos 3.1 punktas ir nacionalinės kovos su korupcija strategijos 8 punktas. Šiuo atveju reikia pastebėti tai, kad vien analizuojant šias 2 programinių ir strateginių dokumentų nuostatas, atsakymo galime ir nerasti. Šiuo atveju reikia atsižvelgti į korupcijos apibrėžimą kituose teisiniuose, strateginiuose ir programiniuose dokumentuose. Pagal Korupcijos prevencijos įstatymą, Nacionalinė kovos su korupcija programa yra tarpinstitucinis vidutinės trukmės strateginis dokumentas. Taigi nuostata, kuria numatomas elgesys ar elgesio skatinimas tik asmenų, dirbančių valstybės tarnyboje, galioja tik vidutinę trukmę, kai įstatymu numatyta nuostata, kuomet yra apibrėžiamos korupcinės veikos, galioja iki to laiko, kol nebus pakeista atskiru įstatymu.

Apibendrinant korupcijos požymių analizę, išskiriami tokie 8 šiuolaikinės korupcijos Lietuvoje požymiai:

- 1) korupcijos žala viešiesiems interesams;
- 2) sistema nusikalstamų veikų;
- 3) politinė, administracinė korupcija ir korupcija viešajame sektoriuje;
- 4) elgesys arba elgesio skatinimas tų asmenų, kurie dirba valstybinėje tarnyboje;
- 5) šis elgesys ar elgesio skatinimas vykdomas su tikslu gauti naudos ar sau, ar kitiems asmenims;
- 6) toks elgesys ar elgesio skatinimas pakenkia valstybės ir piliečių interesams;

7) šis elgesys ar elgesio skatinimas neatitinka šiems asmenims priskirtų įgaliojimų ar teisės aktuose numatytų elgesio standartų;

8) korupcija turėtų būti pripažįstamos veikos tiek privačiajame sektoriuje, tiek viešajame sektoriuje.

Išnagrinėjus atskirus korupcijos požymius, toliau nagrinėjant korupcijos sąvoką yra svarbu atsižvelgti į istorinį korupcijos fenomeno kontekstą, korupcijos apibrėžimo teorines ištakas. Žinios apie korupciją siekia dar Indijos karaliaus ministro Kautilos darbą „Arhashastra“, kuriame buvo aptartas korupcijos fenomenas daugmaž prieš 2 000 metų. O XIII pr. m. e. buvo atrastas Asirijos imperijos įstaigos archyvas, kuriame buvo padarytas įrašas apie rūmų tarnautojus, kurie ėmė kyšius (Dikšaitis, 2007). Viena iš graikų polių, Senovės Atėnų mieste, būdavo vykdomos patikros, norint mažinti korupciją. JAV 1800 m. pasirodė kyšius draudžiantys įstatymai. O 1850 m. JAV buvo priimti įstatymai, uždraudę interesų konfliktus. XVI a. A. Volanas manė, kad tie žmonės, kurie rūpinasi tik savo nauda, neturėtų stovėti prie valstybės vairo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (Šatienė, 2005). Taigi korupcijos fenomenas nėra tik šių laikų problema, tačiau egzistavo jau senovės civilizacijose.

Bandant apibrėžti korupciją, reikalinga atkreipti dėmesį į teoretikų pateikiamus korupcijos apibrėžimus siaurąja ir plačiąja prasme. Siaurąja prasme klasikiniu laikomas J. S. Nye apibrėžimas teigia, kad korupcija tai „elgesys, kuris nukrypsta nuo viešai suteiktų (rinkimų ar paskyrimo būdu) formalių pareigų dėl privačios (asmeninės, šeimos, grupės) gerovės ar statuso siekio“ (Nye, 1989., p. 20). J. Piliponytė (2005) pastebi, kad korupcijos apibrėžimų yra ne vienas. Ji mano, kad daugelis autorių turbūt sutiktų dėl viešojo vaidmens aspekto pabrėžimo, kadangi korupcija įmanoma tik tada, kai pareigūnas atlieka viešuosius vaidmenis. Tačiau ši autorė atkreipia dėmesį į 2 šios teorijos trūkumus: 1) piktnaudžiavimo tikslo ir 2) nukrypimo nuo įprastų viešųjų pareigų ar taisyklių. Taigi dėl piktnaudžiavimo, siekiant asmeninės piniginės ar statusinės naudos, kyla problema, kadangi iškyla klausimas, kaip būtų, jei piktnaudžiavimas vyktų siekiant naudos pareigūno etninei grupei, politinei partijai ir t.t.? Kitas trūkumas tas, kad J. S. Nye korupcijos apibrėžime reikalauja, „kad elgesys nukryptų nuo įprastų viešųjų pareigų ar pažeistų taisyklių“ (Gardiner, 2002, p. 26). Tačiau juk kai kurios valstybės neturi formalių taisyklių, teisiškai reguliuojančių valstybės tarnautojų elgesį. Be to, kai kurios valstybės atsižvelgia į tai, kad politikai ir valstybės tarnautojai gali sumaišyti savo oficialias pareigas ir privačius verslo reikalus. Pagal J. Gardiner (2002), tokiu atveju tam tikras veiksmas gali patekti į korupcijos apibrėžimą vienoje valstybėje, o kitoje valstybėje – ne. G. Šatienė (2005) mano, kad trumpas korupcijos apibrėžimas siaurąja prasme – tai valdininkų elgsena, kai jie dėl asmeninių motyvų

piktnaudžiauja padėties išskirtinumu, jiems suteiktais įgaliojimais. Apibendrinant autorių nuomones, manytina, kad korupcija siaurąja prasme turėtų būti suprantama kaip netinkamas valstybės tarnautojų arba kitų asmenų, kurie sprendžia visuomeninių klausimų likimą, elgesys.

Aiškinant korupciją plačiąja prasme, A. Heidenheimer ir M. Johnston (2002, p. 6-7) pastebi, kad autoriai, tiriantys korupcijos fenomeną ir rašantys apie jį, priskiriami 3 skirtingoms grupėms“. Šios grupės toliau pateikiamos autorių grupių mažėjimo tvarka. Pirmojoje grupėje autoriai korupciją apibrėžia remdamiesi viešosios tarnybos pareigų koncepcija. Į antrąją grupę patenka ekonomistai, pateikiantys korupcijos apibrėžimą kaip disbalansą tarp poreikių atsiradimo ir aprūpinimo prekėmis ar paslaugomis, siekiant apginti savo interesus. Trečiosios grupės autoriai diskutuoja apie korupciją remdamiesi viešojo intereso idėja (Heidenheimer, Johnston, 2002). Štai Palidauskaitė ir Raudonienė (2004) pastebi, kad skirtingų socialinių mokslų sričių specialistai nagrinėja korupciją nevienodai.

Tačiau būtina išnagrinėti tai, ar šis autorių skirstymas pagal korupcijos apibrėžimą plačiąja prasme yra aktualus ir šiandienos teorijai. Pirmoji, pati didžiausia autorių grupė, remiasi viešosios tarnybos pareigų koncepcija. Pagal šį apibrėžimą, korupcija yra suvokiama tik tie neteisėti veiksmai, kuriuos padaro viešosios tarnybos pareigas einantys asmenys (Pope, 2000). Lietuvos laisvosios rinkos institutas (2010) aiškina, jog korupcija tėra tik piktnaudžiavimas viešąja tarnyba, kad korupcija yra savanoriškas bei nelegalus sandoris tarp valstybės tarnautojo ir privataus asmens. Tokiu atveju valstybės tarnautojas, remdamasis galiojančiais teisės aktais jam suteiktais administraciniais įgaliojimais, susilaikys nuo sprendimo arba jį atliks, todėl valstybės tarnautojas nesilaikys galiojančių teisės aktų, pagal kuriuos jis turėtų veikti, reikalavimų, iškreips jų reikalavimus arba netgi ir neiškreips (Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 2010).

J. Gardiner (2002) yra pastebėjęs, kad problemų dėl korupcijos apibrėžimo kyla ir dėl toje pačioje valstybėje esančio vienokio korupcijos reglamentavimo teisiniuose dokumentuose, kitokio korupcijos poveikio ir dar kitokio visuomenės suvokimo apie korupciją.

Tačiau manoma, kad apibrėžimas, kai korupcija remiasi ją siejant su viešosios tarnybos pareigų koncepcija, galėtų būti vienas iš tinkamesnių. Tačiau vėl iškyla problema, ką reikėtų laikyti viešąja tarnyba? Kiekvienoje valstybėje ji yra vis kitokia, todėl ir pats korupcijos apibrėžimas, kuomet remiamasi viešosios tarnybos koncepcija, priklauso nuo atskiroje šalyje esančios viešosios tarnybos pareigų sampratos.

Reikia atkreipti dėmesį į skirtingus socialinių mokslų sričių mokslininkų požiūrius į korupciją. Politikos mokslų tyrinėtojai į ją žvelgia tik pagal tai, kaip elgiamasi politiškai.

Pagal politikos mokslus, korupcija įžvelgiama, kuomet politiškai suinteresuotas politinio spaudimo grupės veikia po įstatymų leidybos proceso užbaigimo. Štai viešojo administravimo mokslininkai korupcijos reiškinyje įžvelgia vadybines problemas (Palidauskaitė, Raudonienė, 2004). Poreikio, vartojimo ir mainų sąvokos kildinamos iš ekonominės teorijos (Heidenheimer, Johnston, 2002). Aptariant poreikių teoriją, A. Maslow (1943) poreikių teorija yra daugiausiai dėmesio pritraukusi ir žinomiausia poreikių teorija (Skripčenko, 2000). Pagal A. Maslow (1943) poreikių teoriją, žmonės linkę veikti pagal įvairius poreikius.

Atsižvelgdami į sritį, kurioje tiriama korupcija, teoretikai korupciją skirsto į sisteminę ir žemutinę. Sisteminė korupcija apima ekonominio ir politinio elito atstovus, o žemutinė korupcija apima ir gyventojus kasdieniame gyvenime (Klitgaard, 2005). Taigi korupcija galima ne tik viešajame sektoriuje, tačiau visur, kur yra įgyvendinamas grupinis interesas.

Apibendrinant, korupcija siaurąja prasme turėtų būti suprantama kaip netinkamas valstybės tarnautojų arba kitų asmenų, kurie sprendžia visuomeninių klausimų likimą, elgesys. Plačiąją prasme aiškintina ne tik korupcija, bet ir kartu korupcinės veikos. Pastebėtina tai, kad korupcinės veikos yra susijusios su kyšio reikalavimu, provokavimu duoti kyšį, jo priėmimu, pažadėjimu, siūlymu, pažadėjimu ar susitarimu jį priimti ar duoti.

Korupcija privalo atitikti šiuos požymius:

- 1) žala viešiesiems interesams;
- 2) tai yra sistema nusikalstamų veikų;
- 3) elgesys arba elgesio skatinimas tų asmenų, kurie dirba valstybinėje tarnyboje;
- 4) šis elgesys ar elgesio skatinimas vykdomas su tikslu gauti naudos ar sau, ar kitiems asmenims;
- 5) toks elgesys ar elgesio skatinimas pakenkia valstybės ir piliečių interesams;
- 6) šis elgesys ar elgesio skatinimas neatitinka šiems asmenims priskirtų įgaliojimų ar teisės aktuose numatytų elgesio standartų;
- 7) korupcija turėtų būti pripažįstamos veikos tiek viešajame (politinė, administracinė korupcija) sektoriuje, tiek privačiajame sektoriuje.

Taigi korupcija turėtų būti suvokiama kaip socialinis reiškiny, pasireiškiantis sistema nusikalstamų veikų, kuomet privatieji interesai tenkinami pažeidžiant viešąjį interesą, pasinaudojant viešosios tarnybos įgaliojimais.

1.2. Antikorupecinis švietimas kovos su korupcija kontekste

Šiame poskyryje pateikiamas antikorupecinio švietimo bendras apibūdinimas bei jo užimama vieta bendroje kovos su korupcija sistemoje, atsižvelgiant į antikorupecinio švietimo teisinio reguliavimo problematiką. Todėl atskleidžiant kovos su korupcija santykyje su antikorupeciniu švietimu problematiką būtina išanalizuoti antikorupecinio švietimo teisinį reguliavimą kovos su korupcija reglamentavimo kontekste Lietuvoje. J. Palidaskaitės ir A. Vaisvalavičiūtės (2005) manymu, antikorupecinė teisinė bazė bent jau buvo ganėtinai išsami ir tarp tuometinių naujų Europos Sąjungos narių įvertinta netgi kaip pavyzdinė. Pagal Nacionalinę kovos su korupcija programą (Žin., 2002, Nr. 10-355), reikia visuomenės paramos kovos su korupcija priemonėms įgyvendinti. Tam reikia tokių priemonių:

- 1) gyventojų įtraukimas į kovą su korupcija, atskleidžiant moralinę, visuomeninę ir finansinę korupcijos žalą, nurodant pasipriešinimo jai galimybes bei skatinant [gyventojus] nesitaikstyti su korupcija, aktyviai su ja kovojant;
- 2) glaudus tarpinstitucinis bendradarbiavimas; bendradarbiavimas su žiniasklaida, nevyriausybinėmis organizacijomis;
- 3) švietimo ir mokslo sistemoje – mokomosios programos;
- 4) nustatyti priemones ir būdus, kuriais visuomenė būtų įtraukiama į kovą su korupcija;
- 5) apskritojo stalo susitikimai, kuriuose dalyvautų įvairių visuomenės sluoksnių atstovai;
- 6) valstybės tarnautojų antikorupecinio mokymo kursai, mokslinės praktinės kovos su korupcija konferencijos ir kt.;
- 7) akcentuojamas žiniasklaidos vaidmuo, pasireiškiantis, kai Lietuvos Respublikos gyventojai supažindinami su korupcijos keliamu pavojumi, kai jie skatinami nesitaikstyti su korupcija, aktyviai su ja kovojant.

J. Palidaskaitė, A. Vaisvalavičiūtė (2005), R. Klitgaard ir kt. (2005), G. Krutinytė (2013) mano, kad reikia ne tik kovos su korupcija programos, tačiau ir strategijos, kurios, jų manymu, nėra. R. Klitgaard ir kt. (2005) manymu, joje turėtų būti koncentruojamasi į antikorupecinę sistemą, o ne (tik) korumpuotus asmenis. Ji neturėtų prasidėti ir baigtis etiniu moralizavimu ir naujų korupcijos fenomeno nuostatų priėmimu. Šiuo metu Lietuvoje veikia 2001-09-04 patvirtinta Nacionalinė kovos su korupcija strategija (Žin., 2001, Nr. 77-2702). Pagal jos 23 p., antikorupecinis visuomenės švietimas koordinuojamas Specialiųjų tyrimų tarnybos. Pagal šios strategijos priedą, prie tokio koordinavimo priskiriama ir Konsultacinė

taryba. Pagal jos 25 p., buvo numatytas Kovos su korupcija strateginio planavimo komitetas, kaip teisėsaugos institucijų veiklos koordinavimo mechanizmas. Pagal šios strategijos priedą, šią strategiją įgyvendina Vyriausybė, kuomet Lietuvos Respublikos Prezidentūra ir Lietuvos Respublikos Seimas įgyvendina teisės aktų leidimą šioje srityje (Žin., 2001, Nr. 77-2702). Taigi šiuo metu formaliai vertinant yra sukurta ir kovos su korupcija strategija, apimanti ir kovos su korupcija sistemą.

Pagal Nacionalinės kovos su korupcija strategijos 17 p., žiniasklaidos ir visuomenės antikorupcinio švietimo siekiama supažindinti Lietuvos gyventojus su korupcijos keliamu pavojumi, skatinant nesitaikstymą su korupcija ir aktyvią kovą su ja (Žin., 2001, Nr. 77-2702). J. Palidaskaitės ir A. Vaisvalavičiūtės (2005) manymu, antikorupcinis švietimas turėtų būti nukreiptas į korupcijos nepakantumo ugdymą mokyklose, antikorupciniam švietimui surandant savo vietą visuomenės švietimo sistemoje, ir antikorupcinį švietimą žiniasklaidos priemonėmis.

Pastebimos įvairios kovos su korupcija priemonės. Kovą su korupciją siejant su antikorupcinio švietimu, būtina atkreipti dėmesį į antikorupcinio švietimo reglamentavimą kovos su korupcija teisinio reguliavimo srityje. Pagal Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 57-2297) 10 str. 2 d., antikorupcinis švietimas ugdomas remiantis parengtomis švietimo programomis visų lygių ir tipų švietimo įstaigose. J. Palidaskaitė ir A. Vaisvalavičiūtė (2005) pastebi, kad šiame įstatyme antikorupcinis visuomenės švietimas yra iškeliamas kaip viena iš korupcijos prevencijos priemonių. Atsižvelgiant į šią teisinę nuostatą, antikorupcinis švietimas atrodytų kaip viena iš korupcijos prevencijos įgyvendinimo būdų.

Pagal Nacionalinės kovos su korupcijos strategijos priedą, antikorupcinis visuomenės švietimas bei parama patenka tarp kovos su korupcija strategijos elementų. Atskirai išskiriamas korupcinių teisės pažeidimų tyrimas ir korupcijos prevencija (Žin., 2001, Nr. 77-2702). Atsižvelgiant į šias teises nuostatas, manoma, kad antikorupcinis švietimas yra vienas iš kovos su korupcija įgyvendinimo būdų.

J. Palidaskaitės ir A. Vaisvalavičiūtės (2005) teigimu, antikorupcinis švietimas yra vienas iš elementų, kuriais remiasi kova su korupcija. O kiti šios kovos elementai yra korupcijos prevencija ir teisminis persekiojimas. Taigi šios autorės kovoje su korupcija skiria korupcijos prevenciją nuo korupcinio švietimo.

Pagal organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencijos programą (Žin., 1999, Nr. 10-220), korupcijos prevencijos pasisiekimas didele dalimi priklauso nuo antikorupcinių visuomenės nuostatų, kurias galima formuoti tinkama valstybės gyventojų švietimo politika. Taigi Lietuvoje yra tvirtinamos kovos su korupcija programos, yra įgyvendinamos įvairios

kovos su korupcija priemonės, teikiamos ataskaitos.

Antikorupcinio visuomenės švietimo Lietuvos Respublikoje ypatingą aktualumą mokslui iliustruoja įvairūs sociologiniai tyrimai, su korupcija kovojančių įstaigų, institucijų ar organizacijų per ne vienerius metus sukaupta patirtis. Bet net ir patys geriausi įstatymai ar tobuliausios antikorupcinės programos nebus pakankamai veiksmingos tuo atveju, jeigu visuomenė jų neišmanys, nežinos ar nerems. Todėl vis dažniau mokslinėje literatūroje galima rasti mokslinių argumentų, kad svarbiau yra ne kovoti su korupcijos pasekmėmis, o vykdyti prevenciją bei šviesti visuomenę, ne tik identifikuojant korupcijos žalą, bet ir nurodant pasipriešinimo jai galimybes (Vaisvalavičiūtė, 2007). Taigi korupcijos prevencija, o kartu ir antikorupcinis švietimas turėtų būti nukreipiamas ne tik į supažindinimą su korupcijos daroma žala, tačiau ir į galimybes priešintis korupcijos reiškiniui.

J. Michael (2004) skiria keturias kovos su korupcija praktikos mokyklas: orientuotą į valstybę, orientuotą į visuomenę, visuotinę, kritinę. Tų kovos su korupcija mokyklų, kurių dėmesio centre yra valstybė, pagrindiniai aspektai tenka valstybės sektoriaus atstovams (politikams, teisėjams, valstybės tarnautojams ir kt.). Į visuomenę orientuotos kovos su korupcija mokyklos požiūrio centras tenka nevalstybinio sektoriaus atstovams. Visuotinės antikorupcinės praktikos mokyklos pagrindinis veikėjas yra visuomenė. Pagal kritinės antikorupcinės mokyklos šalininkus, pagrindiniai kovos su korupcija veikėjai yra galios institucijos.

Remiantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 57-2297) 10 str. 1 d., antikorupcinis visuomenės švietimas įgyvendinamas turint tikslą „puoselėti asmens dorovę, ugdyti pilietiškumą, asmens teisių ir pareigų visuomenei, Lietuvos valstybei sampratą“. Dorovė yra vienas iš normos variantų (Mikulėnienė, 2013). Pagal Lietuvių kalbos instituto (2012 – 2013) mokslininkus, elgesio ir gyvenimo visuomenėje principai ir normos. Lietuvių kalbos instituto (2012 – 2013) mokslininkai yra suformavę nuomonę, kad pilietiškas yra galvojimas, prideramas galvojimas piliečiui. O pilietiškumas yra tokia savybė, kai galvojama apie tai, kas pridera piliečiui. Todėl, kitaip tariant, antikorupcinis švietimas privalo būti nukreiptas į asmeninio elgesio ir gyvenimo visuomenėje saugojimą, auginimą, galvojimo apie piliečiui prideramų dalykų formavimą, subjektinių teisių galimybių bei įsipareigojimų socialinei bendruomenei.

Atsižvelgiant į šią nuostatą, yra svarbu atsižvelgti į tai, kiek šioje teisinėje normoje minimos vertybės, kaip asmens dorovė, pilietiškumas, asmens teisės ir pareigos Lietuvos valstybei, visuomenei yra prioretizuojamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Todėl atkreipiamas dėmesys į švietimą reglamentuojančias teises normas, aptariančias šias vertybes. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (Žin., 2011, Nr. 38-1804) 3 str. 1 p. vienas

švietimo tikslų yra „išugdyti kiekvienam asmeniui vertybines orientacijas, leidžiančias tapti doru, siekiančiu žinių, savarankišku, atsakingu, patriotiškai nusiteikusiu žmogumi“ (Žin., 2011, Nr. 38-1804). Todėl pastebima, kad šioje normoje yra siekiama ugdyti dorą, atsakingą, patriotiškai nusiteikusį žmogų. Pagal Lietuvos kalbos institutą (2012 – 2013), doras yra moralus žmogus, paisantis dorovės normų, t. y. elgesio ir gyvenimo visuomenėje normų bei principų. Taigi doras žmogus turėtų būti tinkamas visuomenei, neprieštaraujantis jos nustatomoms elgesio taisyklėms. Toliau nagrinėjant pastarąją teisinę nuostatą atkreipiamas dėmesys į tai, kad žmogus gali būti atsakingas ir už save, juo labiau kad šia teisine nuostata siekiama ugdyti savarankišką žmogų, kuris atsakingas pirmiausiai už save. O tuomet, kai asmeniui yra suteikiama didesnė svarba atsakingumui už save, o ne viešosios vertybės, tada žmogus gali pasirinkti palaikyti korupcinį elgesį.

Pagal Valstybinės švietimo 2013-2022 metų strategijos (Žin., 2013, Nr. 140-7095) 7.5 p. Lietuva tokiais įtvirtintais vertybiniais principais, kaip atsakingumas už savo veiksmus, aktyvus rūpinimasis savimi, aplinka, bendruomene, valstybe, veiksmingu veikimo siekiant tikslų (Žin., 2013, Nr. 140-7095). Pastebima, kad šioje nuostatoje yra pabrėžiamas aktyvus rūpinimasis tokiais skirtingų lygių subjektais, kaip [savimi, aplinka, bendruomene, valstybe]. Pastebima, kad analizuojamos strategijos tekste yra pirmiausia pateikiamas rūpinimasis savimi – smulkiausiu subjektu – ir baigiama rūpinimusi stambiausiu subjektu – valstybe. Šiuo atveju nėra iki galo aiškūs tokie dalykai:

- 1) ar rūpinimasis savimi yra svarbiau nei rūpinimasis savo valstybe;
- 2) ar rūpinimasis savo aplinka yra svarbiau nei rūpinimasis savo bendruomene;
- 3) ar rūpinimasis savimi yra svarbiau nei rūpinimasis aplinka;
- 4) ar rūpinimasis savimi yra svarbiau nei rūpinimasis bendruomene;
- 5) ar rūpinimasis aplinka yra svarbiau nei rūpinimasis valstybe;
- 6) ar rūpinimasis bendruomene yra svarbiau nei rūpinimasis valstybe.

Taigi antikorupcinį švietimą formuojančiose teisinėse normose trūksta vertybių, formuojančių antikorupcinį elgesį, prioritizavimo.

Švietimas yra viena iš reikšmingiausių socialinių sferų, teigiamai veikiančių korupcijos prevenciją (Vaisvalavičiūtė, 2007). Lietuvos korupcijos prevencijos įstatyme (Žin., 2002, Nr. 57-2297) antikorupcinis švietimas apibūdinamas kaip ta visuomenės švietimo dalis, kuri siekia ugdyti pilietiškumą, puoselėti asmens dorovę, asmens pareigų ir teisių visuomenei, Lietuvos valstybei supratimą bei garantuoti korupcijos prevencijos tikslų įgyvendinimą.

Korupcijos prevencijos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 57-2297) 3 straipsnio 2 dalyje yra išvardinami korupcijos prevencijos pagrindiniai uždaviniai. Tačiau ne visus uždavinius antikorupciniu švietimu įmanoma įgyvendinti. Manytina, kad, pagal šios dalies 1 punktą,

numatytas vienas iš korupcijos prevencijos uždavinių – korupcijos priežasčių ir sąlygų atskleidimas bei šalinimas – yra neabejotinai reikšmingas antikorupciniam švietimui įgyvendinti bei kitoms korupcijos prevencijos priemonėms.

Pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 5 straipsnį, visuomenės švietimas ir informavimas yra numatomas tarp kitų korupcijos prevencijos priemonių – korupcijos rizikos analizės; kovos su korupcija programų, teisės aktuose įtvirtinto ar teisės aktų projektais nustatomo reglamentavimo poveikio korupcijos mastui vertinimo (teisės aktų ar teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo), pateikimas informacijos apie asmenį, kuris eina pareigas savivaldybės ar valstybės ar įstaigoje ar įmonėje arba siekia jas eiti, arba apie asmenį, kurį Lietuvos Respublika teikia į pareigas tarptautinėse ar Europos Sąjungos institucijose, informacijos pateikimas juridinių asmenų ir valstybės tarnautojų registrams, nustatytų korupcijos atvejų pavišėjimas bei kitos įstatymų nustatytos korupcijos prevencijos priemonės. Antikorupcinis visuomenės švietimas yra tik viena iš korupcijos prevencijos priemonių. Kadangi įstatymuose antikorupcinis švietimas nėra ypatingai išskirtas, todėl jis būtinai analizuotinas kaip vienas iš korupcijos priemonių sistemos elementų.

Pagal šios dalies 2 punktą, numatytas asmenų atgrasymas nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo yra įstatymų numatytas baudžiamumas už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. 3 punkte numatomas realus bei veiksmingas korupcijos prevencijos reglamentavimas, įgyvendinamas teisės aktų ar jų projektų antikorupciniu vertinimu. Pagal 4 punktą, organizavimo, teisinėmis, socialinėmis ir ekonominėmis priemonėmis sukuriant veiksmingą bei tinkamą korupcijos prevencijos organizavimo, įgyvendinimo, priežiūros ir kontrolės mechanizmą, galimos įvairios teisinės korupcijos prevencijos priemonės.

Manoma, kad labiausiai antikorupcinis švietimas pasireiškia, kai pagal šios dalies 6 punktą įtraukiami į korupcijos prevenciją gyventojai ir visuomenės organizacijos.

Todėl švietimas kovos su korupcija kontekste tikslingas tuomet, kai yra kovoje su korupcijos priežastimis ir sąlygomis, į korupcijos prevenciją yra įtraukiami gyventojai ir visuomenės organizacijos. Todėl korupcijos priežasčių analizė padeda atskleidžiant antikorupcinio švietimo sampratą. Aptariant korupcijos sąlygas, pastebėtina tai, kad, pagal Nacionalinės kovos su korupcija programą, „korupcija sietina su pernelyg dideliu biurokratijos ir reglamentavimo mastu, sprendimų diskrecijos ir atskaitingumo pusiausvyros nebuvimu“.

Nacionalinėje kovos su korupcija programoje yra pažymima, kad korupcinio pobūdžio teisės pažeidimų poveikis paprastai išryškėja tik vėliau, susidūrus su korupcijos pasekmėmis. Todėl korupcinio atvejo apraiška ir jo padaryta žala nėra greitai vienas po kito

einantys dalykai. Todėl ir antikorupcinių priemonių efektyvumas pastebimas irgi ne iš karto tas priemonės pritaikius.

Taip pat Nacionalinėje kovos su korupcija programoje rašoma, kad korupcija, kaip reiškiny, pasižymi latentiskumu. Tai reiškia, kad korupcinių atvejų apskaita yra apsunkinta. Todėl ir kovos su korupcija rezultatai gali pasirodyti sąlyginiai.

Korupcijos priežastingumas. Korupcijos priežasčių analizė apžvelgiama atsižvelgiant į tai, kokias korupcijos priežastis įžvelgia skirtingų sričių specialistai. Štai J. Piliponytė (2006) pastebi, kad korupcijos problemų aiškinimo ir nagrinėjimo galimybes praplečia sociologijos ir kriminologijos instrumentai. Tačiau J. Palidauskaitė (2010) pastebi, kad korupcijos problemas ir priežastis be sociologų dar aiškinasi ekonomistai, viešojo administravimo tyrinėtojai, antropologai, psichologai, teisės tyrinėtojai, pereinamojo laikotarpio iš autoritarizmo į demokratiją ir pokomunistinių visuomenių raidą.

J. Palidauskaitė (2005) pastebi, kad antropologai korupcijos problemą tiria iš visuomenės socialinių santykių pozicijos, kuomet kyšininkavimas yra laikomas tradicine bei neformalia dovanų davimo praktika. Šie mokslininkai į klientizmą, nepotizmą ir favoritizmą žiūri per socialinių kontaktų prizmę, kuomet kova su korupcija interpretuojama kaip socialinių tinklų ardymas. Tuo tarpu sociologai akcentuoja valdžios bei statuso santykių aspektą, kuomet, pasinaudojant tarnybine padėtimi, yra kaupiamas asmeninis turtas, kuriamas visuomeninis statusas. Taigi korupcija leidžia tam tikroms asmenų grupėms sukaupti materialines vertybes kitų asmenų sąskaita. Psichologai korupciją tiria kaip deviantinį, nukrypstantį nuo įprastų normų, elgesį. Teisės mokslininkai korupciją vertina kaip nepakankamai tobulą teisėkūros proceso pasekmę, prieštaravimo tarp institucionalizuotų teisės normų ir egzistuojančių visuomenės tradicijų padarinį (Palidauskaitė, 2005). Viešojo administravimo specialistai korupcijos reiškinio priežastis tiria per jo apraiškas valdymo procesuose ir struktūrose. Kovojuojantys su korupcija teisės praktikai kreipia dėmesį ir korupciją, pagrįstą tarptautiniais susitarimais, tarptautinėmis organizacijomis susijusią korupciją (Palidauskaitė, 2010). L. Atesoglu ir I. Ozdikmenli (2011, p. 12) teigia, kad nagrinėjant korupcijos problemas, yra būtina atkreipti dėmesį į korupcijos ekonominį ir politinį aspektus. Taigi atkreiptinas dėmesys į tai, kad skirtingų sričių mokslininkai korupcijos fenomeną tiria iš skirtingų pozicijų. Pastebėtina, kad skirtingų lygių mokslininkai tiria korupcijos priežastis labiau savo nagrinėjamos mokslo šakos ribose. Tokiu atveju korupcija, korupcijos prevencija ir antikorupcinis švietimas reiškiasi kaip tarpšakinis mokslinis tyrimo objektas. Todėl kova su korupcija pasitelkiant antikorupcinį švietimą teoriniame lygmenyje tampa tarpdisciplininiu mokslinio tyrimo objektu, kuris tiriamas pasitelkiant skirtingus mokslinio tyrimo metodus.

Pagal T. Holbrook ir K. Meier (1993), korupcijai įtaką daro piliečių išsilavinimas, urbanizacija, partinė konkurencija ir rinkėjų aktyvumas, politinės sistemos pobūdis, potencialus papirkinėjimas ir biurokratijos dydis (pagal Palidauskaitę, 2007).

Atkreipiamas dėmesys į korupcijos priežastingumą iš socialiniuose moksluose. J. Gardiner (2005) akcentuoja visuomenės nuomonę kovoje su korupcija. Jis pastebi, kad prokurorai ir kiti tyrėjai žino, kad tuo atveju, kai piliečiai jaučia nerimą dėl korupcijos, jie linkę ne tik pranešti apie nusikaltimus, bet ir padėti vykdomiems tyrimams. Nepritariantys korupcijai rinkėjai balsuodami nerinks sukčių, o balsuos už skaidrius politikus. Be to, piliečių elgseną veikia jų korupcijos supratimas ir vertybės. Taigi korupciją sukelia ekonominiai ir politiniai aspektai. Visuomenės abejingumas korupcijai didina korupcijos lygį visuomenėje, o didesnis nerimas dėl korupcijos padeda efektyviai kovoti su ja.

Vertybių formavimas. Kaip ir skirtingų sričių mokslininkams nevienodai apibrėžiant korupciją, taip ir analizuojant korupcijos priežastis pastebėtinas tarpdisciplininis korupcijos priežasčių aspektas. Iš bene aktualiausių socialinių mokslų požiūriu, atsižvelgiant į korupcijos priežasčių poveikumą antikorupcinio švietimo, atitinkamos antikorupcinės visuomeninės nuostatos gali lemti kovos su korupcija sėkmę. Nacionaline kovos su korupcija programa siekiama sumažinti korupcijos paplitimą, padidinti nepakantumą korupcijai, pagerinti kovos su korupcija sistemos valdymą, padidinti visuomenės pasitikėjimą valstybių ir savivaldybių įstaigomis. Antikorupcinio švietimo priemonėmis galima labiau formuoti vertybines nuostatas, bendrą supratimą apie korupciją, tam tikrą nuomonę. Taigi apžvelgus korupcijos priežastis, nagrinėjant kovą su korupcija santykyje su antikorupcinio švietimo, reikalinga atkreipti ypatingą dėmesį į vertybinių nuostatų formavimo reikšmę. Štai G. Šatienė (2008) mano, kad korupcija yra nulemiama bendrųjų vertybių ir elgesio principo nuvertinimo, kuomet ignoruojami viešieji interesai. Taigi korupcija plinta veikiant bendrųjų visuomeninių vertybių kritimui, besiformuojant elgesiui, paremtam viešųjų interesų nuvertinimu.

Tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, kad vertybinės nuostatos daro įtaką korupcijai. Kuomet korupcija vertinama tik iš funkcinių pozicijų, vertybinės nuostatos (taip pat ir nusistovėję papročiai) nėra tokie svarbūs. Moraliu požiūriu potencialiai korumpuotas elgesys yra siejamas su šykštumu ir godumu (Palidauskaitė, 2005). J. Palidauskaitė kartu su A. Raudonienė (2004) pastebi, kad tokiu atveju vyksta vertybinis konfliktas, kai teikiamas prioritetas pragmatiškoms vertybėms, o ne kolektyvinėms vertybėms, kurioms dar ir nusižengiama. Taigi esant morališkai žemos vertės šykštumo ir godumo apraiškoms, kai paminamos kolektyvinės vertybės ir iškeliamos pragmatiškosios vertybės, formuojasi korumpuotas elgesys.

J. Palidauskaitė ir A. Raudonienė (2004) pastebi vertybinius konfliktus ten, kur vyksta senų vertybių įvertinimas naujomis sąlygomis, bet nekeliamas klausimas dėl naujų vertybių priėmimo. E. Bartkienė (2011) pastebėjo, kad nepagarba teisei, valdžiai ir valstybei, ribos tarp privataus ir viešojo (bei to sąlygotas elgesys), pakantumas socialiai kvestionuotiniems veiksams buvo dar bent iki 2011 m. įvairiose visuomenės gyvenimo sferose. Taigi manytina, kad Lietuvoje vis dar kyla klausimas dėl vertybių suvokimo, siekiant kovoti su korupcija.

J. Palidauskaitė (2010) pastebi, kad nagrinėjantys pereinamojo laikotarpio į demokratiją iš autoritarizmo ir pokomunistinių raidą kreipia dėmesį į visuomenių raidos veikimą dėl paveldėtos korupcinės kultūros. Štai J. Piliponytė (2011) mano, kad nomenklatūrinis valdymas turėjo įtakos korupcijos atsiradimui ir plėtojimuisi ne tik sovietinėje, tačiau nepriklausomoje Lietuvoje. Tam turėjo įtakos valdžios atstovų moralės principai, normos, prioritetai, tarpusavio ryšiai. Sovietmečiu buvusių negerovių nepanaikino perėjimas į rinkos ekonomiką – politinės ir pilietinės brandos trūkumas, pereinamojo proceso neapibrėžtumas kai kuriais atvejais lėmė korupcijos apraiškas. Daugiau vartotojiškosios nei pilietiškosios visuomenės prioritetai sąlygojo kyšio davimo priežastis bei davimo mastus.

Todėl manoma, kad Lietuvos visuomenė per mažai informuota, dar likęs „sovietinis palikimas“ (susijęs su tuo, kad sovietmečiu buvo įsigaliojęs papirkimas). Lietuvos visuomenė sunkiai atpranta nuo valstybinių pareigų supratimo ir požiūrio į jas, suformuoto ne tik „sovietinio palikimo“, bet ir kitų aspektų. Šiuos dalykus būtų gerai kaip nors atspindėti teisiniais, strateginiais ir programiniais dokumentais, jais pripažįstant „sovietinį palikimą“ ir pasiryžtant jį išgyvendinti korupcijos prevencijos srityje.

J. Palidauskaitė (2005) mano, jog vienas korupcinio elgesio užkardymo būdų yra nacionalinio intereso idėjos skleidimas. Tokiu atveju yra iškeliamos su nacionaliniais interesais susijusios vertybės.

Išanalizavus vertybinių nuostatų poveikį korupcijai, pastebima tai, kad visuomeninės vertybės lemia korupcijos lygį šalyje. Labiau į visuomenę, valstybę, pagarbą valdžiai ir teisei orientuotos vertybės, teikiant prioritetą prieš siaurus asmeninius ar grupinius interesus, lemia nepakantumą korupcijai. Vertybių prioriteto problema korupcijos kontekste nėra iki galo išspręsta, kadangi korupcijos lygis mūsų šalyje yra pakankamai aukštas Europos Sąjungos šalių kontekste.

Etikos kodeksų reikšmė vykdant antikorupcinį švietimą. Antikorupcinis švietimas įgyvendinamas ne tik per visuomenės švietimą, tačiau dar ir per pareigūnų etikos kodeksų vykdymą bei švietimą. Šiuo požiūriu yra svarbu atkreipti dėmesį į N. Vasiljevienės (2006) pastebėjimą, kad etika įgalina motyvuoti socialiai atsakingam, etiškam elgesiui, į ką ir turėtų

būti nukreiptas etikos valdymas. C. Demmke, T. Moilanen (2011) irgi mano, kad etikos valdymo pagrindinė užduotis nėra bausti, tačiau paskatinti tinkamą elgseną per konsultavimą ir tokias priemones kaip mokymas, elgesio kodekso.

Aptarkime teisinį, viešojo intereso ir visuomenės nuomonės aspektus. 2006 m. rugsėjo mėn. priimta Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekse numatyta, jog politikai įpareigojami laikytis aukščiausių moralės normų. (Žin., 2006, Nr. 102-3938). Pagal Lietuvos Respublikos munitinės pareigūnų etikos kodeksą, munitinės darbuotojai privalo būti teisingi, objektyvūs, nešališki, vengti elgesio, kurį galima suprasti kaip reikalavimą duoti kyši ir pan. (Žin., 2007, Nr. 1-45). Tačiau sankcijų dokumente nenumatoma.

Jokios teisinės atsakomybės nenumatyta ir Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatyme (Žin., 1990, Nr. 29-692): nepaisant to, kad jo 20 straipsnis yra pavadintas „Politinių partijų atsakomybė“, tačiau jame kalbama tik apie turtinius reikalus: „Politinė partija atsako pagal savo prievolos jai nuosavybės teise priklausančiu turtu. Politinė partija neatsako pagal savo narių prievolos, o nariai neatsako pagal politinės partijos prievolos.“

Etikos kodeksus turi ir Specialiųjų tyrimų tarnybos (Pareigūnų elgesio kodeksas), Valstybės kontrolės tarnyba, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbuotojai, teisėjai ir kitų profesijų atstovai. Valstybės kontrolės tarnybos pareigūnų etiką reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareigūnų tarnybinės etikos kodeksas. Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų etiką reglamentuoja Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų etikos kodeksas. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbuotojų etiką reguliuoja Tarnautojų etikos kodeksas. Teisėjų etiką reglamentuoja Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas (2006). Lietuvos Respublikos policijos pareigūnų etiką reglamentuoja Lietuvos Respublikos policijos pareigūnų etikos kodeksas. Prokurorų elgesį reguliuoja Lietuvos Respublikos prokurorų etikos kodeksas. Valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojų elgesį reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojo elgesio kodeksas. Antstolių profesinės veiklos etiką reglamentuoja antstolių profesinės etikos kodeksas. Lietuvos banko tarnautojų elgesį reglamentuoja Lietuvos banko tarnautojų etikos kodeksas. Lietuvos banko valdybos narių etiką reglamentuoja Lietuvos banko valdybos etikos kodeksas. Lietuvos Respublikos savivaldybės kontrolės ir audito institucijos darbuotojų etiką reglamentuoja Lietuvos Respublikos savivaldybės kontrolės ir audito institucijos valstybės tarnautojų tarnybinės etikos kodeksas. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų etiką numato aplinkos Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės

kontrolės pareigūnų etikos kodeksas. Valstybinės darbo inspekcijos darbuotojų etiką reguliuoja Valstybinės darbo inspekcijos darbuotojų etikos kodeksas.

Kitų Lietuvos Respublikos valstybės tarnautojų etiką numato Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklės (Žin., 2002, Nr. 65-2656). Jose apibrėžti veiklos ir elgesio principai, kurių turi laikytis valstybės tarnautojai, įgyvendindami savo teises, vykdydami teisės aktuose nustatytas pareigas bei funkcijas. Šių principų laikymasis turi didinti visuomenės pasitikėjimą valstybės tarnautojais. Šiose taisyklėse akcentuojama, kad valdininkai turi gerbti žmogų ir valstybę, vykdydami savo pareigas, privalo būti teisingi, elgtis nesavanaudiškai, padoriai, nešališkai, atsakingai, pavyzdingai ir užtikrinti savo veiklos viešumą. Šie aukščiau aptarti etikos kodeksai nustato valdininkų, pareigūnų, teisininkų ir kitų profesijų atstovų elgesio moralinius principus, draudimus (Vaisvalavičiūtė, 2007). Štai pvz., Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodekse (2006) numatyta, jog teisėjai, nagrinėdami bylas, įpareigojami nepasiduoti įvairių grupių ar asmenų įtakai, neturi teisės priimti paslaugų, dovanų, jei tai daroma su tikslu paveikti nagrinėjamos bylos eigą, ir t. t.

Pagal Vaisvalavičiūtę (2007), žiniasklaida buvo vienas iš būdų kovoti su korupcija. Nacionalinėje kovos su korupcija 2015 – 2025 m. programoje (2014) nebėra numatoma žiniasklaidos, kaip vieno iš pagalbinių kovojant su korupcija. Tačiau tai nereiškia, jog žiniasklaida neturi galių formuojant tam tikrą korupcijos suvokimą.

Peržiūrint ir atnaujinant antikorupcinio švietimo mokyklose programas, prisideda ne tik Švietimo ir mokslo ministerija, Ugdymo plėtotės centras, tačiau ir Specialiųjų tyrimų tarnyba.

Įgyvendinant antikorupcinį švietimą bendrojo ugdymo mokyklose, yra numatyta Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2011 – 2014 metų programos 8.7 priemonėje „supažindinti pedagogus su antikorupcinio ugdymo turiniu ir priemonėmis“ (Žin., 2002, 10-355). Tačiau supažindinant pedagogus su antikorupcinio ugdymo turiniu bei priemonėmis nėra iki galo aišku, kaip turėtų būti skiepijamos vertybės, kokioms vertybėms turėtų būti teikiamas prioritetas.

Atkreipiamas dėmesys į tai, kad yra kuriama antikorupcinių nuostatų ugdymo sistema, bendrojo ugdymo mokykloms skirtos metodinės rekomendacijos, sukurta pakankamai išsami ir gera teisinė bazė kovoje su korupcija. Todėl pastebėta įstatymų leidėjo intencija kovoti su korupcija per antikorupcinį švietimą. A. Vaisvalavičiūtė (2007) yra pastebėjusi, kad per žemas visuomenės pilietinio sąmoningumo lygis, nebuvo pakankamo antikorupcinio švietimo finansavimo, mažai išplėtotas bendradarbiavimas tarp institucijų, trūksta motyvacijos tarnautojų etiškam elgesiui. Šios problemos išlikusios ir iki šiandienos. Išsprendus jas, galima gauti geresnį antikorupcinio švietimo rezultatą.

Apibendrinant, galima teigti, kad kova su korupcija yra kompleksinis reiškinys. O šios kovos viena sudedamųjų dalių yra antikorpūcinis švietimas. Tačiau antikorpūcinis švietimas nėra paliktas pats kovoti su korupcija, tačiau veikia kartu su kitomis korupcijos prevencijos priemonėmis. Įgyvendinant antikorpūcines programas, yra vykdomas antikorpūcinis švietimas. Jis įgyvendinamas pareigūnų etikos kodeksais informuojant apie pareigūnų antikorpūcinį elgesį, žiniasklaidos skleidžiamais antikorpūciniais signalais, antikorpūcinių institucijų veikla ir švietimo įstaigų vykdomu antikorpūciniu švietimu bei ugdymu. Apžvelgus antikorpūcinio švietimo teisinį reguliavimą, pastebėtina tai, kad antikorpūcinį švietimą formuojančiose teisinėse normose trūksta vertybių, formuojančių antikorpūcinį elgesį, prioritetizavimo, kadangi neaišku, kada baigiasi asmens privatieji interesai, o kada prioritetas tenka viešiesiems interesams. Kadangi įstatymuose antikorpūcinis švietimas nėra stipriai išskirtas, todėl jis būtinai analizuotinas kaip vienas iš korupcijos priemonių sistemos elementų. Neabejotina, kad visuomeninės vertybės lemia korupcijos lygį šalyje. Labiau į visuomenę, valstybę, pagarbą valdžiai ir teisei orientuotos vertybės, teikiant prioritetą prieš siaurus asmeninius ar grupinius interesus, lemia nepakantumą korupcijai. Visuomenės abejingumas korupcijai didina korupcijos lygį toje visuomenėje, kurioje didesnis nerimas dėl korupcijos padeda efektyviai kovoti su korupcija. Taigi korupcija plinta veikiant bendrųjų visuomeninių vertybių kritimui, besiformuojant elgesiui, paremtam viešųjų interesų nuvertinimu. Daugiau vartotojiškosios nei pilietiškosios visuomenės prioritetai sąlygojo kyšio davimo priežastis bei davimo mastus. Taigi esant morališkai žemos vertės šykštumo ir godumo apraiškoms, kuomet paminamos kolektyvinės vertybės ir iškeliamos pragmatiškosios vertybės, formuojasi korumpuotas elgesys. Pažymėtina tai, kad, supažindinant pedagogus su antikorpūcinio ugdymo turiniu bei priemonėmis, nėra iki galo aišku, kaip turėtų būti skiepijamos vertybės, kokioms vertybėms turėtų būti teikiamas prioritetas.

1.3. Kova su korupcija švietimo srityje užsienio šalyse

Aptariant korupcijos apibrėžimus, kovą su korupcija užsienyje švietimo srityje, antikorpūcinio švietimo apraiškas, pirmiausiai reikia atkreipti dėmesį į tarptautinių dokumentų – tiek universalių, tiek ir regioninių – nuostatas. Išanalizavus šias teisinės normas, analizuojama kovos su korupcija patirtis konkrečiose užsienio šalyse.

Aptariant kovą su korupcija švietimo srityje užsienio šalyse palyginamuoju aspektu, reikia atkreipti dėmesį į korupcinių veikų palyginimą skirtingose valstybėse nelygiaverčių korupcinių veikų pripažinimo aspektu.

Vaitiekus (2002) teigia, kad šiuo metu pasaulyje yra ne mažiau, kaip 300 skirtingų

korupcijos supratimų (pagal Pruskus, 2007). Skiriamos korupcijos sampratos siaurąja ir plačiąja prasmėmis. Lingvistiškai aiškinant korupciją, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad *corruptio* (lot.) yra aiškinamas kaip papirkimas ar gadinimas (Veličkienė, 2003). Scott (1972) yra pastebėjęs, kad gali kilti pavojus, jog tapatus veiksmas vienoje valstybėje gali būti pripažintas korupciniu, o kitoje valstybėje tai gali būti nepripažinta korupciniu veiksmu. Taip nutinka dėl skirtingo teisinio reglamentavimo atskirose valstybėse. Palyginti korupciją skirtingose valstybėse sudėtinga dėl valstybinio sektoriaus ir privataus sektoriaus proporcijų skirtingumų (Scott, 1972). J. Gardiner (2002) pastebi, kad korupcijos apibrėžtumo problema kyla dėl to, kaip skirtingose valstybėse yra apibrėžiama korupcija skirtingų valstybių teisiniuose dokumentuose, koks korupcijos poveikis ir jos suvokimas skirtingose valstybėse.

Kadangi Lietuva priklauso Europos Sąjungai, atkreipiamas dėmesys į korupcijos daromą žalą visai Europos Sąjungai. Europos Komisija (2014) savo ataskaitoje teigia, kad Europos Sąjunga kiekvienais metais patiria 120 000 000 eurų nuostolį dėl korupcijos.

Aptariamas užsienio valstybių korupcijos suvokimo lygis, atkreipiant dėmesį į mūsų kaimynines šalis. Pagal Transparency International (2014) korupcijos suvokimo indeksą, Rusija nukrito į 136 vietą (prie tokių valstybių kaip Iranas, Kirgizija, Kamerūnas, Libanas ir Nigerija). Gruzijoje mažiausia korupcija tarp Vidurinės Azijos ir Rytų Europos šalių. Ne veltui šią šalį kaip vieną iš kovos su korupcija sėkmės pavyzdžių iškelia Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 2010. 119 vietą užėmė Baltarusija, 142 – Ukraina. O štai Turkmenija pagal šį indeksą yra laikoma korumpuočiausia Vidurinės Azijos ir Rytų Europos regione. Korupcijos fenomenas klesti pokomunistinėse bent jau Rytų bei Vidurio Europos valstybėse. J. Piliponytė (2006) teigia, jog šiose šalyse korupcijos problema siejama su tuo, kad reikalingas pereinamasis laikotarpis, ir tuo, kad egzistuoja korupcinių santykių monetarizavimas. Karklins (2005) ypač atkreipia dėmesį į politinės korupcijos rimtą problemą pokomunistinėse šalyse.

O pačios korumpuočiausios šalys pasaulyje yra Somalis ir Šiaurės Korėja. Naujoji Zelandija, Suomija ir Danija tapo mažiausiai korumpuotos. Štai Lietuvos laisvosios rinkos institutas (2010) Naująją Zelandiją pripažįsta kaip vieną iš mažiausiai korumpuotų šalių.

Lietuvos laisvosios rinkos institutas (2010) kaip sėkmingu kovos su korupcija pavyzdžiu priskiria Pietų Korėją.

J. Piliponytės (2006) teigimu, tiek Lietuvoje, tiek ir kitose pokomunistinėse šalyse antikorupcinė praktika yra siejama su normatyviniu „gero valdymo“ kontekstu, kuris sietinas su globalizacijos ir eurointegracijos problematika. A. Vaisvalavičiūtė (2007) rašė, kad socialinių institucijų veikla mažiau įtakinga nei Vakarų valstybėse, o pilietinė sąmonė ir piliečių sąmoningumas ganėtinai žemi. Todėl antikorupcinis judėjimas jaunos demokratijos

posovietinėse šalyse – tokiose, kaip Lietuva, Latvija, Estija, Gruzija, Ukraina – yra naujas fenomenas, susiduriantis su didelėmis kliūtimis. Tokiame kontekste antikorupcinis švietimas įgyja vienos iš aktyviausių socialinių sričių, potencialiai teigiama linkme veikiančių antikorupcijos prevenciją vaidmens. Šios autorės manymu, Lietuva yra padariusi didelę pažangą antikorupcinio švietimo srityje, lyginant su kitomis posovietinėmis šalimis. R. Dirginčienė (2013) pastebi, kad „Ventos“ pagrindinės mokyklos komanda patirtį antikorupcinio švietimo srityje yra pristačiusi Lenkijoje 2006 m. O per daugiau nei septynetą veiklos metų antikorupcinė veikla buvo parodyta dar 7 valstybių atstovams. Štai VŠĮ „Antikorupcijos švietimo centras“ (2013) yra padavęs paraišką, pagal kurią planuoja nagrinėti korupcijos prevencijos per švietimą modelius, taikomus Šveicarijos Konfederacijos organizacijose, siekdama pritaikyti patirtį Lietuvoje. Lietuvos Respublikos Centrinė projektų valdymo agentūra priskiria šią paraišką prie rezervinių, rekomenduodama nagrinėti projektą pagal šią paraišką, kai atsirastų finansinės galimybės. Taigi artimoje ateityje galbūt bus ištirta Šveicarijoje esanti antikorupcinio švietimo praktika. Pastebima tai, kad siekiant tobulinti antikorupcinio švietimo modelį Lietuvoje, autoriai ima pavyzdį iš labiau pažengusių šioje srityje Vakarų šalių.

Prie kovos su korupcija švietimo srityje pavyzdžių užsienio šalyse paminėtini tarptautiniai projektai, įgyvendinti ne tik Lietuvoje, tačiau ir užsienio šalyse.

1 lentelė. Tarptautiniai projektai švietimo srityje

Projektas	Atsakingi asmenys	Šalys dalyvės	Projekto adresatai
2006 m. sausio 1 d.–2006 m. gruodžio 31 d. buvo įgyvendinamas tarptautinis projektas „Jaunimas už skaidrumą“ (Šiuolaikinių didaktikų centras, 2007).	Rėmėjas – Europos Komisija.	Lietuva, Lenkija (Šiuolaikinių didaktikų centras. Švietimas prieš korupciją. http://www.sdcentras.lt/antikorupcija/tp2.htm).	Bendrojo ugdymo mokiniai (tuo metu bendrojo lavinimo moksleiviai – aut. past.) savivaldybių tarnautojai ir vietos bendruomenės
2005-2007 m. buvo įgyvendinamas tarptautinis projektas „Švietimas prieš korupciją“.		Armėnija, Azerbaidžanas, Bulgarija, Gruzija, Kirgiztanai, Kosovas, Rusija, Ukraina, Rumunija ir Lietuva.	Dėstytojai, mokytojai ir projekto organizacijos nariai.

Kaip atskirų atvejų analizės šiame poskyryje objektas pasirinkta kovos su korupcija patirtis tokiose valstybėse, kurios išsidėsčiusios skirtinguose geografiniuose taškuose ir pasižymi skirtinga kova su korupcija švietimo srityse, – Uganda, Austrija ir Armėnija. Šios šalys nėra analizuojamos kituose moksliniuose darbuose, todėl yra prasminga apžvelgti kovos su korupcija patirtį būtent šiose valstybėse. Tačiau tai tik keletas mokslinėje literatūroje pristatomų atvejų užsienio šalyse.

Aptariant universalių tarptautinių dokumentų nuostatas kovos su korupcija švietimo srityje, paminėtinas Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją 13 straipsnio 1 dalies c punktas, kuriame yra numatytas „švietimo programų, įskaitant vidurinių ir aukštųjų mokyklų programas, įgyvendinimas“ (Žin., 2006, Nr. 136-5145). Jungtinių Tautų konvencija yra taikoma visose ją pasirašiusiose valstybėse. Kadangi šią tarptautinę sutartį yra pasirašiusios tiek Lietuvos Respublika, tiek Ugandos Respublika, tiek Armėnijos Respublika, tiek ir Austrijos Respublika, ši nuostata turėtų būti taikoma tiek Ugandoje, tiek Austrijoje, tiek ir Armėnijoje, ir Lietuvoje. Taigi šiose šalyse turėtų būti įgyvendinamos švietimo programos,

neišskiriant aukštųjų ir vidurinių mokyklų programų, kovojant prieš korupciją.

Aptariant regioninių ir tarptautinių dokumentų kovos su korupcija švietimo srityje nuostatas, yra paminėtina Civilinės teisės konvencijos dėl korupcijos (Žin., 2002, Nr. 126-5733), pasirašytos tarp Europos Tarybos narių, 2 straipsnis, kuriame korupcija yra apibrėžiama kaip „tiesioginis ar netiesioginis kyšio arba kito nepagrįsto atlygio ar pažado dėl tokio atlygio prašymas, siūlymas, davimas ar priėmimas, kuris iškreipia asmens, gaunančio kyšį, nepagrįstą atlygį ar pažadą dėl kyšio ar nepagrįsto atlygio, tinkamą bet kurios pareigos atlikimą ar reikalaujamą elgseną (Žin., 2002, Nr. 126-5733). Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencijoje (Žin., 2002, Nr. 23-853) nėra apibrėžiama pati korupcija. Europos Sąjungoje yra kovojama su korupcija, teikiamos kovos su korupcija ataskaitos (ES kovos su korupcija ataskaita, 2014).

Nagrinėjant užsienio patirtį kovoje su korupcija švietimo srityje, antikorupcinio švietimo patirtį, galima pritaikyti pasitvirtinusį kovos su korupcija srities reglamentavimą. Pasirinktų valstybių – Ugandos Respublikos, Armėnijos Respublikos ir Austrijos Respublikos – autoriai aptaria kovą su korupcija švietimo srityje, antikorupcinį švietimą.

Pirmiausiai aptariama korupcijos prevencija Armėnijos švietimo sistemoje. Nuo 2007 iki 2011 m. Armėnijos valdžia ir civilė bendruomenė žengė tam tikrus žingsnius mažinant korupciją švietimo sistemoje. 2010 m. buvo priimtas Kompleksinis veiksmų planas 2010 – 2012 m. kovoti su korupcija švietimo srityje. Specialus skirsnis švietimui buvo skirtas Antikorupcijos strategijoje ir Veiksmų plane 2009-2012 m. 2010 m. metodinė knyga mokytojams „Švietimas prieš korupciją“ buvo išleista su USAID programa „Mobilizuojantis veiksmas prieš korupciją“. Užtikrinant skaidrumą, nuo 2010 m. visi universitetų egzaminai buvo prižiūrimi Švietimo ir mokslo ministerijos vertinimo ir mokymo centro. Pagal 2010 m. atliktą tyrimą iš 1528 namų ūkių, 62 procentai respondentų manė, kad korupcija ir toliau egzistavo aukštojo mokslo sistemoje. Nepaisant vyriausybės pareigūnų pastangų, universitetų ir mokyklų administracijos gerai žino apie plataus masto korupciją šiame sektoriuje, nors ir buvo vedami korupcijos atvejų tyrimai ir keli mokytojai bei mokiniai buvo nubausti už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus. Visuomenė ir tėvai yra vis dar pakantūs korupcijai švietimo sistemoje (Harutyun A., 2012).

P. Hubbard (2007) yra aptaręs problemas ir buvo taikytos priemonės mažinant korupciją švietimo srityje Ugandoje. Ugandoje pavyko sumažinti korupcijos lygį tiesiog dotuojant mokyklas kas mėnesį. Tokia informacija tapo vis viešesnė ir viešesnė Ugandoje. Toks informacijos atskleidimas prasidėjo ne nuo piliečių, tačiau nuo valdžios. Dotuojant mokyklas valstybiniais pinigais, Ugandos valdžiai pavyko nusverti privačių lėšų, skiriamų mokykloms, reikšmę (Hubbard, 2007). Pastebėtina, kad toks lėšų, skiriamų švietimui,

išviešinimas tokiu būdu pakelia visuomenės pasitikėjimą valdžia.

Austrijoje, pasak M. Koger (2013), 2012 m. netgi buvo parengtos antikorupcinės treniruotės 14 – 18 m. mokiniams. Taikytas asmeninis kontaktas su vidurinių mokyklų mokytojais. Projekto esmė buvo aptariama klasėse. Tikslas buvo sukurti antikorupcinius seminarus, rengiamus mokyklose 4 kartus per metus 14 – 18 m. jaunuoliams. Buvo orientuojamasi į 14 – 18 m. mokinius vidurinių mokyklų politologijos pamokose ir profesinio ugdymo mokyklose. Projektą vykdė komanda, sudaryta iš psichologų, teisininkų, kriminologijos mokytojų, politologijos mokytojų. Toliau yra planuojama sukurti seminarus 10-14 m. mokiniams, kurie ruošiasi išeiti iš mokyklos ir dirbti. Taip pat ruošiamasi bendradarbiauti su Švietimo ministerija mokant universitetų dėstytojus. Antikorupciniuose seminaruose yra siekiama: 1) apsaugoti kasdieninį profesinį gyvenimą; 2) užtikrinti korupcinių situacijų atpažinimą ir prevenciją prieš jas. Per šiuos seminarus yra aiškinamasi korupcijos sąvoka, korupcijos prevencijos, ekonominių nusikaltimų samprata (Koger, 2013). Pastebima, kad Austrijoje antikorupcinis švietimas yra pastebimai integruojamas į mokyklose dėstomus dalykus. Tokiu būdu yra sėkmingai formuojamos vertybės, nuostatos korupcijos atžvilgiu.

Kadangi skirtingose šalyse yra apibrėžiama skirtingai korupcija, kyla pavojus, kad gali būti skirtingai suvokiama ir pati korupcija. Korupcija gali pasireikšti įvairiomis formomis ir gali būti traktuojama skirtingai. Apibendrinant, galima teigti, kad korupcija yra neigiamas reiškinys ir su juo reikia kovoti.

Pokomunistinės šalys vis dar kovoja su korupcija, keliančia rimtą problemą šių šalių valstybiniam vystymuisi, teisės aktų taikymui, švietimų sistemų tobulinimui ir kitiems korupcijos pažeidžiamiems dalykams. Europos Sąjungoje korupcija išlieka rimta problema, su kuria kovojama tobulinant šalių narių antikorupcinių teisės aktų bazę, remiant tarptautinius projektus bent jau Europos Sąjungos rėmuose. Pastebima, kad tokiose skirtingų padėčių geografiniu atžvilgiu šalyse, kaip Ugandoje, Armėnijoje ir Austrijoje yra skirtingas korupcijos lygis ir korupcijos suvokimas, taikomi skirtingi kovos su korupcija, antikorupcinio švietimo taikymo būdai. Štai Armėnijoje vien tik teisės aktų kovos su korupcija srityje priėmimas nepadeda reikšmingai kovoti su korupcija. Tačiau kovos su korupcija išviešinimas, valdžios valdomų lėšų asignavimų išviešinimas, kaip buvo taikoma Ugandoje, prisideda prie korupcijos lygio mažinimo. Tokie Austrijos mokyklose vykdomi antikorupciniai projektai, kai yra dirbama tiesiogiai su jaunuoliais, ugdant jų antikorupcines vertybes, yra veiksmingi ir galėtų būti pritaikomi Lietuvoje.

1.4. Antikorupcinis švietimas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme (Žin., 2002, Nr. 57-2297) numatyta, kad antikorupcinis visuomenės švietimas privalo būti:

1) vykdomas kaip neatsiejama dalis visuomenės švietimo, su tikslu ugdyti pilietiškumą, puoselėti asmens dorovę, asmens pareigų ir teisių Lietuvos valstybei, visuomenei sampratą ir garantuoti korupcijos prevencijos tikslų įgyvendinimą;

2) vykdomas visų lygių bei tipų švietimo įstaigose, remiantis parengtomis švietimo programomis, per visuomenės informavimo priemones bei kitais būdais.

Per visuomenės informavimo priemones bei kitais būdais savivaldybių ir valstybės įstaigos privalo teikti gyventojams informaciją apie savo veiklos, kovojant su korupcija, ypatumus (Žin., 2002, Nr. 57-2297).

Nacionalinės kovos su korupcija strategijos (Žin., 2001, Nr. 77-2702) 7.4. p. yra numatytas visokeriopas nepakantumo korupcijos apraiškoms skatinimas, sukuriant ir įdiegiant mokomąsias programas švietimo ir mokslo sistemoje, be glaudaus bendradarbiavimo su žiniasklaida ir nevyriausybinėmis organizacijomis. Šios strategijos 4 p. numatyta, kad bendrojo ugdymo mokyklose nepakantumas korupcijai turėtų būti ugdomas integruojant jį į kitas mokslo ir švietimo programas, susiejant su specialiąja mokomąja programa. J. Palidauskaitė ir A. Vaisvalavičiūtė (2005) manė, kad mokyklose reikėtų pradėti ugdyti visuomenės netoleranciją korupcijai. Jų manymu, mokyklos, galėdamos prisidėti prie pilietinio sąmoningumo ugdymo, vaidintų pakankamai svarbų vaidmenį antikorupciniame švietime. G. Krutinytės (2013) manymu, tiek moksleivių, tiek ir studentų antikorupcinis švietimas susiduria su švietimo sistemos korumpuotumo problema. Todėl piliečiams tampa sudėtinga mokytis atsakingos ir skaidrios visuomenės vertybių. Taigi antikorupciniu švietimu bendrojo ugdymo mokyklose reikėtų siekti bent pradinių visuomenės antikorupcinio švietimo pagrindų.

Pagal Švietimo įstatymo 6 str., Lietuvos švietimo sistema sudaroma iš formalaus, neformalaus švietimo, savišvietos ir švietimo pagalbos (Žin., 2011, Nr. 38-1804). Antikorupcinis švietimas gali būti įgyvendinamas formaliuoju būdu, integruojant antikorupcinio švietimo elementus į vidurinio bendrojo ugdymo programas arba įgyvendinant projektus kaip popamokinę veiklą. Aptariant antikorupcinio švietimo elementų integravimą į ugdymo programas, reikalinga pirmiausia atsižvelgti į tai, kad pagal Nacionalinės kovos su korupcijos 2011 – 2014 m. programos 8.7 priemonę, supažindinti pedagogus su antikorupcinio ugdymo turiniu ir priemonėmis privalo Švietimo ir mokslo ministerija bei Specialiųjų tyrimų tarnyba. 2011 m. IV ketvirtį ši priemonė turėjo būti

įvykdyta (Žin., 2002, Nr. 10-355). Švietimo ir mokslo ministerija raštu Nr. 4-01-2706 2013-04-30 (2013) informavo, kad priemonė įgyvendinta. Remiantis kovos su korupcija 2011 – 2014 m. programos 8.7 priemonės nuostatomis, šios priemonės įgyvendinimas turėjo būti matuojamas pagal tai, kiek su antikorupcinio ugdymo priemonėmis susipažinusių pedagogų, ir pagal tai, kiek mokyklų (10–11 klasių), kuriose į mokymo dalykus integruotas antikorupcinis ugdymas (Žin., 2002, Nr. 10-355). Taigi toliau aptariamos priemonės įgyvendinimas yra tiriamas atsižvelgiant į tai, į kokį skaičių mokyklų (10-11 klasių) buvo įtrauktas antikorupcinis ugdymas, ir pagal tai, kiek buvo susipažinusių su antikorupcinėmis ugdymo priemonėmis pedagogų per 2011 m. IV ketvirtį.

Įgyvendinant antikorupcinį švietimą bendrojo ugdymo mokyklose, yra numatyta Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2011 – 2014 metų programos 8.7 priemonėje „supažindinti pedagogus su antikorupcinio ugdymo turiniu ir priemonėmis“ (Žin., 2002, 10-355). Tačiau supažindinant pedagogus su antikorupcinio ugdymo turiniu bei priemonėmis nėra iki galo aišku, kaip turėtų būti skiepijamos vertybės, kokioms vertybėms turėtų būti teikiamas prioritetas.

Aptariant pedagogų supažindinimą su antikorupcinėmis ugdymo priemonėmis, reikia pradėti nuo to, jog švietimo ir mokslo ministro rašte Nr. SR-717 2012-02-10 (2012) pažymima, kad buvo parengtos rekomendacijos mokytojams dėl atskirų dalykų dėstymo atnaujintų programų pagrindu. Metodinė medžiaga mokytojams skelbiama Ugdymo plėtotės centro interneto svetainėje. Švietimo ir mokslo ministerijos rašte Nr. SR-717 2012-02-10 (2012) pažymima, kad tokios atnaujintos programos privalomos ne tik visoms vidurinė, tačiau ir pagrindinė išsilavinimą teikiančioms mokykloms. Seminaruose, kuriuose buvo skleidžiamos atnaujintos Vidurinio ugdymo programos (Žin., 2011, Nr. 26-1283), per 2011 m. dalyvavo 709 mokytojai, o seminaruose, kuriuose buvo skleidžiamos pagrindinio ugdymo atnaujintos programos, dalyvavo 309 mokytojai (Švietimo ir mokslo ministerijos raštas Nr. SR-717 2012-02-10, 2012).

VšĮ „Šiuolaikinis didaktikų centras“, bendradarbiaudamas su Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba „Transparency International“ Lietuvos skyriumi, parengė antikorupcinį ugdymą per programas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija jas patvirtino. 2005 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose jos buvo pradėtos diegti. Lietuvoje šiuo metu vyksta keletas antikorupcinio švietimo projektų ir programų. Remiantis šiomis programomis buvo bendrojo ugdymo mokyklose įgyvendinamas antikorupcinis švietimas pamokose ir popamokinis antikorupcinis švietimas (Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, 2014). Aptariant mokyklų skaičių, į kurias buvo įtrauktas

antikorupcinis ugdymas, paminėtina, kad 2011 m. patvirtintose atnaujintose Vidurinio ugdymo bendrosiose programose (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011-02-21 įsakymas Nr. V-269; pagrindinio ugdymo bendrosios programos atnaujintos 2008 m.), kurios yra privalomos visoms Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloms, antikorupcinio švietimo aspektai įtraukti į lietuvių kalbos, teisės, etikos (profesinės etikos modulis), geografijos, ekonomikos, istorijos ir verslumo programų turinį (pagrindinio ugdymo – lietuvių kalbos, dorinio ugdymo, geografijos, istorijos, ekonomikos, pilietinio ugdymo ir verslumo) (Švietimo ir mokslo ministerijos raštas Nr. 4-01-2706 2013-04-30, 2013).

2012 m. parengta Integruota antikorupcinio ugdymo programa. Šioje programoje pateikiama, kaip antikorupcinio ugdymo temos gali būti integruojamos per atskirų dalykų pamokas. Tačiau didžiausias dėmesys bendrojo ugdymo programose antikorupciniam švietimui skiriamos išskirtinai doriniame ir socialiniame ugdyme. Kitų rūšių ugdymo programose ryškesnių antikorupcinio švietimo aspektų nepastebėta. Toliau aptariamas antikorupcinis švietimas būtent doriniame ir socialiniame ugdyme.

Antikorupcinis švietimas doriniame ugdyme. Kaip numatoma Vidurinio ugdymo bendrųjų programų 1 priedo (Žin., 2011, Nr. 26-1283) 10.1 punkte, profesinę etiką, kaip dorinio ugdymo dalį, gali rinktis 11 – 12 mokiniai, besimokantys etiką. Tarp socialinių santykių „Aš ir mes“ yra siekiama, kad mokiniai „kovotų prieš visas korupcijos formas (tarp jų ir papirkinėjimą bei kyšininkavimą)“. Pastebima, kad pagal šį dokumentą išryškinamas tikslas kovoti su korupcijos apraiškomis. O tarp jų išskiriamas kyšininkavimas ir papirkinėjimas. Jau išanalizavome, kad yra ir daugiau korupcijos formų, bet jos nėra taip akcentuojamos, tačiau ir nepaneigiamos. Šia nuostata siekiama, kad mokytojai mokinius motyvuotų veikti prieš korupciją.

Taip pat pagal šį dokumentą yra reikalaujama „žinoti, kad profesinė veikla ir korupcija nesuderinami; identifikuoti įvairias korupcinio elgesio atmainas; atpažinti latentines korupcinio mąstymo ir sprendimų priėmimo formas, kurios ir sukuria prielaidas korumpuotam elgesiui“ (Žin., 2011, Nr. 26-1283, p. 17). Siekiant, jog mokiniai žinotų korupcijos nesuderinamumą, formuojamas mokinių požiūris į profesinę veiklą be korupcinio elgesio joje. Identifikuojant korupcinio elgesio atmainas, siekiama suteikti bendrą supratimą apie korupciją, turint tikslą atskirti ją nuo kitokio elgesio pavyzdžių. Mokant atpažinti latentines korupcinių sprendimų ir korupcinio mąstymo formas, sukuriančias korumpuoto elgesio prielaidas, siekiama suprasti, kokie sprendimai ir koks mąstymas yra nepriimtini, kaip neigiamą socialinį reiškinį formuojantys veiksniai.

Logiškai aiškinant, etikos dalyke mokiniai turėtų būti pedagogų išmokyti suprasti apie tai, kokio mąstymo pagrindu gali būti priimami sprendimai, lemiantys korupcinį elgesį,

kurio atmainas mokiniai taip pat turėtų identifikuoti. Tai suvokę mokiniai turėtų suprasti, kad profesinėje veikloje korupcinis elgesys nėra tinkamas, todėl turėtų būti skatinama mokinių kova prieš įvairias korupcijos apraiškas. Tačiau manoma, kad nepakanka žinoti apie profesinės veiklos ir korupcijos nesuderinamumą tam, kad mokiniai kovotų prieš korupciją. Jau bendrojo ugdymo mokyklose mokiniai turėtų būti supažindinami su neigiamu korupcijos poveikiu antikorupcinės teisinės bazės saugomiems gėriams.

Antikorupcinis švietimas socialiniame ugdyme. Pagal vidurinio ugdymo bendrųjų programų 5 priedą (2011), teisės dalyko metu pažinę ir ištyrinę teisinės sistemos elementus mokiniai turėtų gebėti „pateikti pasiūlymą, kaip užkirsti kelią valstybės tarnautojų galimam piktnaudžiavimui savo įgaliojimais bei tarnybine padėtimi, taip pat korupcijos apraiškoms“ (2011, p. 73-74). Šis dalykas apima tokius klausimus, „kaip užkirsti kelią korupcijos apraiškoms, valstybės tarnautojų galimam piktnaudžiavimui savo įgaliojimais bei tarnybine padėtimi?“ (p. 77). Taigi pastebima, kad mokiniai yra skatinami mąstyti, kaip galima būtų kovoti su korupcija. Pagrindinis aspektas tenka mokinių mąstymui apie tai, kaip užkardyti galimą valstybės tarnautojų piktnaudžiavimą savo tarnybine padėtimi ir įgaliojimais. Mokinius skatinant pateikti konkretų siūlymą, kaip užkirsti kelią korupcijos apraiškoms, ugdomas kūrybinis mąstymas.

Ekonomikos ir verslumo dalyke prie verslo organizavimo ir verslumo gebėjimų ugdymo mokiniai privalo „mokėti atpažinti korupcijos apraiškas“ (p. 109). Tokiu būdu ekonomikos ir verslumo dalyko pamokose yra ugdomas bendras suvokimas apie tai, kaip gali reikštis korupcija.

Pastebima tai, kad antikorupcinis švietimas tiek doriniame, tiek socialiniame ugdyme labiausiai orientuotas į korupcijos atmainų atpažinimą, mokant su jomis kovoti. Tačiau susiduriama su problema, kad ne visiems bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams yra teikiamas toks antikorupcinis švietimas, kadangi rinktis etikos, teisės, ekonomikos ir verslumo dalykų mokiniai neprivalo. O kadangi kitokio ugdymo programose nepastebėtos antikorupcinio švietimo apraiškos, todėl dalis mokinių nėra šviečiami antikorupciškai. Siūlytina įtraukti antikorupcinio švietimo aspektus ir į kitokių ugdymo rūšių programas arba nustatyti privalomą mokymą tų dalykų, kurių programose yra numatyti antikorupcinio švietimo aspektai.

Atkreipiamas dėmesys ne tik į formaliuoju, bet ir neformaliuoju švietimu įgyvendinamą antikorupcinį švietimą. Antikorupcinis ugdymas mokykloje gali būti tiek formalus, tiek ir neformalus (Dirginčienė R., 2013, p. 3).

Pastebėtina, kad jau yra įvykę 2 metodinės veiklos konkursai. Metodinės veiklos konkursai vykdyti siekiant pedagogus supažindinti su antikorupcinio ugdymo priemonėmis

ir įtraukti antikorupcinį ugdymą į kuo daugiau mokyklų. Šis konkursas buvo skirtas Lietuvos profesinio mokymo įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų mokytojams, dirbantiems 9 – 10 (I – II gimnazijų) ir 11 – 12 (III – IV gimnazijų) klasėse. Šiuo konkursu buvo siekiama suaktyvinti mokytojų veiklą ugdant mokinių sąžiningumą ir pilietinę antikorupcijos poziciją. Konkurso metu buvo taikomos originalios integruojamosios metodinės priemonės ir skleidžiami gerosios praktikos pavyzdžiai (švietimo ir mokslo ministro raštas Nr. 4-01-2706 2013-04-30, 2013). Kadangi metodinės veiklos konkursuose buvo skatinama varžytis, todėl buvo skatintas kūrybinis mąstymas, svarstant apie korupcijos mažinimo galimybes. Įvykę projektai buvo įvykdyti, tačiau nėra žinių apie metodinės veiklos konkursą 2015 m. Esminiai aspektai, lemiantys tokių konkursų įvykimą, yra projekto iniciavimas ir finansavimas.

2 lentelė. Metodinės priemonės

Konkursas	Atsakingi subjektai	Adresatai
2011 m. konsultavo ir teikė metodinę pagalbą dėl metodinės priemonės „Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje“.	Vykdytojas - Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba.	Neringos, Klaipėdos miesto savivaldybių švietimo skyriams, Trakų, Prienų, Šiaulių rajonų ir Birštono miesto mokyklų vadovams, Klaipėdos rajono Plikių Ievos Labutytės, Klaipėdos miesto Sendvario, Palangos Vlodo Jurgučio, Joniškio rajono Gaižaičių, Gasčiūnų, Mažeikių „Ventos“ pagrindinių mokyklų, Klaipėdos Vydūno vidurinės mokyklos, Plungės „Saulės“ gimnazijos mokytojams, taip pat Panevėžio miesto savivaldybės administracijos Švietimo skyriui, Kupiškio rajono mokyklų pedagogams (Specialiųjų tyrimų tarnybos raštas Nr. 4-01-1293 2013-02-25, 2013). Nors ir ankstesniuose STT raštuose priemonė buvo vertinama kaip iš dalies įgyvendinta, tačiau, atsižvelgus į papildomai gautą informaciją, Specialiųjų tyrimų tarnyba vertinimą pakoregavo ir siūlė priemonę laikyti įgyvendinta. Švietimo ir mokslo ministerija siūlė priemonę laikyti įgyvendinta (Švietimo ir mokslo ministerija, 2012).
2005 m. Švietimo ir mokslo ministerija patvirtino metodinę priemonę „Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje“.	Švietimo ir mokslo ministerija bei Specialiųjų tyrimų tarnyba.	Metodinė priemonė aktyviai pristatinėjama pedagogams bei bendrojo ugdymo mokyklų vadovams. Buvo siekiama, kad apie antikorupcinio ugdymo programą sužinotų kaip galima daugiau mokyklų.

3 lentelė. Metodinės veiklos konkursai

Konkursas	Vykdytojas	Nugalėtojai
2014 m. vykęs metodinės veiklos konkursas „Lietuvos krištolas“	Švietimo ir mokslo ministerija ir Ugdymo plėtotės centras	Dar nėra viešai skelbiamos ir pilnos informacijos apie nugalėtojus.
2013 m. vasario mėn. – lapkričio mėn. vykęs metodinės veiklos konkursas „Lietuvos krištolas“.	Švietimo ir mokslo ministerija ir Ugdymo plėtotės centras.	Šio konkurso nugalėtojai – „Kauno statybininkų rengimo centras“ – buvo nominuoti minint Tarptautinę antikorupcijos dieną.

2002 – 2003 m. projektas „Švietimas prieš korupciją“ (Rupinskienė, 2005) buvo apėmęs bene daugiausiai bendrojo ugdymo mokyklų. Pastebėtina tai, kad antikorupcinis švietimas gali ir galėjo būti įgyvendinamas ne tik tiesiogiai šviečiant mokinius, bet ir mokytojus.

4 lentelė. Projektai

Projektas	Dalyviai
2004 m. buvo įgyvendinamas projektas „Antikorupcinių ugdymo programų tobulinimas ir sklaida“ (Ruškus ir kt., 2008).	Bent jau Stasio Šalkausko vidurinė mokykla (Ruškus ir kt., 2008).
2002 – 2003 m. projektas „Švietimas prieš korupciją“ (Švietimas prieš korupciją, 2004).	32 istorijos, tikybos, etikos, politologijos, pilietinio ugdymo, psichologijos mokytojai iš 10 Lietuvos mokyklų.
2002 – 2003 m. „Jaunimas prieš korupciją“.	Aukštesniųjų klasių mokiniai, studentai, vietinės ir centrinės valdžios atstovai, vietinių bendruomenių nariai.

Nors Nacionalinės korupcijos prevencijos 2011 – 2014 m. programos rezultatai buvo laukiami jau 2011 m. IV ketvirtyje, tačiau antikorupcinis švietimas bendrojo ugdymo

mokyklose vykdomas ir toliau. Tai, kas vyko antikorupcinio švietimo srityje prieš korupciją, turės įtakos ir antikorupcinio švietimo bendrojo ugdymo mokykloms nustatytuose programiniuose ir strateginiuose dokumentuose.

Specialiųjų tyrimų tarnyba pastebėjo, kad 2010 m. mokinių antikorupcinis švietimas įvairiausiomis priemonėmis buvo atliekamas apie 75 % mokyklų (Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, 2011).

Apibendrinant, galima teigti, kad tiriamuoju laikotarpiu antikorupcinis švietimas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose buvo įgyvendinamas daugiau formaliuoju švietimu. Tai parodo projekto iniciatorių, vykdytojų pastangas kovoti su korupcija, veikiant mokinių vertybines nuostatas, formuojant nepakantumą korupcijos apraiškoms. Tačiau vis dėlto 2015 m. pasigendama ryškesnės kovos su korupcija inicijuojant projektus, metodinės veiklos konkursus. Siūloma, kad kova su korupcija bendrojo ugdymo mokyklose būtų tęsiama, neapsiribojant epizodiniu mokinių vertybinių nuostatų ugdymu bei pedagogų konsultavimu skiepijant objektyviu nepakantumu korupcijos apraiškoms pasižyminčias vertybines nuostatas.

2. ANTIKORUPCINIO ŠVIETIMO LAZDIJŲ MOTIEJAUS GUSTAIČIO GIMNAZIJOJE ĮVERTINIMO TYRIMAS

2.1. Empirinio tyrimo metodologija

Tyrimo metodo tipo parinkimas, tyrimo strategija. Analizuojant antikorupcinį švietimą, magistro darbo apimtyje yra tikslinga pasirinkti konkretesnį objektą. Argumentuojant tam tikro atvejo pasirinkimą atkreipiamas dėmesys į 3 aspektus:

- 1) mokslinę tyrimo sritį;
- 2) naujumą ir originalumą;
- 3) realias galimybes atlikti sociologinį tyrimą-apklausą.

Kadangi šis magistro darbas atliktas studijuojant teisės edukologijos studijas, reikalinga pasirinkti antikorupcinio švietimo atvejį, kurį būtų galima nagrinėti būtent teisės edukologijos aspektu.

Tam, kad magistro darbas neprarastų savo naujumo ir originalumo, tikslinga buvo pasirinkti tą antikorupcinio švietimo atvejį, kuris dar nebuvo ištirtas, arba yra kitokių galimybių jį originaliai ir naujai ištirti. Antikorupcinis švietimas būtent Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje pasirinktas tirti, kadangi šioje mokykloje dar nebuvo atlikta jokių tyrimų antikorupcinio švietimo tema.

Tam, kad būtų galima kokybiškai atlikti sociologinį tyrimą remiantis apklausos metodu, reikia turėti realias galimybes apklausti respondentus. Esant ribotam laikotarpiui, norėdamas atlikti kokybiškai tyrimą ir valdydamas ribotus finansinius išteklius, tyrėjas turėtų rinktis artimiausią interesų ir gyvenamosios aplinkos objektą. Magistrantei buvo patogiau atlikti tyrimą Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje dėl galimybių fiziškai atlikti apklausas būtent šioje gimnazijoje.

Aptariant tyrimo metodo tipo parinkimą, tyrimo tipai skirstomi į kiekybinius ir kokybinius (Bitinas, 2006). Apklausiant kuo didesnę kiekį respondentų ir analizuojant atsakymus į anketinius klausimus, pasiekiamas šio magistro darbo tikslas – atskleisti antikorupcinio švietimo Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje ypatumus – ir šio tyrimo uždavinys – įvertinti antikorupcinio švietimo Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje būklę. Antikorupcinis švietimas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje vertinti pasirenkamas tiriant labiau per kiekybinę respondentų atsakymų analizę, nei tiriant pagal kokybinius atsakymo kriterijus. Todėl šio atvejo tyrime pasirinkta kiekybinio tyrimo strategija.

Tyrimo imtis. Tyrimas atliekamas vienoje gimnazijoje, kadangi šis tyrimas remiasi atvejo tyrimo strategija. Aprašant imties apskaičiavimą, paminėtina imties apskaičiavimo

formulė, jos sudedamosios dalys, įstatant į formulę duomenis pagal šio atvejo tyrimą, tokiu būdu gaunant konkrečius tyrimo imties duomenis. Tyrimo imtis apskaičiuota remiantis Jadovo ir Paniotto imties skaičiavimo formule ($n = 1 / (0,0025 + 1/N)$). Pagal ją būtina pasirinkti bendrą respondentų visumą, paklaidą ir tikimybę. Visoms respondentų grupėms buvo pasirinkta 5 % paklaida ir 95 % tikimybė. Tuo tarpu bendroji visuma respondentų aptariama atskirai pagal skirtingas respondentų grupes. Tyrimo atlikimo metu gimnazijoje dirbo 68 mokytojai, tyrimo atlikimo metu 9 – 12 (I – IV) klasėse gimnazijoje mokėsi 317 mokinių, o jų tėvų buvo suskaičiuota 630. Todėl skaičiuojant pagal Jadovo ir Paniotto imties skaičiavimo formulės ($n = 1 / (0,0025 + 1/N)$) metodiką, esant 5 % paklaidai ir 95 % tikimybei, tyrimo uždaviniui pasiekti reikia apklausti ne mažiau kaip:

- 1) 59 mokytojus,
- 2) 200 mokinių,
- 3) 250 tėvų.

Tyrimo dalyvavo 535 respondentai, iš kurių 229 vyrai ir 306 moterys. Tarp vyrų didžiąją dalį apklaustųjų sudarė mokiniai (52.4 %) ir tėvai (43.7 %). Tarp moterų didžiąją dalį apklaustųjų sudarė taip pat tėvai (52.3 %) ir mokiniai (29.4 %). Mokytojų abejose grupėse buvo mažuma (5 lentelė).

5 lentelė. Tėvų, mokinių ir mokytojų pasiskirstymas tiriamojoje imtyje

	Lytis		Iš viso
	Vyras	Moteris	
Mokiniai	52.4 (120)	29.4 (90)	39.3 (210)
Mokytojai	3.9 (9)	18.3 (56)	12.1 (65)
Tėvai	43.7 (100)	52.3 (160)	48.6 (260)
Iš viso	100 (229)	100 (306)	100 (535)

Tyrimo etika. Metodologinėje literatūroje vieningai sutariama, kad, atliekant socialinius tyrimus, yra svarbu garantuoti respondentų gerovę ne tik tiesiogiai atliekant apklausą, bet ir jau ją atlikus (Kardelis, 2007; Gaižauskienė, Mikėnė, 2014). Kadangi tyrimas kiekybinis, todėl šis tyrimas atliktas remiantis kiekybinio tyrimo etikos principais: 1) laisvanoriškumo, 2) anonimiškumo, 3) konfidencialumo.

Prieš atliekant apklausas, respondentai buvo supažindinti su galimybe pasirinkti dalyvavimą arba nedalyvavimą tyrime. Taigi respondentai dalyvavo tyrime laisva valia, nebuvo verčiami jame dalyvauti. Jie bet kada galėjo atsisakyti atsakinėti į apklausos anketose pateiktus klausimus.

Kadangi tiek sociologinės apklausos atlikimo metu, tiek po jos išlaikomas respondentų anonimiškumas, todėl respondentų apklausos rezultatai šiame darbe yra nagrinėjami apibendrintai. Netgi iš užpildytų anketų neįmanoma nustatyti dalyvių asmeninės informacijos.

Kadangi viso tyrimo metu laikomasi konfidencialumo principo, todėl visa informacija, susijusi su respondentų asmeniniais duomenimis, yra prieinama tik tyrimo vykdytojiui.

Duomenų analizė. Tyrime atlikti skaičiavimai sugeneruoti naudojant duomenų analizės paketą SPSS 22.

Tyrimo metu, priklausomai nuo turimų duomenų tipo (matavimo skalės), naudojami skirtingi statistiniai metodai.

Tyrimo naudojamų statistinių kriterijų apibendrinimas pateikiamas 6 lentelėje.

6 lentelė. Tyrime naudoti statistiniai kriterijai

Metodas	Taikymas
<i>Procentinių dažnių grafikai</i>	Įvertinamas respondentų pasiskirstymas pagal lytį, mokinių amžių ir tiriamųjų grupių respondentų pasiskirstymą (tėvai, mokytojai, mokiniai).
<i>Kontingencijos lentelės (Contingency tables)</i>	Įvertinama tiriamųjų nuomonė skirtingose demografinėse grupėse. Palyginamos tėvų, mokytojų ir mokinių nuostatos apie korupcijos ir antikorupcijos elementus.
<i>Kelių atsakymo variantų palyginimo lentelės (Multiple response tables)</i>	Įvertinama tiriamųjų nuomonė skirtingose demografinėse grupėse lyginant teiginių vertinimus, susijusius su korupcija ir antikorupcija, kuomet respondantai nurodo vieną ar daugiau galimų atsakymo variantų.
<i>Chi-kvadrato kriterijus (Chi-square)</i>	Įvertinamas ryšys tarp korupcijos ir antikorupcijos aspektų vertinimo ir demografinių respondentų charakteristikų (tėvų, mokytojų ir mokinių, lyties ir klasės). Siekiama nustatyti, ar respondentų nuomonė skiriasi skirtingose tiriamųjų grupėse.

Tyrimo duomenų validumas ir patikimumas. Tyrimo duomenys ir patikimumo lygis priklauso nuo to, ar respondantai tinkamai suprato klausimus ir ar atsakė į tuos klausimus sąžiningai. Siekiant, kad anketos klausimai būtų suprasti tinkamai, jie buvo paaiškinami

žodžiu, patikslinant tyrimo esmę ir tyrimo anketos klausimų esmę. Analizuojant klausimus tikrinama, ar respondentai atsakinėjo nuoširdžiai ir atsakingai, lyginant vieno respondento atsakymus į klausimus tarpusavyje.

Tyrimas atliekamas remiantis sociologinės anketinės apklausos tyrimo metodu, apklausiant Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos 9 – 12 (I – IV) klasių mokinius, mokytojus ir mokinių tėvus. Šio tyrimo anketos pasižymi raštiškumu, anonimiškumu, reproduktivumu.

2.1.2. Tyrimo instrumentai

Tyrimui atlikti buvo parengti trys turinio prasme panašūs instrumentai. Kiekviename instrumente išskiriami šie klausimų blokai:

- 1) korupcijos suvokimas ir nuomonė apie korupcijos fenomeną;
- 2) korupcijos mastas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje ir artimiausioje aplinkoje;
- 3) antikorupcinis švietimas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje.

2.1.2.1. Klausimų mokiniams pagrindimas

Klausimai mokiniams užduoti atkreipiant dėmesį į tai, kad antikorupcinis švietimas yra orientuotas labiausiai į Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos mokinius. Be to, tik mokinių galima paklausti apie nusirašinėjimą ar davimą nusirašyti tiesiogiai, taip pat apie kyšio mokytojams davimą. Todėl klausimų Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos mokiniams buvo užduota daugiau nei gimnazijos mokytojams ir šios mokyklos mokinių tėveliams. Klausimai, užduoti Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos mokiniams, buvo suformuluoti taip, kad suprastų mokyklinio amžiaus vaikai.

Apie panašius dalykus, tik kiek kitaip, buvo apklausiami mokiniai, tėvai ir mokytojai. Atsižvelgiama į šių respondentų padėtį ir galimą suvokimą apie korupciją.

7 lentelė. Klausimų mokiniams pagrindimas

Klausimas	Klausimo pagrindimas. Šiuo klausimu siekiama išsiaiškinti:
1. Kokia Jūsų lytis?	dalyvavusių apklausoje mokinių pasiskirstymą pagal lytį;
2. Koks Jūsų amžius?	dalyvavusių apklausoje mokinių pasiskirstymą pagal klases;
3. Kokias veiklas suprantate kaip korupciją?	mokinių suvokimą apie korupcines veiklas;
4. Iš kur Jūs sužinojote apie aukščiau pateiktas korupcines veiklas?	šaltinį, iš kurio mokiniai sužinojo apie korupcines veiklas;
5. Ką iš žemiau pateiktųjų formuluočių pripažįstate korupcijos požymiais?	mokinių žinias apie korupcijos požymius;
6. Iš kur Jūs sužinojote apie požymius, apie kuriuos klausiama aukščiau?	šaltinį, iš kurio mokiniai sužinojo apie korupcijos požymius;
7. Kada Jūsų gimnazijoje yra vykdomas antikorupcinis švietimas?	mokinių pastabumą apie antikorupcinį švietimą;
8. Įvertinkite žemiau pateiktus teiginius, pažymėdami X prie labiausiai tinkančio atsakymo kiekvienam teiginiui.	mokinių pastabumą apie antikorupcinio švietimo pasireiškimą atskiruose mokomuosiuose dalykuose;
9. Kokioje Jūsų gimnazijos veikloje po pamokų pastebite antikorupcinio švietimo apraiškas?	mokinių pastabumą apie antikorupcinį švietimą popamokinėje gimnazijos veikloje;
10. Kokia Jūsų asmeninė patirtis dėl korupcijos?	korupcijos pasireiškimo mastą tarp mokinių;
11. Kokia Jūsų asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo ir/ar davimo nusirašyti?	mokinių pasiskirstymą pagal jų vertybines nuostatas, susijusias su nusirašinėjimu ir/ ar davimu nusirašyti;
12-13. Kaip manote, kas daro nusikaltimą?	tai, kaip mokiniai vertina subjektus, galbūt vykdančius korupcines veikas;
14. Kaip vertinate korupcinio pobūdžio veikas?	tai, kaip mokiniai vertina korupcinio pobūdžio veikas.

2.1.2.2. Klausimų mokytojams pagrindimas

Klausimai mokytojams buvo užduoti remiantis jų, kaip antikorupcinio švietimo vykdytojų, išskirtiniu statusu šiame tyrime. Nors apklausa ir anoniminė, tačiau buvo siekiama juos padaryti kuo korektiškesnius, kad mokytojams nekiltų minčių, jog atsakymai į šios anketos klausimus gali būti panaudoti prieš juos.

8 lentelė. Klausimų mokytojams pagrindimas

Klausimas	Klausimo pagrindimas. Šiuo klausimu siekiama išsiaiškinti:
1. Ar esate patyrę korupcijos atvejų arba tapę jų liudininkais per pastaruosius 12 mėn.?	korupcijos mastą, kuris fiksuojamas pagal mokytojų potyrius;
2. Kas manote, kad yra labiausiai korumpuoti mūsų visuomenėje?	mokytojų nuomonę apie profesijų atstovus, kurie jų nuomone, yra korumpuočiausi;
3. Ar norėtumėte dalyvauti antikorupcinėje veikloje, skubėtumėte pranešti apie korupciją?	mokytojų, kurie norėtų dalyvauti antikorupcinėje veikloje ir kurie skubėtų pranešti apie korupciją, mastą;
4. Kaip manote, kas daro nusikaltimą?	mokytojų požiūrį į tai, kuri pusė daro nusikaltimą kyšio davimo atveju;
5. Kaip Jūs suvokiate korupciją?	mokytojų suvokimą apie korupciją;
6. Ar per artimiausius 2 m. pastebėjote nusirašinėjančius mokinius?	nusirašinėjančių mokinių mastą pagal mokytojų liudijimus;
7. Ar per pastaruosius 2 m. esate gavę siūlymą paimti dovaną, gauti paslaugą už paslaugą iš mokinių ar mokinių tėvų?	mokytojų patyrimą apie siūlymą priimti kyšį mokytojams mastą;
8. Koks Jūsų amžius?	dalyvavusių apklausoje mokytojų amžių;
9. Kokia Jūsų lytis?	dalyvavusių apklausoje mokytojų pasiskirstymą pagal lytį.

2.1.2.3. Klausimų mokinių tėvams pagrindimas

Klausimai mokinių tėvams buvo užduoti remiantis jų, kaip aktyvaus antikorupcinio švietimo vykdymo stebėtojų, vaidmeniu. Nors apklausa ir anoniminė, tačiau buvo siekiama juos padaryti kuo korektiškesnius, kad mokinių tėvams nekiltų minčių, kad atsakymai į šios anketos klausimus gali būti panaudoti prieš juos.

9 lentelė. Klausimų mokinių tėvams pagrindimas

Klausimas	Klausimo pagrindimas. Šiuo klausimu siekiama išsiaiškinti:
1. Ar matote antikorupcinio švietimo apraiškas per pastaruosius 2 m. mokykloje?	ar mokinių tėvai pastebėjo antikorupcinio švietimo apraiškas;
2. Ar Jūsų vaikai per pastaruosius 2 m. gauna pakankamą antikorupcinį švietimą?	mokinių tėvų nuomonę apie antikorupcinio švietimo pakankamumą;
3. Ar toleruojate nusirašinėjimą mokykloje?	mokinių tėvų nuomonę apie nusirašinėjimą mokykloje;
4. Ar toleruojate davimą nusirašyti mokykloje?	mokinių tėvų nuomonę apie davimą nusirašyti mokykloje;
5. Ar per pastaruosius 2 m. esate gavęs siūlymą duoti kyšį mokytojui, atsilyginti jam paslauga už paslaugą?	mokinių tėvų gautų pasiūlymų duoti kyšį mokytojams mastą;
6. Ar toleruojate kyšio davimą mokytojui?	mokinių tėvų nuomonę apie kyšio davimą mokytojams;
7. Ar toleruojate mokytojui vykdomą kyšio priėmimą?	mokinių tėvų nuomonę apie kyšio priėmimą;
8. Koks Jūsų amžius?	dalyvavusių apklausoje tėvų amžių;
9. Kokia Jūsų lytis?	dalyvavusių apklausoje tėvų pasiskirstymą pagal lytį.

2.1.3. Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos specifiškumas, veikla

1920 m. sausio 12 d. Lazdijuose kunigo ir poeto Motiejaus Gustaičio pastangomis įkurta „Žiburio“ gimnazija. 1995 m. Lazdijų vidurinei mokyklai suteiktas Motiejaus Gustaičio vardas. 2005 m. mokykla atvertė naują savo gyvenimo puslapį – pradėjo skaičiuoti gimnazijos metus (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazija, 2014 m). Taigi ši mokykla netgi 75 m. buvo vadinama „Žiburio“ gimnazija. Savo dabartinį pavadinimą – Motiejaus Gustaičio – jau turi 19 m. O gimnazijos statusą ši mokykla turi jau 9 – erius metus.

Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos vertybės – saugumas, sveikata, teisingumas, tolerancija, geranoriškumas, sąžiningumas, pilietiškumas (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazija, 2014). Teisingumas, sąžiningumas ir pilietiškumas labiausiai siejasi su mokyklos antikorupcinėmis nuostatomis.

Šios mokyklos vizija – moderni, atliepanti nacionalinius, miesto ir mokyklos bendruomenės poreikius ir atvira pozityviai kaitai (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazija, 2014). Taigi pastebėtina, kad ši gimnazija pabrėžia savo šiuolaikiškumą, ryšį su mokyklos bendruomenės, miesto ir nacionaliniais poreikiais bei siekianti nuolat keistis tinkama linkme. Atsižvelgiant į tokią viziją, Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazija galėtų įgyvendinti antikorupcinį švietimą besikeičiant teigiama, antikorupcine linkme.

Misija – teikti valstybinius standartus ir programas atitinkantį išsilavinimą. Užtikrinti saugią ir sveiką ugdymosi aplinką (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazija, 2014). Saugi mokymosi aplinka yra kartu ir antikorupcinė aplinka.

Filosofija – kad pasiektume išpūdingų dalykų, privalome ne tik veikti, bet ir svajoti, ne tik planuoti, bet ir tikėti Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazija. Taigi galima svajoti apie antikorupcinę aplinką mokykloje, kuri pasiekama įgyvendinant antikorupcinį švietimą.

Lazdijų Motiejaus Gustaičio 2014 metų veiklos planas parengtas atsižvelgiant į gimnazijos misiją, viziją, jos strateginius tikslus, valstybės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos projekte įvardintus prioritetus, Švietimo ir mokslo ministerijos 2013 – 2016 metų strateginį veiklos planą, gimnazijos veiklos įsivertinimo rezultatus, gimnazijos socialinės veiklos ypatumus, vykdomą veiklą, turimus išteklius.

Veiklos planas buvo rengiamas vadovaujantis humaniškumo, demokratiškumo ir lygių galimybių, pilietiškumo, bendradarbiavimo, atsakingumo principais. (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos Veiklos planas 2014 m., 3 psl.)

Mokinių skaičiaus gimnazijoje kaita. 2012 rugsėjo 1 d. gimnazijoje buvo 771 mokinys, o 2013 rugsėjo 1 d. 753 mokiniai (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos Veiklos planas, 2014 m., 4 psl.). Tai reiškia, kad 2012 – 2013 m. mokinių šioje ugdymo įstaigoje

mažėjo.

Bendras gimnazijos bendrojo ugdymo klasių mokymosi vidurkis atitinka pagrindinį pasiekimų lygį ir yra lygus 8,23 balo. (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos Veiklos planas 2014 m. 4 psl.).

2013 – 2014 m. gimnazijoje dirbo 80 mokytojų (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos Veiklos planas 2014 m. 4 psl.).

Gimnazijoje vykdomos šios programos: „Alkoholio, nikotino ir kitų psichiką veikiančių medžiagų prevencijos“, „Saugi mokykla“ – skirta patyčių prevencijai, „Vaikų vasaros poilsio programa“, „Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos programa“. (Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos Veiklos planas 2014 m. 7 psl.)

Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos veiklos prioritetai – veiksmingo, kokybiško ugdymo(-si) užtikrinimas ir saugios ugdymo(-si) aplinkos kūrimas.

Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos tikslai – efektyviai ir tikslingai organizuoti gimnazijos veiklą, telkti bendruomenę sprendžiant aktualiausias ugdymo problemas, numatyti, kaip bus įgyvendinti mokymo ir ugdymo veiklai keliami reikalavimai, pasirinkti reikiamas gimnazijos veiklos kryptis ir prioritetus, pritaikyti gimnaziją jos ateities aplinkai. (Strateginis planas 2014 – 2016 m. 3 psl.)

Gimnazija didžiuojasi savo originaliais renginiais, plačiu mokiniams teikiamų paslaugų spektru, puoselėjamomis ilgametėmis tradicijomis. (Strateginis planas 2014-2016 m. 5 psl.).

Tolimesniame etape įvertinamas tiriamųjų pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas. Rezultatai pavaizduojami procentinių dažnių lentelėse. Demografinė analizė leidžia geriau įvertinti tiriamųjų kontingentą.

Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį yra pakankamai tolygus. Tyrime dalyvavo 57.2 % moterų ir 42.8 % vyrų. Tyrimo metu nustatyta, kad mokinių skaičius kiekvienoje klasėje sudarė ne mažiau nei 20 % visos mokinių imties (9 kl. (I) ir 10 kl. (II) – 26.2 %, 11 kl.(III) ir 12 kl. (IV) – 23.8 %). Tyrimo metu mokytojai nurodė, kurių klasių mokinius jie moko. Didžioji dalis mokytojų nurodė, jog moko 9 (I) klasės mokinius (75.4 %). Dauguma tėvų taip pat nurodė, kad jų vaikai lanko 9 (I) ir 10 klasę (II) (atitinkamai, 36.1 % ir 29.2 %) (10 lentelė).

10 lentelė. Mokinių pasiskirstymas skirtingose klasėse
skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)

	Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
9 kl. (I)	26.2 (55)	75.4 (49)	36.2 (94)	37 (198)
10 kl. (II)	26.2 (55)	20 (13)	29.2 (76)	26.9 (144)
11 kl. (III)	23.8 (50)	3.1 (2)	21.5 (56)	20.2 (108)
12 kl. (IV)	23.8 (50)	1.5 (1)	13.1 (34)	15.9 (85)
Iš viso	100 (210)	100 (65)	100 (260)	100 (535)

Apibendrinant galima teigti, kad tiriamųjų skaičius kiekvienoje grupėje yra priimtinas, norint palyginti vertinimus skirtingose grupėse, išskyrus mokytojų vyrų ir moterų grupes, nes mokytojų vyrų tyrime yra daug mažiau nei moterų.

2.2. Korupcijos supratimas ir identifikavimas mokinių, mokytojų ir tėvų grupėse

Tyrimo metu palygintos mokinių, mokytojų ir tėvų nuomonės vertinant korupcijos ir antikorupcijos aspektus, jos apraiškas bei sampratą. Anketinės apklausos metu respondentai galėjo nurodyti daugiau nei vieną atsakymo variantą, todėl gautų duomenų atvaizdavimui ir apibendrinimui pateiktos kelių atsakymo variantų kontingencijos lentelės. Lentelėse pateikiamas nominalus atsakymų dažnis ir procentinis dažnis, kuris skaičiuojamas nuo visų, atitinkamos respondentų grupės atsakymų.

Gauti rezultatai rodo, kad dauguma mokinių, mokytojų ir tėvų kyšininkavimą supranta kaip korupciją (atitinkamai, 16.6 %, 14.9 % ir 15.5 %). Verta pastebėti, kad nemaža dalis tėvų nepotizmą ir neteisėtą lobizmą nurodė kaip korupciją (atitinkamai, po 15.5 %) (11 lentelė).

11 lentelė. Korupcijos veikų suvokimas skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)

Korupcijos veikos	Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Kyšininkavimas ir papirkinėjimas	16.6 (210)	14.9 (65)	15.5 (260)	535
Nepotizmas	9.5 (120)	12.8 (56)	15.5 (260)	436
Protekcionizmas	10.4 (131)	11 (48)	7.4 (124)	303
Klientelizmas	12.5 (158)	13 (57)	11.9 (199)	414
Neteisėtą lobizmas	14.2 (179)	13.5 (59)	15.5 (260)	498
Neteisėta privatizacija	15.4 (194)	13.7 (60)	13.6 (229)	483
Smulkių dovanų teikimas	11.3 (142)	10.5 (46)	11.2 (188)	376
Nesąžiningumas, nusirašinėjimas	10.1 (128)	10.5 (46)	9.5 (159)	333

Analizuojant mokinių tėvų ir mokytojų nuomonę apie tai, kokias, jų nuomone, veikas jų vaikas (vaikai)/ mokiniai turėtų suprasti kaip korupciją, dauguma tėvų ir mokytojų sutinka, kad jų vaikai/ mokiniai supranta kyšininkavimą (atitinkamai, 14.9 % ir 15.2 %) ir neteisėtą lobizmą (atitinkamai, 14.9 % ir 15.2 %) kaip korupcines veikas (12 lentelė). Tuo tarpu, vertinant nesąžiningumą ir nusirašinėjimą, mokytojai, labiau nei tėvai, yra labiau linkę manyti, kad jų mokiniai turėtų suprasti šias veikas kaip korupciją (atitinkamai, 14.9 % ir 10.5 %) (8 lentelė). Tai leidžia teigti, kad tėvai yra labiau įsitikinę nei mokytojai, kad jų vaikai/ mokiniai nuolaidžiau žiūri į nesąžiningumą ir nusirašinėjimą ir galimai nelaiko šių veikų korupcija.

12 lentelė. Tėvų ir mokytojų supratimas apie jų vaikų/ mokinių korupcijos suvokimą (proc., dažnis)

Korupcijos veikos	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Kyšininkavimas ir papirkinėjimas	14.9 (65)	15.2 (260)	325
Nepotizmas	13.1 (57)	15.2 (260)	317
Protekcionizmas	10.6 (46)	7.4 (127)	173
Klientelizmas	10.8 (47)	11.7 (200)	247
Neteisėtas lobizmas	14.9 (65)	15.2 (260)	325
Neteisėta privatizacija	10.3 (45)	13.5 (231)	276
Smulkių dovanų teikimas	10.6 (46)	11 (188)	234
Nesąžiningumas, nusirašinėjimas	14.9 (65)	10.5 (179)	244

Analizuojant tėvų ir mokytojų nuomonę apie tai, iš kur jų vaikai/ mokiniai turėtų žinoti apie anksčiau minėtas korupcines veikas, matyti, kad mokytojai ir tėvai yra labiausiai įsitikinę, jog jų mokiniai apie korupcines veikas turėtų sužinoti tiesiogiai iš tėvų (atitinkamai, 40.6 % ir 36.3 %). Nemaža dalis tėvų nurodė, kad jų vaikai apie korupcines veikas turėtų sužinoti pamokų metu (33.8 %). Analizuojant mokinių vertinimus matyti, jog dauguma mokinių apie korupcines veikas sužino pamokų metu arba tiesiogiai iš tėvų (atitinkamai, 34.6 % ir 31.9 %) (9 lentelė). Tai leidžia teigti, kad mokytojų ir tėvų nuomonės nesiskiria, lyginant su mokinių nuomonėmis, vertinant sužinojimo apie korupciją šaltinius.

13 lentelė. Šaltiniai, iš kurių sužinoma, apie korupcines veikas skirtingose tiriamųjų grupėse
(proc., dažnis)

Korupcijos veikų šaltiniai	Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Veikloje po pamokų	25.9 (151)	28.1 (45)	28.8 (206)	402
Pamokų metu	34.6 (202)	19.4 (31)	33.8 (242)	475
Tiesiogiai iš tėvų	31.9 (186)	40.6 (65)	36.3 (260)	511
Tiesiogiai iš draugų	0 (0)	8.8 (14)	1.1 (8)	22
Iš kitur	7.5 (44)	3.1 (5)	0 (0)	49

Kitame etape analizuojama mokinių, mokytojų ir tėvų nuomonė apie korupcijos požymius. Didžioji dalis mokinių ir mokytojų yra įsitikinę, kad viešojo intereso pažeidimas (atitinkamai, 21.4 % ir 19 %) ir pasinaudojimas dominuojančia padėtimi (atitinkamai, 18.8 % ir 17.8 %) yra aiškūs korupcijos požymiai. Tuo tarpu analizuojant tėvų vertinimus, matyti, jog tik 11.5 % tėvų pripažįsta, kad viešojo intereso pažeidimas yra korupcijos požymis. Nepaisant to, didžioji dalis tėvų, kaip ir mokiniai bei mokytojai, pripažįsta, kad pasinaudojimas dominuojančia padėtimi yra korupcijos požymis (20.4 %) (14 lentelė).

14 lentelė. Veikų, priskiriamų korupcijai, atpažinimas skirtingose tiriamųjų grupėse
(proc., dažnis)

Korupcijos požymiai	Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Viešojo intereso pažeidimas	21.4 (210)	19 (60)	11.5 (147)	417
Pasinaudojimas dominuojančia padėtimi	18.8 (184)	17.8 (56)	20.4 (260)	500
Lengvesnis gėrybių gavimas visuomenės sąskaita	13.1 (128)	18.4 (58)	17.4 (222)	408
Socialinių tinklų ardymas	15.7 (154)	15.9 (50)	16 (204)	408
Prieštaravimas tarp teisės ir visuomenės tradicijų	16 (157)	15.9 (50)	16.9 (216)	423
Disbalansas tarp poreikių atsiradimo ir aprūpinimo	15 (147)	13 (41)	17.9 (228)	416

Kitame etape analizuojama mokytojų ir tėvų nuomonė apie tai, kokias formuluotes mokiniai/ vaikai turėtų pripažinti kaip korupciją. Didžioji dalis mokytojų nurodė, kad jų mokiniai turėtų pripažinti korupcijos požymiais viešojo intereso pažeidimą ir lengvesnį

gėrybių gavimą (atitinkamai, 18.7 % ir 18.4 %). Tuo tarpu dauguma tėvų mano, jog jų vaikai turėtų pripažinti korupcijos požymiu pasinaudojimą dominuojančia padėtimi (20.2 %) (15 lentelė). Remiantis šiais rezultatais, galima teigti, kad mokytojų ir tėvų nuomonės apie jų mokinių/ vaikų korupcijos teiginių identifikavimą skiriasi.

15 lentelė. Tėvų ir mokytojų nuomonė apie vaikų/ mokinių veikų pripažinimą korupcijos požymiais (proc., dažnis)

Korupcijos požymiai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Viešojo intereso pažeidimas	18.7 (59)	12 (154)	213
Pasinaudojimas dominuojančia padėtimi	17.8 (56)	20.2 (260)	316
Lengvesnis gėrybių gavimas visuomenės sąskaita	18.4 (58)	17.4 (223)	281
Socialinių tinklų ardymas	16.2 (51)	15.9 (204)	255
Prieštaravimas tarp teisės ir visuomenės tradicijų	15.9 (50)	16.8 (216)	266
Disbalansas tarp poreikių atsiradimo ir aprūpinimo	13 (41)	17.7 (228)	269

Kitame etape analizuojama mokytojų ir tėvų nuomonė apie tai, iš kur jų mokiniai/ vaikai turėtų sužinoti apie anksčiau minėtus korupcijos požymius. Dauguma mokytojų nurodė, kad jų mokiniai dažniausiai apie korupcijos požymius sužino pamokų metu (37.6 %). Tuo tarpu dauguma tėvų įsitikinę, kad jų vaikai apie korupcijos požymius išmoka iš jų pačių (36.6 %) (16 lentelė).

16 lentelė. Tėvų ir mokytojų nuomonė apie tai, iš kur jų vaikai/ mokiniai turėtų sužinoti apie korupcijos veikas (proc., dažnis)

Susipažinimo su korupcijos veikomis šaltiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Veikla po pamokų	27.8 (151)	29.2 (207)	358
Pamokų metu	37.6 (204)	34.2 (243)	447
Tiesiogiai iš tėvų	34.6 (188)	36.6 (260)	448

Tolimesniame tyrimo etape tiriamųjų klausta apie antikorupcinio švietimo apraiškas ir kada yra vykdomas antikorupcinis švietimas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje.

Didžioji dalis mokinių ir tėvų nurodė, kad antikorupcinis švietimas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje vykdomas pamokų metu (atitinkamai, 58.1 % ir 45.6 %). Tuo tarpu didesnė dalis mokytojų mano, jog antikorupcinis švietimas gimnazijoje vykdomas po pamokų (46.2 %) (17 lentelė).

17 lentelė. Laikotarpis arba vieta, kuomet gimnazijoje vykdomas antikorupcinis švietimas skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)

Korupcijos veikų šaltiniai	Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Pamokų metu	58.1 (205)	41.5 (44)	45.6 (187)	436
Po pamokų	41.9 (148)	46.2 (49)	43.9 (180)	377
Nepastebiu, kad būtų vykdomas	0 (0)	12.3 (13)	10.5 (43)	56

Kitame etape sugretinama mokinių ir mokytojų bei tėvų nuomonė vertinant popamokinę veiklą gimnazijoje, kurioje būtų antikorupcinio švietimo apraiškų. Siekiama nustatyti, kokioje veikloje mokiniai pastebi antikorupcinio švietimo apraiškas. Taip pat norima sužinoti mokytojų ir tėvų nuomonę apie veiklą, kurioje turėtų būti antikorupcinio švietimo apraiškų. Skirtingų respondentų grupių nuomonių sugretinimas leidžia nustatyti, ar mokytojų ir tėvų nuomonės apie antikorupcinio švietimo apraiškas popamokinėje veikloje siejasi su realia antikorupcinio švietimo situacija, kurią nurodo mokiniai.

Gauti rezultatai rodo, kad dauguma mokytojų ir tėvų bei mokinių sutinka, kad antikorupcinio švietimo apraiškos turėtų būti pilietinėse akcijose (atitinkamai, 51 %, 23.9 % ir 24 %) (18 lentelė). Tai leidžia teigti, kad mokytojų ir tėvų nuomonės apie antikorupcinio švietimo apraiškas popamokinėje veikloje siejasi su realia antikorupcinio švietimo situacija, kurią nurodo mokiniai.

18 lentelė. Veiklos po pamokų, kuriose turėtų būti stebimos antikorupcinio švietimo apraiškos skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)

Veiklos, kuriose turėtų būti antikorupcinio švietimo apraiškų	Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Specialiuose renginiuose	21.1 (131)	0 (0)	17.4 (189)	320
Būreliuose	21.7 (135)	16.7 (17)	17.6 (191)	343
Mokinių konferencijose	13.8 (86)	0 (0)	21.4 (233)	319
Debatuose	9.3 (58)	0 (0)	19.8 (215)	273
Pilietinėse akcijose	24 (149)	51 (52)	23.9 (260)	461
Kita	0 (0)	23.5 (24)	0 (0)	24
Neturėtų būti jokioje veikloje	10 (62)	8.8 (9)	0 (0)	71

Apibendrinant, galima teigti, kad dauguma mokinių, tėvų ir mokytojų kyšininkavimą supranta kaip korupciją. Dauguma tėvų ir mokytojų yra įsitikinę, kad jų vaikai apie korupcines veikas turėtų sužinoti iš tėvų, ir, iš tiesų, dauguma mokinių apie minėtas veikas sužino pamokų metu arba tiesiogiai iš tėvų. Tai leidžia teigti, kad tėvų ir mokytojų nuomonės yra panašios, vertinant jų vaikų ir auklėtinių supratimą apie korupciją ir jos ypatumus.

2.3. Antikorupcinio švietimo vykdymas mokinių, mokytojų ir tėvų grupėse

Sekančiame tyrimo etape palygintos vyrų ir moterų mokinių, mokytojų ir tėvų nuomonės vertinant antikorupcinio švietimo aspektus. Analizuojant vyrų vertinimus, didesnė dalis mokinių ir tėvų nurodė, kad antikorupcinis švietimas gimnazijoje yra vykdomas pamokų metu (atitinkamai, 59.5 % ir 46.6 %). Tuo tarpu dauguma mokytojų vyrų nurodė, kad antikorupcinis švietimas gimnazijoje yra vykdomas po pamokų (45.5 %). Analizuojant moterų vertinimus matyti panaši tendencija, nes dauguma mokinių ir tėvų nurodė, kad antikorupcinis švietimas gimnazijoje yra vykdomas pamokų metu (atitinkamai, 56.3 % ir 45 %). Verta pastebėti, kad moterų mokytojų ir mokinių mamų tarpe, manančių, kad antikorupcinis švietimas gimnazijoje yra vykdomas pamokų metu arba po pamokų, skaičius yra panašus (atitinkamai, 43.2 % bei 46.3 % ir 45 % ir 46.2 %) (19 lentelė). Apibendrinant, galima teigti, kad respondentų nuomonės reikšmingai nesiskiria vyrų ir moterų grupėse ir antikorupcinis švietimas dažniausiai vykdomas gimnazijose tiek pamokų metu, tiek po pamokų.

19 lentelė. Laikotarpis arba vieta, kuomet gimnazijoje vykdomas antikorupcinis švietimas vyrų ir moterų grupėse (proc., dažnis)

			Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Vyras	Antikorupcinio švietimo vykdymas	Pamokų metu	59.5 (116)	27.3 (3)	46.6 (69)	188
		Po pamokų	40.5 (79)	45.5 (5)	39.9 (59)	143
		Nepastebiu, kad būtų vykdomas	0 (0)	27.3 (3)	13.5 (20)	23
Moteris	Antikorupcinio švietimo vykdymas	Pamokų metu	56.3 (89)	43.2 (41)	45 (118)	248
		Po pamokų	43.7 (69)	46.3 (44)	46.2 (121)	234
		Nepastebiu, kad būtų vykdomas	0 (0)	10.5 (10)	8.8 (23)	33

Analizuojant tyrime dalyvavusių vyrų ir moterų vertinimus apie veiklas gimnazijoje, kuriose turėtų būti antikorupcinio švietimo apraiškų, matyti, kad tiek vyrų, tiek moterų grupėse dauguma mokinių, mokytojų ir tėvų mano, jog antikorupcinis švietimas po pamokų turėtų būti pastebimas pilietinėse akcijose. Tarp vyrų 24 % mokinių, 53.3 % mokytojų ir 25.4 % tėvų nurodė, kad antikorupcinis švietimas po pamokų turėtų būti pastebimas pilietinėse akcijose. Tarp moterų 24 % mokinių, 50.6 % mokytojų ir 23.1 % tėvų nurodė, kad antikorupcinis švietimas po pamokų turėtų būti pastebimas pilietinėse akcijose (20 lentelė).

20 lentelė. Veiklos, kuriose turėtų būti integruotos antikorupcinio švietimo apraiškos skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)

			Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso
Vyras	Antikorupcinio švietimo vykdymas	Specialiuose renginiuose	20.1 (67)	0 (0)	16.2 (64)	131
		Būreliuose	21.9 (73)	13.3 (2)	16.2 (64)	139
		Mokinių konferencijose	12.6 (42)	0 (0)	22.6 (89)	131
		Debatuose	9 (30)	0 (0)	19.5 (77)	107
		Pilietinėse akcijose	24 (80)	53.3 (8)	25.4 (100)	188
		Kita	0 (0)	26.7 (4)	0 (0)	4
		Neturėtų būti jokioje veikloje	12.3 (41)	6.7 (1)	0 (0)	42
Moteris	Antikorupcinio švietimo vykdymas	Specialiuose renginiuose	22.2 (64)	0 (0)	18 (125)	189
		Būreliuose	21.5 (62)	17.2 (15)	18.3 (127)	204
		Mokinių konferencijose	15.3 (44)	0 (0)	20.7 (144)	188
		Debatuose	9.7 (28)	0 (0)	19.9 (138)	166
		Pilietinėse akcijose	24 (69)	50.6 (44)	23.1 (160)	273
		Kita	0 (0)	23 (20)	0 (0)	20
		Neturėtų būti jokioje veikloje	7.3 (21)	9.2 (8)	0 (0)	29

Remiantis šiais rezultatais, galima teigti, kad, vertinant antikorupcinio švietimo vykdymo aspektus, vyrų ir moterų vertinimai yra panašūs. Mokytojų vyrų ir moterų nuomonė

apie antikorupcinio švietimo apraiškas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje yra tikslesnė – jie labiau apsisprendę nei mokiniai ir jų tėvai, nes ne mažiau nei pusė mokytojų nurodė pilietines akcijas kaip vieną iš antikorupcinio švietimo būdų. Tuo tarpu mokinių ir tėvų nuomonės pasiskirsčiusios pakankamai tolygiai, nes nėra dominuojančių antikorupcinio švietimo alternatyvų.

2.4. Korupcijos atsiradimo vertinimai tarp skirtingo amžiaus berniukų ir mergaičių

Kitame tyrimo etape analizuoti korupcijos veikų vertinimai mokinių grupėse. Tyrimo metu palygintos mokinių vyrų ir moterų nuomonės. Gauti rezultatai rodo, kad dauguma vyrų ir moterų nurodė, jog kyšininkavimas ir papirkinėjimas bei neteisėtas lobizmas, jų supratimu, yra korupcijos požymiai (atitinkamai, 15.8 % ir 14.9 %). Nemaža dalis vyrų ir moterų nurodė, jog nepotizmas, jų supratimu, taip pat yra korupcijos požymis (atitinkamai, 15.3 % ir 14.6 %) (21 lentelė).

21 lentelė. Veikos, kurios suprantamos, kaip korupcija skirtingose mokinių grupėse (pagal lytį) (proc., dažnis)

Korupcijos veikos	Lytis		Iš viso
	Vyras	Moteris	
Kyšininkavimą ir papirkinėjimą	15.8 (109)	14.9 (216)	325
Nepotizmą	15.3 (106)	14.6 (211)	317
Protekcionizmą	7.5 (52)	8.4 (121)	173
Klientelizmą	11.7 (81)	11.5 (166)	247
Neteisėtą lobizmą	15.8 (109)	14.9 (216)	325
Neteisėtą privatizaciją	13.9 (96)	12.4 (180)	276
Smulkių dovanų teikimą	9.2 (64)	11.7 (170)	234
Nesąžiningumą, nusirašinėjimą	10.8 (75)	11.7 (169)	244

Tyrimo metu palygintos skirtingų klasių mokinių nuomonės vertinant veiklas, priskiriamas korupcijai. Gauti rezultatai rodo, kad dauguma 10 – 12 kl. mokinių nepotizmą supranta kaip korupciją (atitinkamai, 14.7 %, 14.7 % ir 15.9 %). Tuo tarpu 9 kl. dauguma mokinių yra linkę manyti, kad kyšininkavimas, papirkinėjimas ir neteisėtas lobizmas yra korupcijos veiklos (atitinkamai, 15.3 % ir 15.3 %) (22 lentelė). Apibendrinant, galima teigti, kad skirtingų klasių mokinių supratimas apie korupcijos veiklas yra panašus. Dauguma mokinių nurodo pagrindines korupcijos veikas – kyšininkavimą ir papirkinėjimą, nepotizmą ir

neteisėtą lobizmą.

22 lentelė. Veikos, kurios suprantamos kaip korupcija skirtingose mokinių grupėse
(skirtingose klasėse) (proc., dažnis)

Korupcijos veikos	Klasė				Iš viso
	9 kl.	10 kl.	11 kl.	12 kl.	
Kyšininkavimas ir papirkinėjimas	15.3 (143)	15 (89)	14.7 (58)	15.9 (35)	325
Nepotizmas	14.7 (137)	14.7 (87)	14.7 (58)	15.9 (35)	317
Protekcionizmas	8.9 (83)	7.6 (45)	7.3 (29)	7.3 (16)	173
Klientelizmas	10.7 (100)	12.3 (73)	12.4 (49)	11.4 (25)	247
Neteisėtas lobizmas	15.3 (143)	15 (89)	14.7 (58)	15.9 (35)	325
Neteisėta privatizacija	12.3 (115)	13.3 (79)	13.4 (53)	13.2 (29)	276
Smulkių dovanų teikimas	10.6 (99)	11.6 (69)	11.9 (47)	8.6 (19)	234
Nesąžiningumas, nusirašinėjimas	12.1 (113)	10.5 (62)	10.9 (43)	11.8 (26)	244

Apibendrinant, galima teigti, kad dauguma berniukų ir mergaičių sutinka, kad kyšininkavimas ir papirkinėjimas bei neteisėtas lobizmas yra korupcijos požymiai. Tokia pati situacija stebima analizuojant skirtingo amžiaus mokinių vertinimus, nes tiriamųjų nuomonės, vertinant korupcijos veikas, skirtingose klasėse buvo panašios.

2.5. Korupcijos elementų vertinimas ir nuostatų palyginimas mokinių, mokytojų ir tėvų grupėse

Tęsiant tyrimą buvo analizuojama mokinių, jų tėvų ir mokytojų korupcijos elementų vertinimas ir nuostatų palyginimas. Siekiama nustatyti, ar su korupcija susijusių elementų vertinimas statistiškai reikšmingai skiriasi skirtingose tiriamųjų grupėse, t. y. ar mokytojų, mokinių ir jų tėvų nuomonės skiriasi vertinant skirtingus korupcijos aspektus.

Pirmiausiai analizuota tiriamųjų asmeninė patirtis dėl korupcijos. Dauguma mokinių nurodė, jog yra netiesiogiai dalyvavę korupcijos pasireiškimė (91.9 %). Tuo tarpu dauguma mokytojų ir tėvų nurodė, jog yra tiesiogiai dalyvavę vykstant korupcijos apraiškomis (atitinkamai, 53.8 % ir 55.8 %). Gauti tyrimo duomenys rodo, kad korupcijos vertinimas skirtingose respondentų grupėse susijęs su jų asmenine patirtimi ($p < 0,001$) (19 lentelė). Tai rodo, jog mokytojai ir tėvai yra labiau susidūrę su tiesiogine korupcija nei mokiniai. Mokiniais yra labiau būdingas netiesioginis susidūrimas su korupcijos apraiškomis.

23 lentelė. Asmeninė patirtis dėl korupcijos skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)

		Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso	χ^2 ; df; p
Asmeninė patirtis dėl korupcijos	Dalyvavau tiesiogiai vykstant korupcijos apraiškoms	4.3 (9)	53.8 (35)	55.8 (145)	35.3 (189)	$\chi^2 = 168.2$; df = 4; p = 0.001
	Dalyvavau netiesiogiai korupcijos pasireiškime	91.9 (193)	35.4 (23)	44.2 (115)	61.9 (331)	
	Nedalyvavau korupciniuose reiškiniuose	3.8 (8)	10.8 (7)	0 (0)	2.8 (15)	

Analizuojant ryšį tarp asmeninės nuostatos dėl nusirašinėjimo ar davimo nusirašyti vertinimų ir respondentų grupių, matyti, kad dauguma respondentų, mokinių, mokytojų ir tėvų grupėse nepalaiko nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti (atitinkamai, 52.9 %, 75.4 % ir 77.3 %) (20 lentelė). Nepaisant to, kiek daugiau nei penktadalis mokinių nurodė, kad pritaria ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti (21.9 %). 22.7 % tėvų palaiko davimą nusirašyti, bet nepalaiko nusirašinėjimo. Kadangi korupcijos vertinimas skirtingose respondentų grupėse susijęs su jų asmenine patirtimi, tai galima teigti, kad kintamieji yra statistiškai reikšmingai priklausomi ir nuomonė apie nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti yra susijusi su respondento grupe (20 lentelė). Mokiniai tolerantiškiausiai žiūri į nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti, lyginant su tėvų ir mokytojų vertinimais. Dalis tėvų palaiko davimą nusirašyti, tačiau nepalaiko nusirašinėjimo. Pastebima, kad dauguma mokytojų į nusirašinėjimą žiūri skeptiškai ir yra prieš nusirašinėjimą arba davimą nusirašyti.

23 lentelė. Asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo/ davimo nusirašinėti skirtingose tiriamųjų grupėse (proc., dažnis)

Asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo ir/ ar davimo nusirašyti	Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso	χ^2 ; df; p
Pritariu ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti	21.9 (46)	0 (0)	0 (0)	8.6 (46)	$\chi^2 = 122.2$; df = 8; p = 0.001
Palaikau nusirašinėjimą, bet nepalaikau davimo nusirašyti	6.2 (13)	6.2 (4)	0 (0)	3.2 (17)	
Palaikau davimą nusirašyti, bet nepalaikau nusirašinėjimo	19 (40)	13.8 (9)	22.7 (59)	20.2 (108)	
Nepalaikau nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti	52.9 (111)	75.4 (49)	77.3 (201)	67.5 (361)	
Neturiu nuomonės apie tai	0 (0)	4.6 (3)	0 (0)	0.6 (3)	

Analizuojant mokytojų ir tėvų nuomonę apie mokinių/ vaikų požiūrį į nusirašinėjimo aspektus, matyti, kad dauguma mokytojų ir tėvų yra įsitikinę, kad jų mokiniai/ vaikai neturėtų palaikyti nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti (atitinkamai, 87.7 % ir 91.2 %), tačiau verta pastebėti, kad 9.2 % mokytojų yra įsitikinę, kad jų mokiniai turėtų pritarti nusirašinėjimui ir davimui nusirašyti. Analizuojant tėvų vertinimus, tėvų, manančių, kad jų vaikai turėtų pritarti nusirašinėjimui ir davimui nusirašyti, nėra (23 lentelė). Remiantis Chi-kvadrato kriterijaus rezultatais, galima teigti, kad mokytojų ir tėvų nuomonė apie jų mokinių/ vaikų požiūrį į nusirašinėjimo aspektus statistiškai reikšmingai skiriasi, nes korupcijos vertinimas skirtingose respondentų grupėse susijęs su jų asmenine patirtimi ($p < 0,001$) (23 lentelė). Galima teigti, kad tėvų nuomonė apie jų vaikus, vertinant nusirašinėjimo aspektus, yra geresnė nei mokytojų nuomonė.

24 lentelė. Tėvų ir mokytojų nuomonė apie jų vaikų/ mokinių asmeninę nuostatą dėl nusirašinėjimo/ davimo nusirašinėti (proc., dažnis)

Asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo ir/ ar davimo nusirašyti	Mokytojai	Tėvai	Iš viso	χ^2 ; df; p
Pritarti ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti	9.2 (6)	0 (0)	1.8 (6)	$\chi^2 = 31.8$; df = 3; p = 0.001
Palaikyti nusirašinėjimą, bet nepalaikyti davimo nusirašyti	1.5 (1)	0 (0)	0.3 (1)	
Palaikyti davimą nusirašyti, bet nepalaikyti nusirašinėjimo	1.5 (1)	8.8 (23)	7.4 (24)	
Nepalaikyti nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti	87.7 (57)	91.2 (237)	90.5 (294)	

Analizuojant mokytojų ir tėvų nuomonę apie mokinių/ vaikų požiūrį į tai, kas daro nusikaltimą nusirašinėjant, matyti, kad visi tėvai sutinka, jog nusikaltimą daro tiek asmuo, kuris neteisėtai teikia viešąsias gėrybes, tiek asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių. Tarp mokytojų nuomonės nežymiai išsiskyrė, nes 78.5 % apklaustųjų sutinka, kad nusikaltimą daro abu asmenys, tačiau 16.9 % mokytojų yra įsitikinę, kad nusikaltimą daro tik tas asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu (22 lentelė). Remiantis Chi-kvadrato kriterijaus rezultatais, galima teigti, kad mokytojų ir tėvų nuomonė apie viešųjų gėrybių siekimą statistiškai reikšmingai skiriasi, nes korupcijos vertinimas skirtingose respondentų grupėse susijęs su jų asmenine patirtimi ($p < 0,001$) (22 lentelė). Galima teigti, kad mokytojai labiau nei mokinių tėvai linkę manyti, kad nusikaltimą daro tik tas asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu. Pastebima, kad visi tėvai įsitikinę, jog nusikaltimą daro abu asmenys: kurie teikia ar siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu.

25 lentelė. Tėvų ir mokytojų nuomonė apie jų vaikų/ mokinių nuomonę, dėl to, kas daro nusikaltimą nusirašinėjant

Asmeninė nuostata dėl viešųjų gėrybių gavimo	Mokytojai	Tėvai	Iš viso	χ^2 ; df; p
Tik tas asmuo, kuris neteisėtai teikia viešąsias gėrybes	4.6 (3)	0 (0)	0.9 (3)	$\chi^2 = 58.5$; df = 2; p = 0.001
Tik tas asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu	16.9 (11)	0 (0)	3.4 (11)	
Abu aukščiau nurodytieji asmenys	78.5 (51)	100 (260)	95.7 (311)	

Analizuojant korupcinio pobūdžio veikų vertinimus skirtingose tiriamųjų grupėse, matyti, kad dauguma mokinių ir tėvų korupcinio pobūdžio veikas vertina kaip nusikaltimus (atitinkamai, 70.5 % ir 73.1 %). Dauguma mokytojų šias veikas vertina kaip nesąžiningas veikas (49.2 %) (23 lentelė). Remiantis Chi-kvadrato kriterijaus rezultatais, galima teigti, kad mokinių, mokytojų ir tėvų nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi, nes gautas korupcijos vertinimas skirtingose respondentų grupėse susijęs su jų asmenine patirtimi ($p < 0,001$) (23 lentelė). Galima teigti, kad mokiniai ir tėvai yra labiau linkę manyti, jog korupcinio pobūdžio veikos yra labiau priskiriamos prie nusikaltimų. Mokytojai yra labiau linkę manyti, kad korupcinio pobūdžio veikos yra labiau priskiriamos prie nesąžiningo elgesio.

26 lentelė. Korupcinio pobūdžio veikų vertinimai skirtingose tiriamųjų grupėse

		Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso	χ^2 ; df; p
Korupcinio pobūdžio veikų vertinimas	Daugiausiai kaip nusikaltimus	70.5 (148)	27.7 (18)	73.1 (190)	66.5 (356)	$\chi^2 = 105.8$; df = 4; p = 0.001
	Daugiausiai kaip mažesnio pobūdžio pažeidimus (administracinės teisės pažeidimus)	21.4 (45)	23.1 (15)	21.5 (56)	21.7 (116)	
	Daugiausiai kaip nesąžiningas veikas (neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos už jas)	8.1 (17)	49.2 (32)	5.4 (14)	11.8 (63)	

Toliau buvo atliekamas skirtingų klasių mokinių nuomonių palyginimas vertinant korupcinio pobūdžio veikas. Remiantis vertinimais, matyti, kad dauguma 9 – 12 kl. klasių mokinių korupcinio pobūdžio veikas daugiausiai vertina kaip nusikaltimus (atitinkamai, 61.1 %, 67.4 %, 63.9 % ir 81.2 %), tačiau verta pastebėti, kad 18.2 % 9 kl. (I kl.) mokinių korupcines veikas vertina kaip nesąžiningą elgesį. Tuo tarpu tarp 12 kl. (IV kl.) mokinių, tik 4.7 % yra įsitikinę, kad korupcinio pobūdžio veikas galima priskirti nesąžiningam elgesiui (24 lentelė). Remiantis Chi-kvadrato kriterijaus rezultatais, galima teigti, kad skirtingų klasių mokinių nuomonė, vertinant korupcinio pobūdžio veikas, statistiškai reikšmingai skiriasi, nes korupcijos vertinimas skirtingose respondentų grupėse susijęs su jų asmenine patirtimi ($p < 0,001$) (26 lentelė). Galima teigti, kad 9 kl. (I kl.) mokinių nuomonė, apie korupcinio pobūdžio veikų vertinimą nėra suderinta, nes dalis mokinių korupcinio pobūdžio veikas priskiria nesąžiningam elgesiui arba mažesnio pobūdžio pažeidimams. Tuo tarpu 12 kl. (IV kl.) mokiniai yra labiau įsitikinę, kad korupcinio pobūdžio veikas vertėtų priskirti nusikaltimams.

27 lentelė. Korupcinio pobūdžio veikų vertinimai skirtingose tiriamųjų grupėse

Korupcinio pobūdžio veikų vertinimas	Klasė				Iš viso	χ^2 ; df; p
	9 kl.	10 kl.	11 kl.	12 kl.		
Daugiausiai kaip nusikaltimus	61.1 (121)	67.4 (97)	63.9 (69)	81.2 (69)	66.5 (356)	$\chi^2 = 19.7$; df = 6; p = 0.003
Daugiausiai kaip mažesnio pobūdžio pažeidimus (administracinės teisės pažeidimus)	20.7 (41)	23.6 (34)	26.9 (29)	14.1 (12)	21.7 (116)	
Daugiausiai kaip nesąžiningas veikas (neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos už jas)	18.2 (36)	9 (13)	9.3 (10)	4.7 (4)	11.8 (63)	

Kitame etape analizuota mokytojų ir tėvų nuomonė apie jų mokinių/ vaikų korupcinio pobūdžio veikų vertinimą. Matyti, jog dauguma mokytojų yra įsitikinę, kad jų mokiniai korupcines veikas vertina daugiausiai kaip nesąžiningas veikas, už kurias neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos (73.8 %). O dauguma tėvų yra įsitikinę, kad jų vaikai šias veikas vertina daug griežčiau – kaip nusikaltimus (93.1 %) (25 lentelė). Remiantis Chi-kvadrato kriterijaus rezultatais, galima teigti, kad tėvų ir mokytojų nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi, nes korupcijos vertinimas skirtingose respondentų grupėse susijęs su jų asmenine patirtimi ($p < 0,001$) (25 lentelė). Galima teigti, kad tėvai yra labiau linkę manyti, kad jų vaikai korupcinio pobūdžio veikas suvokia kaip nusikaltimus, o dauguma mokytojų yra linkę manyti, kad jų mokiniai šias veikas suvokia tik kaip nesąžiningą elgesį.

28 lentelė. Korupcinio pobūdžio veikų vertinimai skirtingose tiriamųjų grupėse

Korupcinio pobūdžio veikų vertinimas	Mokytojai	Tėvai	Iš viso	χ^2 ; df; p
Daugiausiai kaip nusikaltimus	13.8 (9)	93.1 (242)	77.2 (251)	$\chi^2 = 236.2$; df = 2; p = 0.001
Daugiausiai kaip mažesnio pobūdžio pažeidimus (administracinės teisės pažeidimus)	12.3 (8)	6.9 (18)	8 (26)	
Daugiausiai kaip nesąžiningas veikas (neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos už jas)	73.8 (48)	0 (0)	14.8 (48)	

Kitame etape analizuota mokytojų ir tėvų nuomonė apie tai, kaip antikorupcinis švietimas turėjo paveikti jų mokinius/ vaikus. Taip pat įvertinta mokinių nuomonė, kaip juos faktiškai paveikė antikorupcinis švietimas. Gauti rezultatai rodo, kad dauguma mokytojų ir tėvų sutinka, kad dėl antikorupcinio švietimo jų mokiniai/ vaikai turėtų išmokti vengti korupcinio elgesio (atitinkamai, 60 % ir 82.7 %). Be to, įvertinus mokinių nuomonę, matyti, kad pusė tyrime dalyvavusių mokinių pritaria mokytojų ir tėvų nuomonei, jog dėl antikorupcinio švietimo jie turėtų išmokti vengti korupcinio elgesio (50 %) (28 lentelė). Remiantis Chi-kvadrato kriterijaus rezultatais, galima teigti, kad tėvų, mokytojų ir mokinių nuomonės statistiškai reikšmingai skiriasi, nes korupcijos vertinimas skirtingose respondentų grupėse susijęs su jų asmenine patirtimi ($p < 0,001$) (26 lentelė). Galima teigti, kad mokytojai ir tėvai yra labiau linkę manyti, kad dėl antikorupcinio švietimo mokiniai/ vaikai turėtų išmokti vengti korupcinio elgesio. Mokiniams yra būdingos kelios nuomonės, nes nemaža dalis mokinių yra įsitikinę, kad antikorupcinis švietimas neturėjo jokios įtakos (47.6 %) (29 lentelė).

29 lentelė. Antikorupcinio švietimo poveikio vertinimai skirtingose tiriamųjų grupėse

Antikorupcinio švietimo poveikis vaikams	Mokiniai	Mokytojai	Tėvai	Iš viso	χ^2; df; p
Antikorupcinio švietimo paveiktas Jūsų vaikas turėtų pateisinti korupciją	2.4 (5)	0 (0)	0 (0)	0.9 (5)	$\chi^2 = 206.3$; df = 8; p = 0.001
Jis turėjo niekaip nepaveikti	47.6 (100)	6.2 (4)	4.2 (11)	21.5 (115)	
Jūsų vaikas, paveiktas antikorupcinio švietimo turėtų įgyti žinių apie korupcijos keliamą pavojų	0 (0)	29.2 (19)	13.1 (34)	9.9 (53)	
Paveikti antikorupcinio švietimo, mokiniai turėtų išmokyti vengti korupcinio elgesio	50 (105)	60 (39)	82.7 (215)	67.1 (359)	
Jūsų vaikai paveikti antikorupcinio švietimo, turėtų pradėti kovoti su korupcija	0 (0)	4.6 (3)	0 (0)	0.6 (3)	

Apibendrinant, galima teigti, kad mokytojai ir tėvai yra labiau susidūrę su tiesiogine korupcija nei mokiniai. Mokiniams yra labiau būdingas netiesioginis susidūrimas su korupcijos apraiškomis. Tyrimo metu nustatyta, kad mokiniai tolerantiškiausiai žiūri į nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti. Konservatyviausiai nusiteikę nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti atžvilgiu – mokytojai. Gauti rezultatai rodo, kad mokytojų ir tėvų nuomonė apie jų vaikų/ mokinių požiūrį į nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti išsiskyrė ir tėvai labiau nei mokytojai yra įsitikinę, kad jų vaikai/ mokiniai turėtų nepalaikyti nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti.

Dauguma mokinių, tėvų ir mokytojų kyšininkavimą supranta kaip korupciją. Dauguma tėvų ir mokytojų yra įsitikinę, kad jų vaikai/ mokiniai apie korupcines veikas turėtų sužinoti iš tėvų, ir, iš tiesų, dauguma mokinių apie minėtas veikas sužino pamokų metu arba tiesiogiai iš tėvų. Tai leidžia teigti, kad tėvų ir mokytojų nuomonės yra panašios, vertinant jų vaikų ir auklėtinių supratimą apie korupciją ir jos ypatumus.

Vertinant antikorupcinio švietimo vykdymo aspektus, vyrų ir moterų vertinimai yra

panašūs. Taip pat mokytojų vyrų ir moterų nuomonė apie antikorupcinio švietimo apraiškas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje yra tikslesnė – jie labiau apsisprendę nei mokiniai ir jų tėvai, nes ne mažiau nei pusė mokytojų nurodė pilietines akcijas kaip vieną iš antikorupcinio švietimo būdų. Tuo tarpu mokinių ir tėvų nuomonės pasiskirsčiusi pakankamai tolygiai, nes nėra dominuojančių antikorupcinio švietimo alternatyvų.

Dauguma berniukų ir mergaičių sutinka, kad kyšininkavimas ir papirkinėjimas bei neteisėtas lobizmas yra korupcijos požymiai. Tokia pati situacija stebima analizuojant skirtingo amžiaus mokinių vertinimus, nes tiriamųjų nuomonės, vertinant korupcijos veikas, skirtingose klasėse buvo panašios.

Mokytojai ir tėvai yra labiau susidūrę su tiesiogine korupcija nei mokiniai. Mokiniams yra labiau būdingas netiesioginis susidūrimas su korupcijos apraiškomis.

IŠVADOS

1. Korupcija siaurąja prasme turėtų būti suprantama kaip netinkamas valstybės tarnautojų arba kitų asmenų, kurie sprendžia visuomeninių klausimų likimą, elgesys. Plačiąja prasme aiškinama ne tik korupcija, bet ir korupcinės veikos. Pastebėtina tai, kad korupcinės veikos yra susijusios su kyšio reikalavimu, provokavimu duoti kyšį, jo priėmimu, pažadėjimu, siūlymu, pažadėjimu ar susitarimu jį priimti ar duoti. Korupcija turėtų būti pripažįstama kaip tiek viešajame (politinė, administracinė korupcija) sektoriuje, tiek privačiajame sektoriuje aptinkama sistema nusikalstamų veikų, kurios daro žalą valstybės ir piliečių interesams, kuomet asmenys daro korupcines veikas patys ar skatina asmenis, kurie dirba valstybinėje tarnyboje; siekiant gauti naudos sau ar kitiems asmenims. Tačiau šis elgesys ar elgesio skatinimas neatitinka viešosios tarnybos asmenims priskirtų įgaliojimų ar teisės aktuose numatytų elgesio standartų. Taigi korupcija turėtų būti suvokiama kaip socialinis reiškinys, pasireiškiantis sistema nusikalstamų veikų, kuomet privatieji interesai tenkinami pažeidžiant viešąjį interesą, pasinaudojant viešosios tarnybos įgaliojimais.

2. Antikorupcinis švietimas įgyvendinamas pareigūnų etikos kodeksais informuojant apie pareigūnų antikorupcinį elgesį, žiniasklaidos skleidžiamais antikorupciniais signalais, antikorupcinių institucijų veikla ir švietimo įstaigų vykdomu antikorupciniu švietimu bei ugdymu. Apžvelgus antikorupcinio švietimo teisinį reguliavimą, pastebima tai, kad Lietuvos Respublikos švietimo reglamentavime yra nustatytas neaiškus, todėl ir netinkamas vertybių, nukreiptų į korupcijos prevenciją, prioritetizavimas. Nors įstatymais dauguma korupcijos reiškinių yra draudžiami, tačiau trūksta antikorupcinio švietimo vertybinio kryptingumo teisiniuose ir strateginiuose dokumentuose. Juose trūksta aiškaus nurodymo, kad iškilus klausimui dėl korupcinio reiškinių vertinimo, neabejotinai būtų pasirenkamos kolektyvinės vertybės, o ne pragmatiškesnės vertybės, liečiančios tik asmenį ar artimos aplinkos asmenų grupę. Pokomunistinės šalys vis dar kovoja su korupcija, keliančia rimtų problemų šių šalių valstybiniam vystymuisi, teisės aktų taikymui, švietimo sistemų tobulinimui ir kitiems korupcijos pažeidžiamiems dalykams. Europos Sąjungoje korupcija išlieka rimta problema, su kuria kovojama tobulinant šalių narių antikorupcinių teisės aktų bazę, remiant tarptautinius projektus bent jau Europos Sąjungos rėmuose. Pastebima, kad tokiose skirtingų padėčių geografiniu atžvilgiu šalyse, kaip Ugandoje, Armėnijoje ir Austrijoje yra skirtingas korupcijos lygis ir korupcijos suvokimas, taikomi skirtingi kovos su korupcija, antikorupcinio švietimo taikymo būdai. Štai Armėnijoje vien tik teisės aktų kovos su korupcija srityje priėmimas nepadeda reikšmingai kovoti su korupcija. Tačiau kovos su

korupcija išviešinimas, valdžios valdomų lėšų asignavimų išviešinimas, kaip antai buvo taikoma Ugandoje, prisideda prie korupcijos lygio mažinimo. Tokie Austrijos mokyklose vykdomi antikorupciniai projektai, kuomet yra dirbama tiesiogiai su jaunuoliais, ugdant jų antikorupcines vertybes, yra veiksmingi ir galėtų būti pritaikomi Lietuvoje.

3. 2003 – 2015 m. antikorupcinis švietimas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose buvo įgyvendinamas daugiau formaliuoju švietimu nei neformaliuoju. Tai parodo projekto iniciatorių, vykdytojų pastangas kovoti su korupcija, veikiant mokinių vertybines nuostatas, formuojant nepakantumą korupcijos apraiškoms. Tačiau vis dėlto 2015 m. buvo pasigendama ryškesnės kovos su korupcija inicijuojant projektus, metodinės veiklos konkursus. Pastebėtina tai, kad mokiniai mokomi atpažinti korupcijos atmainas, kovoti su korupcija tik dalykuose, kurie nėra privalomi visiems mokiniams be išimties. Todėl ne visus mokinius bendrojo ugdymo mokyklose pasiekia antikorupcinis švietimas.

4. Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos mokytojai ir tėvai yra labiau susidūrę su tiesiogine korupcija nei mokiniai. Mokiniais yra būdingesnis netiesioginis susidūrimas su korupcijos apraiškomis. Tyrimo metu nustatyta, kad mokiniai tolerantiškiausiai žiūri į nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti. Konservatyviausiai nusiteikę nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti atžvilgiu mokytojai. Gauti rezultatai rodo, kad mokytojų ir tėvų nuomonė apie jų vaikų/ mokinių požiūrį į nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti išsiskyrė ir tėvai labiau nei mokytojai yra įsitikinę, kad jų vaikai turėtų nepalaikyti nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti. Dauguma mokinių, tėvų ir mokytojų kyšininkavimą supranta kaip korupciją. Dauguma tėvų ir mokytojų yra įsitikinę, kad jų vaikai/ mokiniai apie korupcines veikas turėtų sužinoti iš tėvų ir, iš tiesų, dauguma mokinių apie minėtas veikas sužino pamokų metu arba tiesiogiai iš tėvų. Tai leidžia teigti, kad tėvų ir mokytojų nuomonės yra panašios, vertinant jų vaikų ir auklėtinių supratimą apie korupciją ir jos ypatumus. Vertinant antikorupcinio švietimo vykdymo aspektus, vyrų ir moterų vertinimai yra panašūs. Taip pat mokytojų vyrų ir moterų nuomonė apie antikorupcinio švietimo apraiškas gimnazijoje yra tikslesnė – jie labiau apsisprendę nei mokiniai ir jų tėvai, nes ne mažiau nei pusė mokytojų nurodė pilietines akcijas kaip vieną iš antikorupcinio švietimo būdų. Tuo tarpu mokinių ir tėvų nuomonės pasiskirsčiusios pakankamai tolygiai, nes nėra dominuojančių antikorupcinio švietimo alternatyvų. Dauguma berniukų ir mergaičių sutinka, kad kyšininkavimas ir papirkinėjimas bei neteisėtas lobizmas yra korupcijos požymiai. Tokia pati situacija stebima analizuojant ir skirtingo amžiaus mokinių vertinimus, nes tiriamųjų nuomonės, vertinant korupcijos veikas, skirtingose klasėse buvo panašios.

REKOMENDACIJOS

Kadangi, remiantis tyrimo duomenimis, Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos mokiniai toleruoja nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti reiškinį labiau nei mokytojai ir mokinių tėvai, būtina mažinti Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos mokinių toleravimą nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti toleravimo tarp mokinių reiškinį. Kovoiant su nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti reiškinio reikalinga kova visų suinteresuotų subjektų ir visos įmanomos priemonės. Aptariant visus suinteresuotus subjektus, su nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti reiškinio turėtų kovoti tiek mokytojai, tiek mokinių tėvai, tiek ir patys mokiniai. Tam tikslui yra reikalingas kompleksas priemonių:

- 1) asmeniniai pokalbiai su mokiniais;
- 2) grupinės diskusijos,
- 3) debatai tarp mokinių,
- 4) kūrybiniai konkursai,
- 5) audiovizualinės priemonės,
- 6) skaitomosios priemonės,
- 7) drausminamosios ir skatinamosios priemonės.

Kovoiant su nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti reiškinio, reikalinga mokiniams ugdyti gebėjimus:

- 1) identifikuoti nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti,
- 2) paaiškinti nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti daromą žalą,
- 3) atskleisti šio reiškinio sąsajas su korupcija,
- 4) pateikti kovos su nusirašinėjimu ir davimu nusirašyti būdus,
- 5) organizuoti ir taikyti drausminamąsias ir skatinamąsias priemones pastebėjus nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti artimoje aplinkoje.

Pirmiausiai siūlytina tėvams užsiimti vaikų ugdymu. Kadangi tėvai mažiau toleruoja nusirašinėjimo reiškinį, todėl mokinių tėvams siūlytina pasikalbėti su savo vaikais mokiniais apie nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti daromą žalą, šio reiškinio sąsajas su korupcija.

Privalomųjų dalykų mokytojams siūlytina:

- 1) skirti laiko pamokų ar ne pamokų metu suorganizuoti diskusiją apie nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti.
- 2) vietoje įprastų namų darbų užduoti paruošti atmintinę apie nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti;
- 3) pamokų ar ne pamokų metu siūlytina parodyti meninį ar dokumentinį filmą nusirašinėjimo ar davimo nusirašyti tematika;

4) suorganizuoti kūrybinį konkursą, kuriame būtų apdovanojamas geriausios drausminamosios ir skatinamosios priemonės kovoje su nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti reiškiniu, dalyvius ir laimėtojus skatinant aukščiausiais balais ar kitokiomis skatinimo priemonėmis.

Siūlytina, kad istorijos mokytojai užduotų mokiniams pasiruošti papasakoti apie nusirašinėjimo ir nusirašyti galimą privedimą prie korupcinių reiškinių.

Siūlytina, kad lietuvių kalbos mokytojai užduotų pamokų metu ar namų darbams parašyti rašinius, kurių temos būtų „Kaip aš suprantu nusirašinėjimą ir davimą nusirašyti?“, „Kuo nusirašinėjimas ir davimas nusirašyti traukia ir kuo jis žalingas?“, „Kaip gali davimas nusirašyti ir nusirašinėjimas privesti prie korupcijos?“, „Kaip mes, mokiniai, galime kovoti su nusirašinėjimu ir davimu nusirašyti?“, „Kaip mes, mokiniai, galime būti skatinami nenusirašinėti ir neduoti nusirašyti ir galime būti drausminami?“.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Abaroa, R. M., Klitgaard, R., Parris, H. L.. Korumpuoti miestai. Vilnius: Eugrimas, 2005.
2. Ališauskienė R., Dobryninas A., Žilinskienė L. Lietuvos korupcijos žemėlapis 2001 – 2004. Vilnius: Eugrimas, 2005.
3. Atesoglu L.; Ozdikmenli I. Corruption and governance: contradictory or complementary? 2011.
<<http://idec.gr/iier/new/CORRUPTION%20CONFERENCE/Corruption%20and%20Governance-%20Levent%20Atesoglu%20%20-%20Ilkim%20Ozdikmenli.pdf>> >
[žiūrėta 2014-11-15].
4. Bartkienė, E. Nomenklatūrinio valdymo ir korupcijos sąsajų Lietuvoje istorinė analizė. Magistro darbas. Šiauliai, Šiaulių universitetas, 2011.
5. Baudžiamosios teisės konvencija// Valstybės žinios, 2002, Nr. 23-853.
6. Boeckmann, A. The Fight Against Global Corruption. Cham. Eng. News.. 83 (33), 2005.
7. Butkevičienė, E. Apklausų duomenų analizė. Seminaro medžiaga. Kaunas, 2011.
8. Demmke, Christoph, Moilainen Timo. Effectiveness of good governance and ethics in central administration: evaluating reform outcomes in the context of the financial crisis, *Study for the 57th Meeting of the Directors General responsible for Public Services in EU Member States and European Commission*, 2011.
9. Diaby A, Sylwester K. Corruption and Market Competition: Evidence from Post-Communist Countries. World Development [serial online]. February 2015;66:487-499. Available from: Business Source Complete, Ipswich, MA. Accessed January 15, 2015.
10. Dikčius, V. Marketingo tyrimai: teorija ir praktika. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2003.
11. Dikšaitis D. Korupcija – kas tai? // Po skėčiu. – Vilnius: Vaibra, 2007, Nr. 67, p. 4-7.
12. Dirginčienė, R. Ugdytas prieš korupciją Lietuvos mokykloje: geroji patirtis į pagalbą mokytojui. Konkurso „Lietuvos krištolas“ metodinė medžiaga. 2013. <
<http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.upc.smm.lt%2Fugdytas%2Fvidurinis%2Fre>

[komendacijos%2Ffailai%2Fantikorupcinis%2FKonkurso_Lietuvos_kristolas_2013_medziaga%2FR.Dirginciene_Ugdymas_pries_korupcija_Lietuvos_mokykloje_i_pagalba_mokytojui.pdf&ei=vmuVVIHTKcjaoPK1guAN&usg=AFQjCNEW_MJOzygmwdLLaBhT_bG8mI96xQ&sig2=sRz3qmku7udOtvG4Ol8irg&bvm=bv.82001339,d.d2s](http://www.komendacijos%2Ffailai%2Fantikorupcinis%2FKonkurso_Lietuvos_kristolas_2013_medziaga%2FR.Dirginciene_Ugdymas_pries_korupcija_Lietuvos_mokykloje_i_pagalba_mokytojui.pdf&ei=vmuVVIHTKcjaoPK1guAN&usg=AFQjCNEW_MJOzygmwdLLaBhT_bG8mI96xQ&sig2=sRz3qmku7udOtvG4Ol8irg&bvm=bv.82001339,d.d2s)>. [žiūrėta 2014-11-14].

13. Dobryninas, A. Lithuania's anti-corruption policy: between the „West“ and the „East“// European journal on criminal policy and research : Kluwer Academic Publishers. ISSN 0928-1371. 2005, vol. 11, no. 1.

14. Drakšienė, A.; Michailovič, I. Kriminologijos žinynas. Vilnius: Eugrimas, 2008.

15. Europos Komisija. ES kovos su korupcija ataskaita. Komisijos ataskaita tarybai ir Europos Parlamentui. Briuselis, 2014.

16. Gavelytė, I. 2006. Kyšininkavimo prevencija ir kontrolė. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas.

17. Gutauskas A., Ragauskas P., Stračinskienė L. ir kt. Skaidrios savivaldos link. Vilnius: Firidas, 2005.

18. Heidenheimer, A.; Johnston M. Political Corruption. Concepts & Contexts. Third Edition. New Brunswick and London: Transaction Publishers, 2002.

19. Arnold Heidenheimer, Michael Johnston, V. LeVine (ed). Political Corruption: A Handbook. New Brunswick: Transaction Publishers.

20. Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos // Valstybės žinios. 2002, Nr. 126-57.

21. Gaižauskaitė, I ir Mikėnė, S. Socialinių tyrimų metodai: apklausa. Mykolo Romerio universitetas, 2014.

22. Global Corruption Report. Special Focus: Political Corruption. Transparency International. London: Pluto Press, 2004.

23. Harutyun, A. Cases of Corruption and its Prevention in Armenia's Education System. Armenia, 2012
http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.nupi.no%2Fcontent%2Fdownload%2F284207%2F992461%2Ffile%2FCases%2520of%2520Corruption%2520and%2520its%2520Prevention%2520in%2520Armenia%25E2%2580%2599s%2520Education%2520System%2C%2520Aleksanyan%2520H..pdf&ei=saqVVKHPLc_3aumfgJgK&usg=AFQjCNE51H4UEp8zKnnZ5-QM78egyYFw6A&sig2=SkLOp63X-Mi52CyvyLvkAA&bvm=bv.82001339,d.d2s [žiūrėta 2014-11-15].

24. Heidenheimer, Arnold, Johnston, Michael. Terms, Concepts, and Definitions. Political Corruption. Concepts & Contexts. Third Edition. New Brunswick and London: Transaction Publishers, 2002.
25. Heidenheimer, Arnold. Perspectives on the Perception of Corruption. in Arnold Heidenheimer, Michael Johnston (ed.). Political Corruption. Concepts & Contexts. Third Edition. New Brunswick and London: Transaction Publishers. 2002.
26. Hubbard, O. Putting the Power of Transparency Context: Information's Role in Reducing Corruption in Uganda's Education Sector. Center for Global Development, 2007.
<http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0C DIQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.cgdev.org%2Ffiles%2F15050_file_Uganda.pdf&ei=MqOVVMioDsvxaqisgIgJ&usg=AFQjCNFjHGnJPTVDBuh4DFn_rHUMLEgTpA&sig2=YxLXa8_62Hhm-Cd9JoJlGg> [žiūrėta 2014-11-15].
27. Antikorupcinis ugdymas aukštojoje mokykloje. Vilnius, Garnelis, 2005.
28. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją // Valstybės žinios, 2006, Nr. 136-5145.
29. Justickis, V. Kriminologija. Vilnius, 2001.
30. Kardelis, K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Lucijus, 2007.
31. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Kaunas, 2002.
32. Klitgaard, R.; ir kt.. Korumpuoti miestai. Praktinis korupcijos gydymo ir prevencijos vadovas, Vilnius, 2005.
33. Klitgaard, Robert, Maclean-Abaroa, Ronald, Parnis, H. Lindsey. Corrupt Cities. A practical guide to cure and prevention. California: Institute for Contemporary Studies. 2000.
34. Koger, M. Anti-Corruption Training for Students of 14-18 Years. 12th OFCN Training Seminar. 2013. <
http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCcQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fanti_fraud%2Fdocuments%2Fanti-fraud-communicators-network-seminars%2F2013%2Fmartina_koger.pdf&ei=xbeVVLL1LcfLaJzigNgE&usg=AFQjCNHrquDlZY8S0rZ4z0nKKiVt--4RnA&sig2=FOpnP7I0l7DKKjj1lgs6eg&bvm=bv.82001339,d.d2s> [žiūrėta 2014-11-15].

35. Lietuvių kalbos institutas. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. < <http://dz.lki.lt/search/> >. 2012-2013.
36. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mažiau reguliavimų – mažiau korupcijos: užsienio valstybių patirtis, 2010.
37. Dobryninas, A. Korupcijos apraiškos šalies mastu atrinktose apskrityse ir jose esančiose savivaldybėse. “Transparency International” Lietuvos skyrius. Vilnius, 2004.
38. Kavolis, V. Pasitikėjimo problema. Pergalės ir atsitraukimai. Tradicijos metmenys.
39. Krutinytė, G. Antikorupcinės sistemos kūrimas aukštojoje mokykloje. Mokslas ir studijos 2013: Teorija ir praktika. 2013. <http://www.slk.lt/studentu-konferencijos/2013/content.htm> [žiūrėta 2015-05-13].
40. Lamanuskas.V. Degraduojančio švietimo doktrina: tarp mitų ir tikrovės// Švietimo dimensijos. Vilnius: Ciklonas, 2006.
41. Lambsdorff, Johann Graf. How Corruption in Government Affects Public Welfare. A Review of Theories. Gottingen: Center for Globalization and Europeanization of the Economy, 2001.
42. Lazdijų M. Gustaičio gimnazija. 2014. < <http://lmgg.ucoz.com/index/0-13> > [žiūrėta 2014-11-15].
43. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas// Valstybės žinios, 2002, Nr. 57-2297.
44. Lietuvos banko valdybos 2005 m. sausio 13 d. nutarimas Nr. 5 „Dėl Lietuvos banko tarnautojų etikos kodekso“//
45. Lietuvos banko valdybos 2004 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 175 „Dėl Lietuvos banko valdybos etikos kodekso“//
46. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas// Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
47. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymas „Dėl Lietuvos prokurorų etikos kodekso ir prokurorų etikos komisijos veiklos nuostatų patvirtinimo“.
http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.prokuraturos.lt%2FLinkClick.aspx%3Ffileticket%3DqUhjv7d65Ik%3D%26tabid%3D212&ei=quOVVO-cFozfatHWgsgC&usg=AFQjCNGNk26wczP6m0dTuuMGl_dvsMXreQ&sig2=if1kz_zcbsbBfbxsXhlC_Mw&bvm=bv.82001339,d.d2s [žiūrėta 2014-11-15].

48. Lietuvos Respublikos Generalinio komisaro 2004 m. liepos 16 d. įsakymas Nr. V-347 „Dėl Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“. <http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.policija.lt%2Fget.php%3Ff.3272&ei=0OOVVIzVMInWarP5gsgK&usg=AFQjCNHBRMu0dWwEn3tKOP50Aa4xYSHFQQ&sig2=sDVErG3WnrCzjChH-2RsdQ&bvm=bv.82001339,d.d2s> [žiūrėta 2014-11-15].
49. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2005 m. gegužės 9 d. įsakymas Nr. V-561 „Dėl Lietuvos karių etikos kodekso patvirtinimo“. http://www.vtek.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=350 < [žiūrėta 2014-11-15].
50. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Žin., 2002, Nr. 45-1708.
51. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 4 d. nutarimas Nr. 1059 „Nacionalinė kovos su korupcija strategijos“ // Žin., 2001, Nr. 77-2702.
52. Lietuvos Respublikos savivaldybės kontrolės ir audito institucijos valstybės tarnautojų tarnybinės etikos kodeksas/. < <http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCwQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.rokiskis.lt%2Fdownload%2F2891%2Ftarnybinės%2520etikos%2520kodeksas.doc&ei=9OOVVI6eJsYaryVgrgO&usg=AFQjCNGdtrUpwvN0ilT8-8D7vmCjFjhj8Q&sig2=7NXuQizAPtcP3KH0PwsvYQ&bvm=bv.82001339,d.d2s> > [žiūrėta 2014-11-15].
53. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 „Dėl valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių“// Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2656.
54. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. vasario 7 d. įsakymas „Dėl aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų etikos taisyklių patvirtinimo“// http://www.vtek.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=350 > [žiūrėta 2014-11-15].
55. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. balandžio 1 d. įsakymas Nr. 83 „Dėl Lietuvos antstolių rūmų įstatų ir antstolių profesinės etikos kodekso patvirtinimo“// http://www.vtek.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=350 > [žiūrėta 2014-11-15].

56. Lietuvos Respublikos valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2005 m. liepos 25 d. įsakymu patvirtintas valstybinės mokesčių inspekcijos valstybės tarnautojo elgesio kodeksas// <http://www.vtek.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=350> [žiūrėta 2014-11-15].
57. Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodeksas// Valstybės žinios, 2006, Nr. 102-3938.
58. Lietuvos Respublikos vyriausybės 1999 m. sausio 22 d. nutarimas Nr. 62 „Dėl organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencijos programos“// Valstybės žinios, 1999, Nr. 10-220.
59. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2002 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. IX – 711 „Dėl Nacionalinės kovos su korupcija 2011-2014 metų programos patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2002, Nr. 10-355.
60. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr.57-2297.
61. Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymas // Valstybės žinios, 1990, Nr. 29-692.
62. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba // Valstybės žinios, 2000, Nr. 41-1162.
63. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2013 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. V-116 patvirtintas Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareigūnų tarnybinės etikos kodeksas // <<http://www.vkontrolė.lt/page.aspx?id=388>> [žiūrėta 2014-11-15].
64. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. 2-232 patvirtintas Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų elgesio kodeksas// http://www.stt.lt/files/73_doc_file_1_180442.pdf.
65. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba. Vilnius. 2014. <<http://www.stt.lt/lt/menu/antikorupcinis-svietimas/>> [žiūrėta 2014-08-04].
66. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Nacionalinės kovos su korupcija 2011-2014 metų programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2002, Nr. 10-355.
67. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba. Vilnius. <<http://www.stt.lt/lt/menu/antikorupcinis-svietimas/>> [žiūrėta 2014-11-15].
68. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-09-04 nutarimas Nr. 1059 „Dėl

nacionalinė kovos su korupcija strategijos“ // Valstybės žinios, 2001, Nr. 77-2702.

69. Lietuvos Respublikos Vyriausybės „Dėl nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 m. programos patvirtinimo“// TAR, 2015, Nr. 3856.

70. Dobryninas, A. Lietuvos korupcijos žemėlapis. “Transparency International” Lietuvos skyrius. Vilnius, 2004.

71. Karklins, R. The System Made me Do it Corruption in Post-Communist Societies. New York Sharpe, 2005.

72. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija šiuolaikinių didaktikų centras. Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje. Metodinė priemonė. Vilnius, 2005.

73. Liukinevičienė L.; Krutinytė G. Anti-corruption System in a Higher Education Institution in the Context of Good Governance// Socialiniai tyrimai, 2014, Nr. 1 (34), p. 5-20.

74. Michailovič, I. Korupcija pagal Europos Sąjungos dokumentus ir kai kurie Lietuvos baudžiamojo teisinio reglamentavimo aspektai // Teisė, 2001, Nr. 550.;

75. Mikulėnienė, D. Kalbos patarimai. Kn. 4: Leksika: 1. Skolinių vartojimas (svetimybės, tarptautiniai žodžiai). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2013.

76. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr.1B-888 „Lietuvos Respublikos muitinės pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2007, Nr. 1-45.

77. Michael, B. The Rapid Rise of the Anticorruption Industry”. Local Governance Brief. Policy Journal of the Local Government and Public Service Reform Initiative. 2004.

78. Modern Didactics Centre. Anti-Corruption Education at School. Methodical material for general and higher education schools. 2006.

79. Nacionalinės kovos su korupcija 2011-2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas ir jo vykdymo iki 2012 m. gruodžio 31 d. ataskaita.

80. Nye, Joseph S. „Corruption and Political Development: A Cost Benefit Analysis“ in Arnold Heidenheimer, Michael Johnston, V. LeVine (ed). Political Corruption:A Handbook. New Brunswick: Transaction Publishers, 1989.

81. Palidauskaitė, J. 2010. Etika valstybės tarnyboje. Mokslinė monografija.. Kaunas: Technologija.

82. Palidauskaitė, Jolanta. Korupcijos ir atsakomybės problema viešojo administravimo sistemoje // Viešoji politika ir administravimas, Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2005, Nr. 13..
83. Palidauskaitė, J., Raudonienė, A. Antikorupcinės kultūros gairės Lietuvoje // Kultūrologija: kultūros savitumas ir universalumas. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2004, p. 55 – 76.
84. Palidauskaitė J.; Vaisvalavičiūtė A. Antikorupcinio švietimo Lietuvoje svarba. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Šiaulių universitetas: Šiaulių universiteto leidykla, 2005, p. 287-291.
85. Penkauskienė, D. (Sud.). Korupcija aukštosiose mokyklose: požūriai, problemos, sprendimo galimybės. Vilnius: Garnelis, 2005.
86. Piliponytė, J. Korupcijos konstravimas: pokomunistinių šalių praktika. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2006.
87. Piliponytė, J. Korupcijos fenomenas. Antikorupcinis ugdymas aukštojoje mokykloje, 2005.
88. Piliponytė, J. Korupcija: teoriniai bandymai apibrėžti ir paaiškinti// Sociologija, Mintis ir veiksmas, 2004.
89. Algimantas Jankauskas (at. Redaktorius) ir kt. Politikos mokslų enciklopedinis žodynas . Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007.
90. Pope, J. TI Source Book. Confronting Corruption: The Elements of a National Integrity System. Germany: Transparency International, 2000.
91. Porta, D., Vannucci, A. Corrupt Exchanges, Actors, Resources, and Mechanisms of Political Corruption. New York: Aldine de Gruyter, 1999.
92. Prakapas, R. Antikorupcinis švietimas kaip teisinio švietimo dalis // Atsparumas korupcijai. Ar galima to išmokyti? : konferencija : Lietuvos Respublikos Seimas, Gruodžio 9 d. [elektroninis išteklius]. Vilnius : Lietuvos Respublikos Seimas, 2011.
93. Prakapas, R. Formalusis teisinis ugdymas aukštosiose mokyklose // Teisinio švietimo aktualijos ir perspektyvos : Respublikinė mokslinė – praktinė konferencija, 2011 gegužės 26 d. [elektroninis išteklius] / Mykolo Romerio universitetas. Vilnius : [Mykolo Romerio universitetas], 2011.
94. Pruskus, V. Korupcija švietime: atsiradimo priežastys ir raiškos formos// Santalka. Edukologija, 2007, T. 15, nr. 2.
<http://www.cpe.vgtu.lt/index.php/cpe/article/viewFile/coactivity.2007.15/pdf> .
95. Rupinskienė, D. Moksleiviai prieš korupciją//Šilelis, 2005.

96. Ruškus, J. ir kt. Kooperuotų studijų metodo veiksmingumo vertinimo tyrimas. Šiauliai, 2008.
97. Scott, J. Comparative Political Corruption. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1972.
98. Specialiųjų tyrimų tarnyba. Raštas Nr. 4-01-1293. 2013-02-25, 2013.
99. Švietimas prieš korupciją. 2004. <<http://www.sdcentras.lt/antikorupcija/bl.htm>>[žiūrėta 2014-11-15].
100. Šiuolaikinių didaktikų centras. Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje. Metodinė priemonė. Vilnius, 2005.
101. Stasiukevičiūtė E., Vonžodaitė R. Korupcijos samprata, priežastys ir pasekmės. Kaunas: Kauno kolegija, 2012.
102. Šatienė, G. Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
103. Šatienė, G. Korupcijos kriminalistinis apibūdinimas// Jurisprudencija, 2005, t. 65(57); p. 113-121.
104. Švietimo ir mokslo ministerija. Raštas Nr. SR-717. 2012-02-10. 2012.
105. Švietimo ir mokslo ministerija. Raštas Nr. 4-01-2706. 2013-04-30, 2013.
106. Tamošiūnas, T. Korupcija Lietuvos aukštosiose mokyklose: požūriai, problemos, sprendimo galimybės. Antikorupcinis ugdymas aukštojoje mokykloje.
107. Tidikis, R. Socialinių tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
108. Transparency International Lietuvos skyrius. Pasaulio korupcijos barometras. 2013.
109. USAID. Anticorruption Strategy. 2005.
110. Vaisvalavičiūtė, A. Antikorupcinis švietimas: Lietuvos atvejis. Viešoji politika ir administravimas. 2007, Nr. 21. ISSN 1648-2603.
111. Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 10, Vilnius, 2006.
112. VŠĮ „Antikorupcijos švietimo centras“. Antikorupcijos švietimo centro gebėjimų įgyvendinti korupcijos prevencijos programas stiprinimas. Programų dokumentai Paraiška. 2013. <http://www.cpva.lt/lt/dokumentai/projektu-dokumentai/437/p90.html>
113. Švietimas prieš korupciją. 2004. <<http://www.sdcentras.lt/antikorupcija/bl.htm>> [žiūrėta 2014-11-15].
114. UAB „Vilmorus“. Lietuvos korupcijos žemėlapis. 2011 m. liepa-

rugpjūtis. http://www.stt.lt/documents/soc_tyrimai/Korupcijos_zemelapis.pdf

115. Vasiljevienė, N. *Organizacijų etika: institucinės etikos vadybos sistemos*. Vilnius, 2006.

116. Veličkienė, A.T. *Ratio scripta: lotyniški teisės ir bendrosios kultūros frazeologizmai, apibrėžimai, terminai*. Vilnius: Justitia, 2003.

117. Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 10, Vilnius, 2006.

118. Visuotinio teisėjų susirinkimo 2006 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. 12 P-8 patvirtintas „Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas“. <http://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teismu-savivalda-teiseju-etikos-ir-drausmes-komisija/teismu-savivalda-teiseju-etikos-ir-drausmes-komisija-apie> [žiūrėta 2014-11-15].

SANTRAUKA

Šio magistro baigiamojo darbo „Antikorupcinis švietimas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje“ keliamas tikslas – atskleisti antikorupcinio švietimo Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje ypatumus. Pirmajame skyriuje – nagrinėjami antikorupcinio švietimo Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje teoriniai aspektai per antikorupcinį švietimą kovos su korupcija kontekste, kova su korupcija švietimo srityje užsienio šalyse, antikorupcinis švietimas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose.

Antrajame darbo skyriuje pateikiamas antikorupcinio švietimo Motiejaus Gustaičio gimnazijoje įvertinimo tyrimas. Empirinio tyrimo metodas – anketinė apklausa. Duomenų analizei naudoti statistiniai duomenų apdorojimo metodai. Atrenkant respondentus, pasirinktas empirinio tyrimo būdas – paprastoji atsitiktinė imtis, kai visi tiriamos populiacijos elementai turi tikimybę pakliūti į imtį. Tyrimo populiaciją sudaro Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos 9 – 12 klasių mokiniai, jų tėvai, gimnazijos mokytojai. Tyrime dalyvavo 535 respondentai, iš kurių 210 (39,25 proc.) buvo mokiniai, 65 (12,14 proc.) – mokytojai ir 260 (48,59 proc.) mokinių tėvų.

Empirinio tyrimo rezultatai parodė, kad Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijos mokiniai korupciją prilygina kyšininkavimui. Be to mokinių toleravimo lygis nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti reiškiniui yra didesnis nei šios gimnazijos mokytojų ir mokinių tėvų. Kadangi toks toleravimo lygis ilgainiui veda prie korupcijos apraiškų toleravimo, siūlytina šioje gimnazijoje kovoti su šia problema kompleksinėmis priemonėmis.

Raktiniai žodžiai: korupcijos samprata, antikorupcinis švietimas

SUMMARY

This master's thesis „Anticorruptional education in Lazdijų Motiejaus Gustaicio gymnasium“ is to reveal anti-corruption education in Lazdijų Motiejaus Gustaicio gymnasium. First section covers anti-corruption education in Lazdijų Motiejaus Gustaicio gymnasium theoretical aspects through anti-corruption education in the context of fight against corruption, fight against corruption in area of education in foreign countries, anti-corruption education in Lithuanian high schools.

Second section includes the rating research of anticorruptional education in Motiejaus Gustaicio gymnasium. The method of empirical research – survey by questionnaire. There are used statistical methods as kind of data processing methods in order to analyse data. In sorting respondents was chosen empirical research mode – the simple random range, in which all elements of researched population have chance to get in this range. This research's population consists of Lazdijų Motiejaus Gustaicio gymnasium 9-12-th grade pupils, their parents and teachers of gymnasium. In the research participated 535 respondents, who 210 (39,25 percent) are pupils, 65 (12,14 percent) are teachers and 260 (48,59 percent) are parents.

The results of empirical research have shown that Lazdijų Motiejaus Gustaicio gymnasium's pupils bribery equates to corruption. To the addition, pupils tolerance of cheating and giving transcribe phenomenon is larger, than tolerance of this phenomenon by this gymnasium teachers' and pupils parents'. Supposing that this level of tolerance in meantime gets to corruption's shapes tolerance, it is proposed to fight against this phenomenon in this gymnasium, requiring complex of remedies.

Keywords: *concept of corruption, anti-corruption education*

PRIEDAI

Priedas Nr. 1. Apklausos anketa (mokiniams)

Gerb. Mokiny,

Aš, Mykolo Romerio universiteto studentė Gitana Rudinskienė, atlieku tyrimą, kurio tikslas – nustatyti antikorupcinio švietimo realijas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje. Maloniai kviečiu dalyvauti apklausoje ir atsakyti į anketoje pateiktus klausimus. Jums tinkantį ar Jūsų nuomonę labiausiai atitinkantį (-čius) atsakymo variantą (-us) pažymėkite X arba įrašykite savo atsakymo variantą prie „kita“. Anketa yra visiškai anoniminė. Gauti tyrimo duomenys bus naudojami tik baigiamojo magistro darbo rašymui.

1. Kokia Jūsų lytis? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Vyras
- ☐ Moteris

2. Kurioje klasėje mokotės? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ 9 kl. (I) ☐ 10 kl. (II) ☐ 11 kl. (III) ☐ 12 kl. (IV)

3. Kokias veiklas suprantate kaip korupciją? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Kyšininkavimą ir papirkinėjimą.
- ☐ Tarnybinės padėties naudojimą artimiesiems, giminėms proteguoti (nepotizmas).
- ☐ Saugojimąsi nuo kitų šalių konkurencijos (protekcionizmas).
- ☐ Priklausomybę nuo globėjo, kuomet į visuomeninę tarnybą priimami globėjo klientai (klientelizmas).
- ☐ Įstatymus pažeidžiančią veiklą interesų grupių, naudingų tik vienai interesų grupei, procesą (neteisėtas lobizmas).
- ☐ Teisės aktus pažeidžiantį viešojo sektoriaus funkcijų, paslaugų ar turto perdavimą privačiajam sektoriui (neteisėta privatizacija).
- ☐ Smulkių dovanų ar paslaugų teikimą už viešųjų gėrybių geresnį ar prioritetinį suteikimą.
- ☐ Nesąžiningumą (pavyzdžiui, nusirašinėjimo reiškinį).
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Nežinau, kas yra korupcija.

4. Iš kur Jūs sužinojote apie aukščiau pateiktas korupcines veiklas? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Šioje gimnazijoje, veikloje po pamokų.
- ☐ Šioje gimnazijoje, pamokų metu.
- ☐ Tiesiogiai iš tėvų.
- ☐ Tiesiogiai iš draugų.
- ☐ Iš kitur (įrašykite)_____.
- ☐ Nežinau nieko apie tai.

5. Ką iš žemiau pateiktųjų formuluočių pripažįstate korupcijos požymiais? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Viešojo intereso pažeidimas.
- ☐ Viešojo intereso pažeidimas.
- ☐ Pasinaudojimas dominuojančia padėtimi.
- ☐ Lengvesnis gėrybių gavimas visuomenės sąskaita.
- ☐ Socialinių tinklų ardymas.
- ☐ Prieštaravimas tarp teisės ir visuomenės tradicijų.
- ☐ Disbalansas tarp poreikių atsiradimo ir aprūpinimo produktais.
- ☐ Kita (įrašyti)_____.

6. Iš kur Jūs sužinojote apie požymius, apie kuriuos klausiama aukščiau? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Šioje gimnazijoje, veikloje po pamokų.
- ☐ Šioje gimnazijoje, pamokų metu.
- ☐ Tiesiogiai iš tėvų.
- ☐ Tiesiogiai iš draugų.
- ☐ Iš kitur (įrašykite)_____.
- ☐ Nežinau nieko apie tai.

7. Kada Jūsų gimnazijoje yra vykdomas antikorupcinis švietimas? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Pamokų metu.
- ☐ Veikloje po pamokų.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Nepastebiu, kad būtų vykdomas.

8. Įvertinkite žemiau pateiktus teiginius, pažymėdami X prie labiausiai tinkančio atsakymo kiekvienam teiginiui. Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą prie kiekvieno teiginio.

Teiginiai	Tikrai taip	Taip	Galbūt / nežinau	Ne	Tikrai ne	Neturiu pamokų
Užsienio kalbų pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Gamtos mokslų pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Dorinio ugdymo pamokų metu mokytojai siekia, jog kovotumėte prieš korupcijos formas, žinotumėte apie korupcijos ir profesinės veiklos nesuderinamumą, nustatytumėte įvairius korupcinio elgesio pasireiškimo būdus, atpažintumėte tai, koks mąstymas ir sprendimai gali privesti prie korupcijos.						
Dailės pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Ekonomikos pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Geografijos pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Informacinių technologijų pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Istorijos pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Kūno kultūros pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Lietuvių kalbos ir literatūros pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Klasės valandėlės metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Matematikos pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Muzikos pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						

Pilietinio ugdymo pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Psichologijos pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						
Technologijų/saugos pamokų metu mokytojai reikalauja, kad mokėtumėte atpažinti tai, kaip reiškiasi korupcija.						

9. Kokioje Jūsų gimnazijos veikloje po pamokų pastebite antikorupcinio švietimo apraiškas?

Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Specialiuose antikorupcijos renginiuose mūsų gimnazijoje, pvz.:(įrašykite).
- ☐ Būreliuose (.....(įrašykite)) mūsų gimnazijoje.
- ☐ Mokinių konferencijose mūsų gimnazijoje.
- ☐ Debatuose mūsų gimnazijoje.
- ☐ Pilietinėse akcijose mūsų gimnazijoje.
- ☐ Kita (įrašyti)_____
- ☐ Nepastebiu jokioje mūsų gimnazijos veikloje po pamokų.

10. Kokia Jūsų asmeninė patirtis dėl korupcijos? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Dalyvavau tiesiogiai vykstant korupcijos apraiškoms.
- ☐ Dalyvavau netiesiogiai korupcijos pasireiškimė.
- ☐ Nedalyvavau korupciniuose reiškiniuose.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.

11. Kokia Jūsų asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo ir/ar davimo nusirašyti? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Pritariu ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti.
- ☐ Palaikau nusirašinėjimą, bet nepalaikau davimo nusirašyti.
- ☐ Palaikau davimą nusirašyti, bet nepalaikau nusirašinėjimo.
- ☐ Nepalaikau nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

12. Kaip manote, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik imantis kyšį.
- ☐ Tik duodantis kyšį.

- ☐ Ir imantis kyši, ir duodantis kyši.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

13. Kaip manote, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik tas asmuo, kuris neteisėtai teikia viešąsias gėrybes.
- ☐ Tik tas asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu.
- ☐ Abu aukščiau nurodytieji asmenys.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

14. Kaip vertinate korupcinio pobūdžio veikas? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Daugiausiai kaip nusikaltimus.
- ☐ Daugiausiai kaip mažesnio pobūdžio pažeidimus (administracinės teisės pažeidimus).
- ☐ Daugiausiai kaip nesąžiningas veikas (neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos už jas).
- ☐ Daugiausiai kaip normalų reiškinį (korupcija pateisinama dėl aukštesnių vertybių pasiekimo ir sukūrimo).
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

15. Kaip antikorupcinis švietimas paveikė Jus asmeniškai? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Niekaip nepaveikė, nes jo nepatyrčiau antikorupcinio švietimo.
- ☐ Įgijau žinių apie korupcijos keliamą pavojų visuomenės gėriui ir valstybės saugumui, tačiau nesiėmiau jokių veiksmų prieš korupciją.
- ☐ Pradėjau kovoti su korupcija, gebu ir siekiu šalinti korupcijos pasireiškimą.
- ☐ Išmokau atpažinti tai, koks mąstymas ir sprendimai gali privesti prie korupcijos ir vengiu korupcinio elgesio.
- ☐ Pradėjau pateisinti korupciją.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.

Priedas Nr. 2. Apklausos anketa (mokinių tėvams)

Gerb. Mokinio Tėve (Mama),

aš, Mykolo Romerio universiteto studentė Gitana Rudinskienė, atlieku tyrimą, kurio tikslas – nustatyti antikorupcinio švietimo realijas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje. Maloniai kviečiu dalyvauti apklausoje ir atsakyti į anketoje pateiktus klausimus. Jums tinkantį ar Jūsų nuomonę labiausiai atitinkantį (-čius) atsakymo variantą (-us) pažymėkite X arba įrašykite savo atsakymo variantą prie „kita“. Anketa yra anoniminė. Gauti tyrimo duomenys bus naudojami tik baigiamajam magistro darbui rašyti.

1. Kokia Jūsų lytis? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Vyras
- ☐ Moteris

2. Kurioje gimnazijos klasėje Jūsų vaikas mokosi? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ 9 kl. (1 kl.);
- ☐ 10 kl. (2 kl.);
- ☐ 11 kl. (3 kl.);
- ☐ 12 kl. (4 kl.).

3. Kokias veikas suprantate kaip korupciją? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Kyšininkavimą ir papirkinėjimą.
- ☐ Tarnybinės padėties naudojimą artimiesiems, giminėms proteguoti (nepotizmą).
- ☐ Saugojimąsi nuo kitų šalių konkurencijos (protekcionizmą).
- ☐ Priklausomybę nuo globėjo, kuomet į visuomeninę tarnybą priimami globėjo klientai (klientelizmą).
- ☐ Įstatymus pažeidžiančią veiklą interesų grupių, naudingų tik vienai interesų grupei, procesą (neteisėtą lobizmą).
- ☐ Teisės aktus pažeidžiantį viešojo sektoriaus funkcijų, paslaugų ar turto perdavimą privačiajam sektoriui (neteisėtą privatizaciją).
- ☐ Smulkių dovanų ar paslaugų teikimą už viešųjų gėrybių geresnį ar prioritetinį suteikimą.
- ☐ Nesąžiningumą (pavyzdžiui, nusirašinėjimo reiškini).
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.
- ☐ Kita (įrašykite) _____.
- ☐ Nežinau, kas yra korupcija.

4. Kokias, Jūsų nuomone, veikas Jūsų vaikas (vaikai) turėtų suprasti kaip korupciją? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Kyšininkavimą ir papirkinėjimą.
- ☐ Tarnybinės padėties naudojimą artimiesiems, giminėms proteguoti (nepotizmą).
- ☐ Saugojimąsi nuo kitų šalių konkurencijos (protekcionizmą).
- ☐ Priklausomybę nuo globėjo, kuomet į visuomeninę tarnybą priimami globėjo klientai (klientelizmą).
- ☐ Įstatymus pažeidžiančią veiklą interesų grupių, naudingų tik vienai interesų grupei, procesą (neteisėtą lobizmą).
- ☐ Teisės aktus pažeidžiantį viešojo sektoriaus funkcijų, paslaugų ar turto perdavimą privačiajam sektoriui (neteisėtą privatizaciją).
- ☐ Smulkių dovanų ar paslaugų teikimą už viešųjų gėrybių geresnį ar prioritetinį suteikimą.
- ☐ Nesąžiningumą (pavyzdžiui, nusirašinėjimo reiškinį).
- ☐ Apskritai neturėti nuomonės apie tai.
- ☐ Kita (įrašykite) _____.
- ☐ Apskritai nežinoti, kas yra korupcija.

5. Iš kur, Jūsų nuomone, Jūsų vaikas (vaikai) turėtų sužinoti apie aukščiau pateiktas korupcines veikas? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Šioje gimnazijoje, veikloje po pamokų.
- ☐ Šioje gimnazijoje, pamokų metu.
- ☐ Tiesiogiai iš Jūsų (tėvų).
- ☐ Tiesiogiai iš draugų.
- ☐ Iš kitur (įrašykite)_____.
- ☐ Nežinau nieko apie tai.

6. Ką iš žemiau pateiktųjų formuluočių pripažįstate korupcijos požymiais? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Viešojo intereso pažeidimas.
- ☐ Pasinaudojimas dominuojančia padėtimi.
- ☐ Lengvesnis gėrybių gavimas visuomenės sąskaita.
- ☐ Socialinių tinklų ardymas.
- ☐ Prieštaravimas tarp teisės ir visuomenės tradicijų.
- ☐ Disbalansas tarp poreikių atsiradimo ir aprūpinimo produktais.
- ☐ Kita (įrašyti)_____.

7. Ką, Jūsų nuomone, iš žemiau pateiktųjų formuluočių Jūsų vaikas (vaikai) turėtų pripažinti korupcijos požymiais? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Viešojo intereso pažeidimas.
- ☐ Pasinaudojimas dominuojančia padėtimi.
- ☐ Lengvesnis gėrybių gavimas visuomenės sąskaita.
- ☐ Socialinių tinklų ardymas.
- ☐ Prieštaravimas tarp teisės ir visuomenės tradicijų.
- ☐ Disbalansas tarp poreikių atsiradimo ir aprūpinimo produktais.
- ☐ Kita (įrašyti)_____.

8. Iš kur, Jūsų nuomone, Jūsų vaikai turėtų sužinoti apie požymius, apie kuriuos klausiama aukščiau? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Šioje gimnazijoje, veikloje po pamokų.
- ☐ Šioje gimnazijoje, pamokų metu.
- ☐ Tiesiogiai iš Jūsų (tėvų).
- ☐ Tiesiogiai iš draugų.
- ☐ Iš kitur (įrašykite)_____.
- ☐ Nežinau nieko apie tai.

9. Kada, Jūsų manymu, Jūsų gimnazijoje yra vykdomas antikorupcinis švietimas? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Pamokų metu.
- ☐ Veikloje po pamokų.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Nepastebiu, kad būtų vykdomas.

10. Kokioje, Jūsų manymu, Jūsų vaiko (vaikų) gimnazijos veikloje po pamokų turėtų būti antikorupcinio švietimo apraiškų? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Specialiuose antikorupcijos renginiuose mūsų gimnazijoje, pvz.: _____ (įrašykite).
- ☐ Būreliuose (_____)(įrašykite) mūsų gimnazijoje.
- ☐ Mokinių konferencijose mūsų (mano) vaiko (vaikų) gimnazijoje.
- ☐ Debatuose mūsų (mano) vaiko (vaikų) gimnazijoje.
- ☐ Pilietinėse akcijose mūsų (mano) vaiko (vaikų) gimnazijoje.
- ☐ Kita (įrašyti)_____.
- ☐ Neturėtų būti jokioje mūsų (mano) vaiko (vaikų) gimnazijos veikloje po pamokų.

11. Kokia Jūsų asmeninė patirtis dėl korupcijos? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Dalyvavau tiesiogiai vykstant korupcijos apraiškoms.
- ☐ Dalyvavau netiesiogiai korupcijos pasireiškimė.
- ☐ Nedalyvavau korupciniuose reiškiniuose.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.

12. Kokia Jūsų asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo ir/ ar davimo nusirašyti? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Pritariu ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti.
- ☐ Palaikau nusirašinėjimą, bet nepalaikau davimo nusirašyti.
- ☐ Palaikau davimą nusirašyti, bet nepalaikau nusirašinėjimo.
- ☐ Nepalaikau nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

13. Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti Jūsų vaiko (vaikų) asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo ir/ar davimo nusirašyti? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Pritarti ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti.
- ☐ Palaikyti nusirašinėjimą, bet nepalaikyti davimo nusirašyti.
- ☐ Palaikyti davimą nusirašyti, bet nepalaikyti nusirašinėjimo.
- ☐ Nepalaikyti nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti.
- ☐ Neturėti nuomonės apie tai.

14. Kaip manote, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik imantis kyši.
- ☐ Tik duodantis kyši.
- ☐ Ir imantis kyši, ir duodantis kyši.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

15. Kaip, Jūsų nuomone, turėtų manyti Jūsų vaikas (vaikai), kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik imantis kyši.
- ☐ Tik duodantis kyši.
- ☐ Ir imantis kyši, ir duodantis kyši.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

16. Kaip manote, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik tas asmuo, kuris neteisėtai teikia viešąsias gėrybes.
- ☐ Tik tas asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu.
- ☐ Abu aukščiau nurodytieji asmenys.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

17. Kaip, Jūsų nuomone, turėtų manyti Jūsų vaikas (vaikai) dėl to, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik tas asmuo, kuris neteisėtai teikia viešąsias gėrybes.
- ☐ Tik tas asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu.
- ☐ Abu aukščiau nurodytieji asmenys.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturėti nuomonės apie tai.

18. Kaip vertinate korupcinio pobūdžio veikas? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Daugiausiai kaip nusikaltimus.
- ☐ Daugiausiai kaip mažesnio pobūdžio pažeidimus (administracinės teisės pažeidimus).
- ☐ Daugiausiai kaip nesąžiningas veikas (neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos už jas).
- ☐ Daugiausiai kaip normalų reiškinių (korupcija pateisinama dėl aukštesnių vertybių pasiekimo ir sukūrimo).
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

19. Kaip, Jūsų nuomone, Jūsų vaikas (vaikas) turėtų vertinti korupcinio pobūdžio veikas? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Daugiausiai kaip nusikaltimus.
- ☐ Daugiausiai kaip mažesnio pobūdžio pažeidimus (administracinės teisės pažeidimus).
- ☐ Daugiausiai kaip nesąžiningas veikas (neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos už jas).
- ☐ Daugiausiai kaip normalų reiškinių (korupcija pateisinama dėl aukštesnių vertybių pasiekimo ir sukūrimo).
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Neturėti nuomonės apie tai.

20. Kaip, Jūsų nuomone, antikorupcinis švietimas turėjo paveikti Jūsų vaiką (vaikus)? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Antikorupcinio švietimo paveiktas Jūsų vaikas (paveikti Jūsų vaikai) turėtų pateisinti korupciją.
- ☐ Jis turėjo niekaip nepaveikti.
- ☐ Jūsų vaikas, paveikti antikorupcinio švietimo (Jūsų vaikai, paveikti antikorupcinio švietimo), turėtų tiesiog įgyti žinių apie korupcijos keliamą pavojų visuomenės gėriui ir valstybės saugumui.
- ☐ Paveikti antikorupcinio švietimo, mokiniai turėtų išmokti vengti korupcinio elgesio.
- ☐ Jūsų vaikai, paveikti antikorupcinio švietimo (Jūsų vaikas, paveiktas antikorupcinio švietimo), turėtų pradėti kovoti su korupcija
- ☐ Kita (įrašykite) _____.

Priedas Nr. 3. Apklausos anketa (mokytojams)

Gerb. Mokytojau,

aš, Mykolo Romerio universiteto studentė Gitana Rudinskienė, atlieku tyrimą, kurio tikslas – nustatyti antikorupcinio švietimo realijas Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazijoje. Maloniai kviečiu dalyvauti apklausoje ir atsakyti į anketoje pateiktus klausimus. Jums tinkantį ar Jūsų nuomonę labiausiai atitinkantį (-čius) atsakymo variantą (-us) pažymėkite X arba įrašykite savo atsakymo variantą prie „kita“. Anketa yra anoniminė. Gauti tyrimo duomenys bus naudojami tik baigiamajam magistro darbui rašyti.

1. Kokia Jūsų lytis?

- ☐ Vyras ☐ Moteris

2. Kokio dalyko mokytojas esate?

- ☐ Anglų kalbos;
- ☐ Biologijos;
- ☐ Etikos;
- ☐ Chemijos;
- ☐ Dailės;
- ☐ Ekonomikos;
- ☐ Fizikos;
- ☐ Geografijos;

- ☐ Informacinių technologijų;
- ☐ Istorijos;
- ☐ Kūno kultūros;
- ☐ Lietuvių kalbos ir literatūros;
- ☐ Matematikos;
- ☐ Muzikos;
- ☐ Pilietinio ugdymo;
- ☐ Rusų kalbos;
- ☐ Technologijų;
- ☐ Tikybos;
- ☐ Kito dalyko _____ (*įrašykite*).

3. Kurias mokinių klases mokote? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ 9 kl. (I kl.)
- ☐ 10 kl. (II kl.)
- ☐ 11 kl. (III kl.)
- ☐ 12 kl. (IV kl.)

4. Kokias veikas suprantate kaip korupciją? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Kyšininkavimą ir papirkinėjimą.
- ☐ Tarnybinės padėties naudojimą artimiesiems, giminėms proteguoti (nepotizmą).
- ☐ Saugojimąsi nuo kitų šalių konkurencijos (protekcionizmą).
- ☐ Priklausomybę nuo globėjo, kuomet į visuomeninę tarnybą priimami globėjo klientai (klientelizmą).
- ☐ Įstatymus pažeidžiančią veiklą interesų grupių, naudingų tik vienai interesų grupei, procesą (neteisėtą lobizmą).
- ☐ Teisės aktus pažeidžiantį viešojo sektoriaus funkcijų, paslaugų ar turto perdavimą privačiajam sektoriui (neteisėtą privatizaciją).
- ☐ Smulkių dovanų ar paslaugų teikimą už viešųjų gėrybių geresnį ar prioritetinį suteikimą.
- ☐ Nesąžiningumą (pavyzdžiui, nusirašinėjimo reiškini).
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.
- ☐ Kita (*įrašykite*) _____.
- ☐ Nežinau, kas yra korupcija.

5. Kokias, Jūsų nuomone, veikas Jūsų mokiniai turėtų suprasti kaip korupciją? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Kyšininkavimą ir papirkinėjimą.
- ☐ Tarnybinės padėties naudojimą artimiesiems, giminėms proteguoti (nepotizmą).
- ☐ Saugojimąsi nuo kitų šalių konkurencijos (protekcionizmą).
- ☐ Priklausomybę nuo globėjo, kuomet į visuomeninę tarnybą priimami globėjo klientai (klientelizmą).
- ☐ Įstatymus pažeidžiančią veiklą interesų grupių, naudingų tik vienai interesų grupei, procesą (neteisėtą lobizmą).
- ☐ Teisės aktus pažeidžiantį viešojo sektoriaus funkcijų, paslaugų ar turto perdavimą privačiajam sektoriui (neteisėtą privatizaciją).
- ☐ Smulkių dovanų ar paslaugų teikimą už viešųjų gėrybių geresnį ar prioritetinį suteikimą.
- ☐ Nesąžiningumą (pavyzdžiui, nusirašinėjimo reiškinį).
- ☐ Apskritai neturėti nuomonės apie tai.
- ☐ Kita (įrašykite) _____.
- ☐ Apskritai nežinoti, kas yra korupcija.

6. (Iš) kur, Jūsų nuomone, Jūsų mokiniai turėtų sužinoti apie aukščiau pateiktas korupcines veikas? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Šioje gimnazijoje, ne pamokų metu.
- ☐ Šioje gimnazijoje, pamokų metu.
- ☐ Tiesiogiai iš tėvų.
- ☐ Tiesiogiai iš draugų.
- ☐ Iš kitur (įrašykite) _____.
- ☐ Nežinau nieko apie tai.

7. Ką iš žemiau pateiktų formuluočių pripažįstate korupcijos požymiais? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Viešojo intereso pažeidimas.
- ☐ Pasinaudojimas dominuojančia padėtimi.
- ☐ Lengvesnis gėrybių gavimas visuomenės sąskaita.
- ☐ Socialinių tinklų ardymas.
- ☐ Prieštaravimas tarp teisės ir visuomenės tradicijų.
- ☐ Disbalansas tarp poreikių atsiradimo ir aprūpinimo produktais.
- ☐ Kita (įrašyti) _____.

8. Ką, Jūsų nuomone, iš žemiau pateiktų formuluočių Jūsų mokiniai turėtų pripažinti korupcijos požymiais? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Viešojo intereso pažeidimas.
- ☐ Pasinaudojimas dominuojančia padėtimi.
- ☐ Lengvesnis gėrybių gavimas visuomenės sąskaita.
- ☐ Socialinių tinklų ardymas.
- ☐ Prieštaravimas tarp teisės ir visuomenės tradicijų.
- ☐ Disbalansas tarp poreikių atsiradimo ir aprūpinimo produktais.
- ☐ Kita (įrašyti)_____.

9. Kur Jūsų gimnazijoje yra vykdomas antikorupcinis švietimas? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Pamokų metu.
- ☐ Veikloje po pamokų.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Nepastebiu, kad būtų vykdomas.

10. Kur savo gimnazijoje vykdoma antikorupcinė švietimą? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Pamokų metu.
- ☐ Veikloje po pamokų.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Neįgyvendinu antikorupcinio švietimo.

11. Kokioje Jūsų gimnazijos veikloje po pamokų vykdoma antikorupcinė švietimą? Galite žymėti kelis atsakymo variantus.

- ☐ Specialiuose antikorupcijos renginiuose mūsų gimnazijoje, pvz.: _____(įrašykite).
- ☐ Būreliuose (_____(įrašykite) mūsų gimnazijoje.
- ☐ Pilietinėse akcijose mūsų gimnazijoje.
- ☐ Kita (įrašyti)_____.
- ☐ Nevykda jokio antikorupcinio švietimo gimnazijos veikloje po pamokų.

12. Kokia Jūsų asmeninė patirtis dėl korupcijos? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Susidūriau su korupcijos pasireiškimu tiesiogiai aš pats (mačiau, gavau siūlymą, siūliau).
- ☐ Su korupcijos pasireiškimu yra susidūrę mano aplinkos žmonės.
- ☐ Nesusidūriau su korupcijos pasireiškimu pats ir nesusidūrė mano aplinkos žmonės.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.

13. Kokia Jūsų asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo ir/ ar davimo nusirašyti? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Pritariu ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti.
- ☐ Palaikau nusirašinėjimą, bet nepalaikau davimo nusirašyti.
- ☐ Palaikau davimą nusirašyti, bet nepalaikau nusirašinėjimo.
- ☐ Nepalaikau nusirašinėjimo ir davimo nusirašyti.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.
- ☐ Kita (įrašykite)_____

14. Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti Jūsų mokinių asmeninė nuostata dėl nusirašinėjimo ir/ ar davimo nusirašyti? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Pritariu ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti
- ☐ Palaikau nusirašinėjimą, bet nepalaikau davimo nusirašyti.
- ☐ Palaikau davimo nusirašyti, bet nepalaikau nusirašinėjimo.
- ☐ Nepritariu ir nusirašinėjimui, ir davimui nusirašyti.
- ☐ Kita (įrašykite)_____

15. Kaip manote, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik imantis kyši.
- ☐ Tik duodantis kyši.
- ☐ Ir imantis kyši, ir duodantis kyši.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

16. Kaip, Jūsų nuomone, turėtų manyti Jūsų mokiniai, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik imantis kyši.
- ☐ Tik duodantis kyši.
- ☐ Ir imantis kyši, ir duodantis kyši.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturėti nuomonės apie tai.

17. Kaip manote, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik tas asmuo, kuris neteisėtai teikia viešąsias gėrybes.
- ☐ Tik tas asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu.
- ☐ Abu aukščiau nurodytieji asmenys.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

18. Kaip, Jūsų nuomone, turėtų manyti mokiniai dėl to, kas daro nusikaltimą? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Tik tas asmuo, kuris neteisėtai teikia viešąsias gėrybes.
- ☐ Tik tas asmuo, kuris siekia viešųjų gėrybių neteisėtu būdu.
- ☐ Abu aukščiau nurodytieji asmenys.
- ☐ Nei vienas, nei kitas.
- ☐ Neturėti nuomonės apie tai.

19. Kaip vertinate korupcinio pobūdžio veikas? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Daugiausiai kaip nusikaltimus.
- ☐ Daugiausiai kaip mažesnio pobūdžio pažeidimus (administracinės teisės pažeidimus).
- ☐ Daugiausiai kaip nesąžiningas veikas (neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos už jas).
- ☐ Daugiausiai kaip normalų reiškinį (korupcija pateisinama dėl aukštesnių vertybių pasiekimo ir sukūrimo).
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Neturiu nuomonės apie tai.

20. Kaip, Jūsų nuomone, Jūsų mokiniai turėtų vertinti korupcinio pobūdžio veikas? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Daugiausiai kaip nusikaltimus.
- ☐ Daugiausiai kaip mažesnio pobūdžio pažeidimus (administracinės teisės pažeidimus).
- ☐ Daugiausiai kaip nesąžiningas veikas (neturėtų būti taikomos teisinio poveikio priemonės, sankcijos už jas).
- ☐ Daugiausiai kaip normalų reiškinį (korupcija pateisinama dėl aukštesnių vertybių pasiekimo ir sukūrimo).
- ☐ Kita (įrašykite)_____.
- ☐ Neturėti nuomonės apie tai.

21. Kaip, Jūsų nuomone, antikorupcinis švietimas turėjo paveikti Jūsų mokinius? Galite žymėti tik vieną atsakymo variantą.

- ☐ Antikorupcinio švietimo paveikti mokiniai turėtų pateisinti korupciją.
- ☐ Jis turėjo niekaip nepaveikti.
- ☐ Mokiniai, paveikti antikorupcinio švietimo, turėtų tiesiog įgyti žinių apie korupcijos keliamą pavojų visuomenės gerovei ir valstybės saugumui.
- ☐ Paveikti antikorupcinio švietimo, mokiniai turėtų išmokyti vengti korupcinio elgesio.
- ☐ Mokiniai, paveikti antikorupcinio švietimo, turėtų pradėti kovoti su korupcija.
- ☐ Kita (įrašykite)_____.

VARDAS, PAVARDĖ

EL. PAŠTAS

TEL. NR.

DARBAS BAIGTAS

DARBAS PRISTATYTAS Į KATEDRĄ